

لہجہ ہمار

اپنے ابا حضور ماسٹر سیف اللہ سمیں
اتے اپنی اماں سین دے
نانویں

تندیر

اچو کے عہددا کہانی کار (جاویداختر بھٹی) 5

لئی ہار، سماج دا ترجمان (ڈاکٹر حمید الفت ملغانی) 7

کہانی چلتی رہے گی (صوفی تاج گوپانگ)

صاحب طرز نثر نگار (خالد ذبیح اللہ آسی) 12

لئی ہار 15

نہ پائیم ڈس منزل دا 18

بھو 31

انوکھرا سودا 35

تھالی داوتاؤں 39

dis able certificate 45

برہا 49

کاں دی کانوئی مراگئی 55

وٹہ سٹہ 62

موکل 68

چھاں دیوتا 74

پارت 78

پیلھوں 83

ویزہ 87

ریڈو 92

خلیلی 99

بارش

جاوید آصف دے افسانے کیا ہن؟ اچو کے وسیب دی مجبوری تے بے بسی دے نو حے

ہن۔ انھاں دے افسانیاں دے کردار ساڈے چودھار

موجود ہن۔ افسانے پڑھتے اینویں لگدے جو اساں خود انھاں کرداراں دے نال

نال ٹردے پھر دے ودے ہیں۔ جاوید آصف دے افسانیاں دی زبان تلو چڑھے۔

کردار وی سنجاپویں ہن۔ کوئی شے اوپری نی لگدی۔ زبان دی چس رس وکھری ہے

سدھاسا داسپاٹ افسانے دا پڑھے۔ جاوید نے علامت نگاری توں پرے رہ کے

افسانے کوں وسیب دا شفاف منظر نامہ بنا ڈتے۔ ایہا گالھ جاوید آصف دے کامیاب

افسانہ نگار ہوون کیتے بہوں ہے۔

رحیم طلب

اچو کے عہد دا کہانی کار

عام طور تے آکھیا ویندے جو افسانہ انگریزی توں اردو وچ تے
 ول سرائیکی وچ آیا لیکن میڈی رائے ایں توں مختلف ہے۔ کہانی اہنی زبان تے
 ثقافت وچوں جنم گھندی ہے۔ اے کہیں ڈوجھی زبان تے ثقافت توں نہیں ملدی۔
 جڈاں تیں قصہ تے قصہ گوزندہ رہیے سرائیکی کول ڈوجھی زبان دی
 نثری اصناف آ لے پاسے ڈیکھن دی لوڑھ محسوس نہیں تھی۔ جڈاں اپنے قصے نال
 اساں بے وفائی کیتی تاں ول اساں ناول تے کہانی آ لے پاسے آئے پر ساڈے
 اندر قصہ گو موجود رہیا۔

جاوید آصف دی کہانی وچ وسیب دے رنگ جھلکدے ہن۔ اوہ
 مظلوماں تے محنت کشاں کیتے لکھدے تے ایندی کہانیاں ساکول اپنے آسے پاسے
 نظر دیاں ہن۔ اے خوبی اتجھے لکھن آ لے وچ پیدا تھیدی اے جیڑھا اپنے
 معاشرے تے سماج نال گہرا تعلق رکھیندے تے اپنے لوکاں دے نال ٹردے
 پھر دے۔ اتجھا لکھاری اپنے پڑھن آلیاں توں اجنبی نہیں ہوندا۔

کہانی دی ہک خوبی اے ہے جو جتھوں چاہو شروع کر گھنوتے
 جتھاں چاہو مکا ڈیو۔ کہانی کڈاہیں ختم نہیں تھیدی۔ ایویں سمجھو اساں کائنات
 کول ڈیکھدے پئے ہیں۔ جو ہک ویلھے ساڈی اکھ دے سامھنے آندے، او
 اساں لکھ ڈیندے ہیں۔ اصل وچ دنیا کہانیاں دا مجموعہ ہے تے اساں سارے

ایندے کردار ہیں۔ اسماں خود نہیں چاندے جو ساڈا کردار کتھوں شروع تھیندے تے کتھاں ختم تھیندے۔

جاوید آصف وی ایویں ہی کیجے، جتھاں اونکوں کہانی نظر آندی ہے او اونکوں پورا کر ڈیندا ہے۔ ایندیاں کہانیاں وسیب دیاں تصویراں ہن۔ انہاں تصویراں وچ ہوں سارے آئینے ہن۔ ہر آئینے وچ ہوں سایاں شکلاں ہن۔ ساریاں تصویراں تے سارے آئینے پلیندے پئے ہن۔

ساڈے وسیب وچ ترقی دے امکانات ہوں گھٹ ہن۔ ساڈی نسلاں کوں پسماندہ رکھیا گیا ہے تاکہ اسماں غلامی کریندے رہوں ایہا وجہ ہے جو ساڈے لکھن والے ہوں جلدی زمانے دی تلخی آ لے پاسے چلے ویندے ہن۔ میں جاوید آصف دی کہانیاں وچ قابلِ رحم تصویراں ڈہدا ہاں۔ ایں نے منظر نگاری ہوں مہارت نال کیتی ہے۔ نہیں، شاید حقائق ای اتنے واضح ہن جو منظر سامنے آویندے۔

ایہہ کہانیاں ساڈی آون آلی نسلاں کوں خبراں ڈہا لسن جو اسماں کینجھی تیز دھپ اچ زندگی گزارا ہے۔ ساڈے پیر سڑدے ریہے تے سفر کریندے ریہے۔ ساڈے کہانی کاراں ویلھے ساڈے وسیب دا المیہ لکھدے پین۔ انہاں کہانیاں وچ ساکوں ویسی انسان بے حقیقت نظر آندے پر ایں جرم کوں تسلیم نہیں کریندا۔ حاکم ہی ساڈا مجرم ہے تے مجرم ہوں طاقتور ہے۔ ساڈی فریاداں کیجے کئی عدالت نہیں بنائی گئی۔ تاریخ دے صفحیاں وچ ساکوں ختم کیجا ویندا پئے۔ ساڈے کول ہک ہی عدالت ہے جیندے وچ اسماں اپنا مقدمہ پیش کریندے

راہسوں، جڈاں تئیں جو ساکوں انصاف نہیں ملدا۔ اوہ سرائیکی فکشن تے شاعری دی عدالت ہے ایں عدالت وچ ساکوں انصاف ضرور ملسی۔ ایں ویلے سرائیکی زبان اچ بہترین ادب لکھاویندا پئے۔ ایہا ساڈی پیش رفت ہے۔

جڈاں تئیں کہانی زندہ ہے، دنیا باقی راہسی۔ جڈاں دنیا ختم تھی ویسی تاں اصل وچ کہانی دی موت تھیسے۔ یا شاید نویں کہانی اچھی۔

جاوید آصف زندہ کہانیاں دا خالق ہے۔ ایندیاں کہانیاں تاریخ دا حصہ بنیاں پین۔ او انہاں سچے لکھاریاں وچ شامل ہے۔ جیندے لفظ کہیں گواہی دے محتاج کوئی۔ میں یقین نال آکھ سکداں جو ساڈا سرائیکی ادب ہی آخری جنگ لڑی تے فتح حاصل کریسی۔

جاوید اختر بھٹی

لئی ہار؛ سماج دا ترجمان

سرائیکی ادب وچ لکھیے و نچن والے افسانے توں پہلے قصے تے کہانی دی اہم روایت لوک ادب دی سچاں رہی ہے۔ کہانی کئی وی ہووے او اتجھے واقعے دی نمائندگی کریندی ہے جیکوں ہک خاص ترتیب نال بیان کیتا ونچے۔ جڈاں ایں واقعے کوں حقیقت تے تخیل دے گاٹھھے نال لفظیں داروپ ڈے کے کاغذ تے محفوظ کر گھداونچے تاں اینکوں افسانے دانناں ڈتاویندے۔ یعنی کہانی سٹن کیتے ہوندی ہے تے افسانہ پڑھن نال تعلق رکھیندے۔ ویلھے دے نال نال کہانی سٹاؤن دی روایت اپنے مکلاوے والے پاسے ویندی پئی ہے۔ جڈاں جو افسانہ پڑھن دی گالھ معاشرے وچ ضرور پاتی ویندی ہے۔ ایہا وجہ ہے جوڈ و جھیں زبانیں دے نال نال سرائیکی زبان دے لکھاری وی پڑھن والیں دی ایں لوڑھ کوں پورا کرن سانگے افسانہ لکھن دے پاسے توجہ ڈیندے پھین۔

سرائیکی افسانہ لکھن والیں وچ ہک ناں جاوید آصف داوی ہے۔ دمان دے ہم پل ایں لکھاری دے قلم توں وسیب دے کئی رنگ سچاپوں تھھین جو افسانیں دے عنوان وی سرائیکی سماج دی ترجمانی کریندن۔ جاوید آصف سرائیکی دی نمائندگی کرن والے لفظاں کوں شعوری طور تے محفوظ کرن دی بھرویں کوشش کیتی ہے تے ایں کوشش وچ اووڈی حدتیں کامیاب وی تھئے۔

جاوید آصف اپنی کتاب دا عنوان ”لئی ہار“ اپنے پہلے پہلے افسانے دی نسبت نال

سامھنے آندے۔ افسانہ ”لئی ہار“ کوں راہی واہی دی پوری روایت نال گنڈھن دے نال نال اہو کے دور وچ ان رادھ دا اے المیہ ڈ ساون دی کوشش کیتی گئی ہے جو جھگے دے سارے جی ہک مٹھ تھی کے رڑھ کپن نال سال دے داٹے کٹھے کرن توں رہ گئیں۔ او صبر قلعے ویلھے کتھاں ٹر گئیں۔ جڈاں ڈ اندیں نال ہل و ہائے ویندے ہن۔ گاہ گہاؤن تے پچ پٹن دے بعد پار کوں ٹوپے نال وٹیا ویندا ہاتے کلہوٹیں وچ داٹے سانھیے ویندے ہن۔ مکدیاں روایتاں ڈ وڈ ٹھاؤنچے تاں افسانہ ”پیلھوں“ وچ چال داؤن ڈ سن وچ نہ آؤن دی گالھ دے علاوہ کرینہہ، سرینہہ، چنڈے تے پیریں جھمیں درخت وی ہک ہک کرتے مکدے ویندے ہوؤن دا تذکرہ ڈ کھڑے رنگ وچ کیتا گئے۔ جڈاں جو قدیمی تہذیب دے ہزاراں سالاں دے کئی راز سامھن اتے پڑھیں توں ساڈی ثقافت دے ہک ہک رنگ دی گواہی ڈیون والے ”پیل“ دے ون اپنے ہتھ نال وچ ڈیون دی کہانی کوں افسانہ ”چھاں دیوتا“ وچ کھول کے بیان کیتا گئے۔

افسانہ ”پارت“ کوں انسان دوستی دے درس دے حوالے نال سنجا تاؤنچ سگدے جیندے وچ احمد خاں طارق دے کلام توں ایں گالھ دا احساس ڈیوایا گئے جو سرائیکی وسیب دا سچا ک لکھاری رل وسدیں کوں آدمیت دے احترام دا سبق پڑھاؤن دی شعوری کوشش کریندا ڈسدے۔ جیں کنوں سرائیکی پولن والیں دے تصوف نال گانڈھے دا پتہ لگدے۔ ایویں افسانہ ”ویزہ“ وچ وی مذہب تے ملکی وٹدارے توں اچیرہ کے اے احساس ڈیوایاؤن دی کوشش کیتی گئی ہے جو دھرتی دے وٹدارے دے باوجود چولستان تے راجستھان دے واسی ہک ڈوجھے کیتے پیار دے جذبے رکھدن

تے اے جذبے کہیں ویزے دے دے متھان نہیں ہوندے۔

سماجی تے معاشرتی تلخیاں افسانے دی روایت دا حصہ بن چکئین این سلسلے وچ موضوع دی چون خصوصی اہمیت رکھیندی ہے ”نہ پام ڈس منزل دا“ ہک ایتھھی کہانی دی ترجمانی کریندے جیندے وچ مرد دے معاشرے دا ہک رُخ پیش کیتا گئے۔ اونویں تاں این افسانے وچ پریت نبھاون دے قول تے قسماں وی نظر آندن بھل اوں ویلھے اے پریت یکطرفہ تھی ویندی ہے۔ جیں ویلھے مرد کوں آہنی جائیداد ہتھو ہتھ نکلدی ڈس دی ہے۔ این افسانے دا نسر و آہنی جائیداد کھسیج و نجن دے ڈرتوں آہنی محبت کوں کنڈ کر ڈیندے تے ڈوجھے پاسوں مدھو آہنی گھر بار تے پورا ساتھ چھوڑن دے علاوہ اپنے دین کوں وی محبت کیتے قربان کر کے اپنے آپ کوں محبت دی دیوی ثابت کریندی ہے

جاوید آصف دے افسانے ”برہا“ وچ جگ پیار دا دشمن نظر آندے۔ ہک ڈوجھے کیتے دھڑکن والے ڈول ملا ڈیون دی بجائے وٹہ سٹہ کوں اہمیت ڈتی گئی ہے۔ ”وٹہ سٹہ“ دے عنوان نال شامل ہک افسانے وچ این رسم دا انجام وی ڈسایا گئے جو ہک ماء آہنی قصور وار دھی کوں سمجھاون دی ہک کوشش تاں نہ کیتی ہتھوں الٹا دھی دی وٹہ تھی کے اپنے پتر دے رسدے وسدے گھر کوں اجاڑن دا موجب بنی۔ رسماں ریتاں دا ہک رُخ ”انو کھڑا سودا“ وچ وی نظر آندے۔ ہالیں دی مرضی دے خلاف ذات برادری توں ہار رشتہ نہ کرن دا انجام اے تھیا جو ڈوشادیں دے چارے تھوک ڈوجھے دے تھی کے وی ہک ڈوجھے دے نہ تھی سگے۔ آخر کار وڈکیں دے فیصلیں کوں تقدیر دے فیصلے سمجھ کے قبول کرن دی بجائے نویں نسل رل کے نویں فیصلے کیتے۔

وسیب دے جھیرے جھٹے عام طور تیں زن، زرتے زمین توں شروع تھیندن۔ افسانہ ”موکل“ وچ خوش خوش وسدے ڈو بھرانویں وچکار جھیرا زمین دا ہک ایکڑ مل گھن تیں شروع تھیاتاں زمین نہ گھن سکین والے بھرا اپنے بھترے کون پرنائی ہوئی دھی گھر جھل گھدی۔ ظفر چاچے کون ذال دی موکل گھن کیتے تن مارے۔ برادری کون اکھوان تیں وی گالھ نہ بنی تاں چاچے دے مرشد کون ٹورا آیا اتے مرشد سکین کون وی نانہہ کر ڈتی اگئی۔ بھل جیں ویلھے اونکوں پتہ لگا جو ظفر چوری چوری آہنی گھر والی نال ملن شروع کر ڈتے تاں اوں دھی دی موکل ڈے ڈتی۔ افسانہ ”کاں دی کانوئی مراگئی“ وی ڈو بھرانویں دی انتجھی کہانی ہے جیرھی رت چٹی تھی و نجن کون ظاہر کریندی ہے۔ ایں افسانے وچ نکلے بھرا اپنے وڈے بھرا کون ہمیش دی نندر ساڈتے۔ بھرا دے ہتھوں بھرا دے مرجن تے اپنے آپ مرو نجن والے کاں بارے کانویں دے احتجاج دا موازنہ ایں افسانے وچ کر کے اے ظاہر کیتا گئے جو کانویں دی میت تے آدم دی بے میتی توں سبق حاصل کرنا چاہیدے۔

وسیب دے کئی مسئلے وانگوں ہک وڈا مسئلہ بے روزگاری ہے۔ روزگار حاصل کرن کیتے کئی حیلے بہانے کیتے ویندن۔ حکومت دی طرفوں معذور لوکیں کون نوکری ڈیون کیتے کوٹہ مقرر کر ڈیون دے بعد کئی چنگے بھلے وی معذوری سرٹیفکیٹ بنوا کے نوکری گھن گھنندن۔ ایہو جھمیں بے روزگاری کہانی ”Disable certificate“ دے عنوان نال پیش کیتے افسانے وچ ظاہر کیتی اگئی ہے۔ کئی سفارشیں دے بعد شہباز کون آجی پانہہ کمزور ہوون دی ڈاکٹری سٹوفکیٹ مل ویندی ہے۔ بھل ایں کوٹے دی بھرتی رک و نجن دا پتہ لگدے تاں شہباز دے پیریں

پٹھوں زمین نکل ویندی ہے تے ڈہنی پریشانی دے عالم وچ اوڈ و ہائیں جگھیں توں معذور تھی ویندے۔ ایں طرحاں اوندے سارے خواب ترٹ پھرٹ ویندن۔ اہو کے دور دے ہک پئے وڈے مسئلے دہشت گردی کوں افسانہ ”بھو“ دا حصہ بنایا گئے۔ ایں افسانے وچ خود کش حملے دے خوف توں ہالیں کوں مسیت تئیں نہیں و نجن ڈتا ویندا۔ ڈر بھو دا اے سلسلہ ساڈی آون والی نسل کوں کتھاں گھدی ویندے۔ اے ہک سوالیہ نشان ہے۔

جاوید آصف دے افسانیں دی ٹھیٹھ زبان تے منظر نگاری توں ہدھے گئے منڈھ نوکلے اسلوب دے ترجمان ہن۔ نمونے دے طور تیں افسانہ ”برہا“ دا منڈھلا اقتباس پیش کیتا ویندے

”جو جی دی حالی پھلی نہ ملی ہئی۔ اورات دے ایں ویلھے وی اکھیں پٹی پٹھاہا۔ اوں پوہ دی پہاڑ رات دا اکثر حصہ حقہ گڑ کیندیں گزار ڈتاہا۔ تیلی والا حقہ پی پی تے اوندنا سنگھ ڈکھدا کھڑاہا۔ اوندے تھوڈ خشکی کنوں بھر بھرے تھی گئے ہن۔ اوں کنوں تھک نہ پئی نگلیندی ہئی۔ او پانی پیون کیتے اٹھیا نلکے توں تازے پانی دارج کرتے ولا کھڑے تے آن پٹھا۔ چوڈی دا چندر اسمان تے رشنے لائی کھڑاہا۔ اوندنا اشاء کمرے دیں ہارنیں کنوں پہانگاں بھر بھرتے اندر آندا پیاہا۔ چاندنیاں راتیں تاں چنگے بھلے بندے کوں پاگل کر ڈیندین۔ اوتاں مریم دے پیار اچ پہلے پاگل تھیا وداہا۔ چاندنی رات اوندے پاگل پن دے دورے وچ مزید ودھارا پئی کریندی ہئی“

جاوید آصف دے افسانوی مجموعے ”لئی ہار“ وچ پاتے و نجن والے کئی

انسانی روپے کھل کے سامھنے آویندن۔ انھیں افسانیں وچ
 جیڑھی دیدہ دلیری نال حقیقت کوں لفظیں داروپ ڈتا گئے۔ اوندے وچ کئی واقعے
 تاں واقعی دل ہلا کے رکھ ڈیندن۔ مختلف شخصی زاویے فنی مہارت نال سامنے گھن آون
 تے کئی معاشرتی ناسور بے نقاب کرن والے اے افسانے سرائیکی وچ لکھیے وچن
 والے افسانے کوں معتبر بناون وچ اہم کردار ادا کریندن۔

ڈاکٹر حمید الفت ملغانی

6 مئی 2016

صاحبِ طرزِ نثر نگار

بھانویں ہزاراں سال قدیم ہوون دے باوجود سرائیکی زبان کہیں دور
دے سرکاری نصاب دا حصہ نہیں بن سگی۔ ولادوی اپنا وجود اتے وقار برقرار رکھن اچ
معتبر زبانوں دی تندیر اچ باوقار اے۔

گجھ زبانوں تاں الہامی ہوون دے باوجود ای اپنا وجود اتے وقار
برقرار نہیں رکھ سکیاں۔۔۔۔۔

یورپ والے آہدن جو بقاء ہمیشہ قوت والی چیز کوں ای ہوندی اے۔ مثال دے طور
تے تورات عبرانی زبان وچ نازل تھئی اے تے آرمیک وچ محفوظ کیتی گئی۔ انجیل
مقدس آرمیک زبان وچ نازل تھئی اتے یونانی وچ محفوظ کیتی گئی۔ ایویں ای
ہندویں داد دعویٰ ہے جو ہنیں دے چہاروید سنسکرت زبان وچ نازل تھئے اتے ہندی
زبان وچ محفوظ کیتے گئے۔ کیوں جو اے زبانوں یکے بعد دیگرے آپنا آپنا وجود
برقرار نہ رکھ سکیاں ہن جیرھیاں جواج خطہ زمین تے کتھائیں وی رائج کاسی۔ البتہ
ہنیں زبانوں دے اکاڈکا عالم اتے فاضل ضرور ملسن جیرھے جو ہنیں زبانیں کوں
صرف آپ تیں محفوظ رکھی ودے ہوسن۔ اے زبانوں ہوں ای کم عرصے وچ صفحہ ہستی
توں مٹدیاں گن۔ ماہرین لسانیات دے نزدیک سرائیکی زبان دی قدیم عمری دا
اندازہ تاں جو کجھ وی لایا ویسی لایا ویسی بہر حال سرائیکی زبان کوں دنیا دی قدیم اتے
زندہ زبان ہوون دا حاصل اعزاز میڈے نزدیک شعراء تے ادیبیں دی مرہون منت

اے۔ جنہیں سرائیکی زبان کوں شاعری اتے نثر دے ذریعے اہج تک زندہ رکھیے کیوں جو سرائیکی زبان کوں سرکاری طور تے کئی وی تحفظ اتے سرپرستی حاصل نہ ہئی۔ جاوید آصف نہ صرف ہک منفرد ادیب بلکہ ہک منفرد شاعر ہوں دے نال نال اپنے ماحول دی سطح توں بلند ہک عجیب وغریب انسان اے جیہا جو شاعر مترجم، ادیب اتے افسانہ نگار دی حیثیت نال مشہور اے۔

صاحب موصوف دے نثری کارنامیں دی وسعت و عظمت اتے اہمیت نے ایندی شاعرانہ حیثیت تے ہک پردہ سٹ ڈتے حالانکہ اوہک عظیم شاعر وی ہے۔ آصف داطرز تحریر اتنا معتبر اے جو کہیں جاہ تے وی عبارت دی روانی کوں مجروح نہیں تھیون ڈیندا۔

سرائیکی نثر دی ترقی وچ جاوید آصف دا اے نویکلا اسلوب ہک نویں منزل دا پتہ ڈیسی۔ جاوید آصف دے طرز تحریر دی سب توں وڈی خوبی اے ہے جو نہیں اپنے ارد گرد دے ماحول وچ پو لی و نجن والی زبان کوں ادبی تخلیق کیے استعمال کرتے آپنیں کہاں کہیں دا مواد وی ارد گرد دے ماحول یا ہوں ماحول نال وابستہ افراد دی زندگی توں حاصل کیے اتے داستانی انداز توں ہٹ تے حقیقت نگاری دی رسم دی بنیاد رکھی اے۔

اے نہیں دے بہترین اسلوب دا کرشمہ اے جو پڑھن والے تے دوران مطالعہ ہک خاص قسم دی کیفیت طاری ہوندی اے۔

گچھ نثر نگار تاں قصہ کنوں ہٹ تے معنی اتے مفہوم دے گورکھ دھندے اچ الجھ ویندن۔ صاحب موصوف دیاں تحریاں انہیں دے بالکل برعکس ان جیندے وچ افراد

قصہ دی گفتگو نہایت ای مختصراً تے با معنی اے۔

جاوید آصف عوامی الفاظ دے استعمال وچ حد اعتدال توں وی اگوں ودھ و نچن دے باوجود الفاظ اتے تراکیب دی مدد نال عبارتیں وچ جوش پیدا کرن تے بخوبی قادر اے۔ قومی صداقتاں پیش کرن دا عزم کیتی پٹھا ہو یا فنکار یا دانشور جو ہک مستند فن پارہ تخلیق کرن دا خواہش مند ہوندے ہونکوں اے احساس ضرور کرنا چاہیدا ہوندے جو کہیں قوم دی صداقت توں ودھ تے ہوندی آہنی حقیقی زندگی ہوندی اے۔ اتے کہیں وی تہذیب کوں سمجھن کیتے ہوں معاشرے دے رسوم و رواج دا مطالعہ بے حد ضروری ہوندے۔ صاحب موصوف دی نثری تخلیق توں اندازہ لایا وچ سگدے جو اے تاریخ نال خاصی دلچسپی رکھن میڈے نزدیک تاں بہترین نثر ای اوہا ہوندی اے جیندے وچ پڑھن والے کوں حقیقت اتے افسانے دا فرق محسوس نہ تھی سگے۔ اونویں تاں ہر افسانے وچ کئی نہ کئی حقیقت ضرور چھپی ہوندی اے لیکن کہانی وچ اتنا خاصیت ضرور ہوونی چاہیدی اے جو پڑھن والے کوں اے محسوس تھیوے جو او پڑھدائیں بلکہ نال نال ٹردا ویندے۔

ہیندئیں کہانیں وچ ہو بہو حقیقت محسوس کیتی وچ سگدی اے۔ جاوید آصف نے شعوری طور تے مکالمیں وچ حقیقت دارنگ بھرتے بظاہر سادہ اتے آسان عبارت کوں اظہار دا ذریعہ بنائے۔ جیڑھی جو بظاہر تاں سادہ اے لیکن موقع محل دے اعتبار نال ہوں ای زیادہ نفیس اے۔ صاحب موصوف نے آہنیں تحریریں وچ نہایت ای فطری لہجے نال نثر دا جیرھا معیار قائم کیتے او کہیں وی روایتی رجحان دا تابع نہیں

کچھ ڈس ایبل سٹوفکیٹ (Disable Certificate) عچوں

پنج مجسٹریٹس دے دستخطیں دے بعد ملن والے معذوری دے سٹوفکیٹ نال شہبازا تے شہباز دی ماء دیاں وابستہ امیدیاں اتے ارمان نہایت ای خوبصورت انداز اچ شامل داستان کیجے اگین یعنی مصنف نے بے وسی کوں ہک اتجھے واقعے نال ابھاریے جیکوں پڑھتے ہر انسان دا دل ڈکھارا ضرور تھیسے۔

کتاب وچ شامل اکثر کہانیاں دے مرکزی خیال اخلاقی اتے قومی مسائل ہن۔ اگر کہیں دے نزدیک نثر دا مقصد ایہو کجھ ہے جو انسان دے خیالات دی صحیح ترجمان ہووے تاں جاوید آصف کوں ہک صاحب طرز نثر نگار ضرور تسلیم کرنا پوسی۔

خالد ذبیح اللہ آسی

ساہن والا راجن پور

لئی ہار

شمو دا پو مزدوری دا تھکا ترٹا شام کوں گھر ولیا۔ اجاں او
مسیں کھڑے تے پٹھا ہا اتنے وچ شمو ساھ دے باہروں نکھتی جیویں
پو تے دید پوس آکھن لگی۔

ابا۔۔۔ ابا۔۔۔ اج ادا موجل آیا ہا۔۔۔

صباحیں ہی تیں اڈی ہو ریں ساڈے گھر آندے ہن،،

سدا آون ہنائیں دا آپٹا گھراے۔۔۔

پر پتر، موٹل مائی پچھلے ہفتے تاں ائی اے اتنا جلدی ولی آندی اے

اللہ بھانویں خیر تاں ہے،،

شمو دے پو اللہ وسائے پچھیا۔

ابا۔۔۔ ادا موجل ادا پیا ہا ایں دفعہ نو اسماں جہاڈے نال

کریوں۔ ساڈے پاسے کنکاں کتھ رہ رگن۔ جیرھے لوکیں دے

کیارے ہارے ہن انہاں کوں بارشاں، ننانواں فناہ کر گئے،،

شمو پو کوں ولدا ڈتا۔

ہا دھیا ایں دفعہ پچا دھ دے فصل تاں ساڈے پاسے کنوں چنگے ہن

پر اللہ دی گنتی کوں کون جھل سگدے۔

اللہ وسائے اتنی گالھ مکائی تاں شمو آکھن لگی

ابا فصل کنوں یاد آیا سویلے اہدے پئے ہاوے ڈاتریاں گول رکھیں
، کلہوٹی تے لاکھین وے صباحیں ڈندواون کیتے جئی ونچا ہے

۔ اللہ وسائے ٹھڈھا شکارا بھریا

ہا۔۔۔ میڈی دھی فجر کہیں کنوں کنڑک دا پچھسوں کتھاؤں ہاتھئی تاں ڈاتریاں

ڈندج وین۔ نتاں مفتی ڈنداوی تاں نہ پئے بھروں۔ لوہار چم جھلیندے

پٹھن۔ کل قادو کٹانہ آکھے پیا میں چار ڈاتریاں ڈندوائم لوہار ڈاہ

گھٹ پنجھا روپے جھرڑ گھدن۔ ڈاہ روپے پنجھا دے حساب نال

ساڈئیں پنج ڈاتریاں دے پورے پنجھا روپے لگ وین۔ پنجھاہ روپے

ادھ ڈینہہ دی پوری مزدوری، پتر اتنا رقم تاں اسماں کئے وادھو کائنی۔

ابا کیا آکھے وے کنڑک دا پچھسوں۔۔۔؟

کیوں ایں دفعہ زمینداریں کنڑک کائنی کپواونئی، کناں ساڈے نال کئی

جھیرا پھلائی کھرن؟

شمو سوال کیتا۔

کیوں نہ کپوین۔۔۔؟

پتر، پہلے صبر قطے ویلھے ہن چٹ جیرھے رقبے وچ کپاہ رہاونئی ہووے ہا

اوندے وچ کنڑک نہ رہیندا ہا اتے کپاہ رہاون ویلھے کنڑک کیتے گجھ زمین خالی

سٹ چھڑیندا ہا۔ اج ہاؤ ہاؤ اے ہوس اے انسان رجھن وچ نہیں آندا، خانہ

خراب تھیوے ایس نوں ترقی دا جیں زمیندار کوں تاں سہولتاں ڈتن پر مزدور اتے ان رادھ لوکیں دی زندگی اوکھی کر ڈتی اے۔ پہلے ڈاندیں نال ہل وہائے ویندے ہن، میٹرھی گاہ اتے فلشے ہوندے ہن۔ گاہ گہاؤن تے کئی کئی ڈینہہ لگ ویندے ہن۔ ٹریکٹر ٹرالی، تھریشر دے آؤن نال ڈینہاں دا کم گھنٹئیں وچ تھی ویندے۔ زمیندار کوں تاں سہولت ملی اوند اوقت پچیا پر پترکی کا سب، مزدور طبقے کیتے تاں گھاٹے دا سودا تھیا۔

تھریشر دے آؤن کنوں پہلے فلشے نال گاہ گہیندے ہن۔ گاہ گہنچن دے بعد کمی کا سب چھ پن تے بھوں داٹے انجوانج کریندے ہن، پارونڈ بجن ویلھے ہر کمی کا سب، پیر فقیر کوں اپنا حصہ ملدا ہا۔ اوندے بعد گڈیں وہا داٹے دے ملھے گڈیں تے لڈ تے زمیندار دے گھر بچیندے ہن اتے مزدوری وچ داٹے گھندے ہن۔ ہن کیا تھئے تھریشر دے آؤن نال چھ پن والیں دی روزی کھسیج گئی، ٹریکٹر ٹرالی گڈیں وہا لوکیں دی روزی تے ڈاکہ ماریا۔ لو کریندے ہا سے سال دا ان کٹھا تھی ویندا ہا لوڑھ توں ودھدے داٹے وچ تے کہیں نہ کہیں لوڑھ دیاں لوڑھیاں بھر گھندے ہا سے۔ سال کھن توں کنڑک کپن والیاں اکڑ ڈکڑ مشیناں تاں آیاں ودیاں ہن، ہن تاں سُنڈے پیوں او مشین وی آگئی ہے جیرھی پکے ویلھے کنڑک کپ تے نال گہیندی وی ویندی اے۔ لگدے لئی ہاریں دے ہتھوں لو دا پورھیا وی ویندے تھوڑی زمین والے تاں پہلے وی اپنی کنڑک آپ کپندے ہن باقی ریہے وڈے زمیندار تاں ہنائیں وچوں گجھ اپنیاں مشیناں و نڑج گھدئیں اتے کجھ کرائے دئیں مشینیں نال اپنی فصل سا بھن دا سوچی کھرن۔

گالھ مکاون ویلھے اللہ وسائے دیاں اکھیں سبیاں تھی گیاں ہن۔ شمو وی پیو
 دیاں گالھیں سن تے ڈکھاری تھی گئی ہنجھوں کوں گیت ڈیندی پیو کیتے روٹی چاون
 کرا گئی۔ پیو دے اگوں روٹی آن رکھیں اللہ وسایا ہک ڈوٹھے مارتے روٹی کنوں منہ
 پھیر پٹھا۔ حالانکہ اج روٹی نال وتاؤں دا بھرتا پکا پیا ہاجیکوں عام طور تے اللہ وسایا
 وڈے شوق نال کھمدا ہا۔

ساری رات اللہ وسایا ایں اُلکے وچ پاسے پتریندا ریہا۔ پتے لٹو سانگے
 کتھاؤں کنڑک ملدی وی ہے یا کائناں۔ ایں مُد فکری وچ اونکوں سوئل تھی
 گئی۔ سویلے اوہتھ منہ دھویندا پر تھی بھاجی نال ہک ڈوٹھے سدھے گرا نہہ مریندا اللہ
 دی آس تے زمینداریں کنے لٹو سانگے کنڑک چکھن روانہ تھی گیا۔

نہ پائیم ڈس منزل دا

مدھو عمر دیاں سولھاں بہاراں ڈیکھ چکی ہئی۔ ہُن او عمر دے اوں حصے وچ پُج
 اگئی ہئی جیندے وچ عام طور تے چھوہریں دے انگ انگ ایچ جذبات دی مٹھی
 مٹھی ایس تھیون شروع تھی ویندی اے اتے چھوہریں خیالیں دی دُنیا وچ کہیں نہ
 کہیں ساؤنت شہزادے کوں وساتے خوابیں دے حسین محل اُسارن پئے ویندین۔
 مدھو کوں حالی تیں کئی سہی سچ دا شہزادہ تاں نہ لدھا ہا پر اوں اپنے تصور وچ اوندی مورتی
 ضرور گھر گھدی ہئی جیندی اوڈی نہہ رات اٹھدیں ہا ہندیں پوجا کریندی ہئی۔

مدھو، وکرم مینگھوال دی سوہنی ہدا دی دھی ہئی۔ اے پیڑھی ہندوستان
 دے ونڈارے کنوں پہلے دی اتھاں آباد ہئی۔ اُنوی سوسنتالی ایچ جڈاں ہندو
 اتے مسلمانیں ایکوں پھانڈیا تاں اے پریوار (خاندان) پاکستان دے
 ونڈے وچ آگیا۔ جتھاں اُنھاں دے پئے ذات برادری والے ہندوستان

ڈو مڈی لڈان کرن لگے تاں مدھو دے ڈاڈے
 گردھاری رام اوں بھونیں دے چھوڑن کوں انکار کر ڈتا جتھ او چایا چپنا اتے کھیڈ
 کڈتے جوان تھیا ہاتے ایں توں ودھ جتھ اوندے پیو ڈاڈے دیاں ارتھیاں
 جلایاں گیاں ہن۔ گردھاری دے ارادے کوں ڈیکھ تے مینگھوالیں
 دے پئے ڈو چار جھگے وی اتھاؤں دے تھی تے رہ گئے۔

اے مینگھوال پیو ڈاڈے کنوں گنڈھیرے (موچی) دا کسب کریندے ہن
 انھاں دی پورے علاقے دے لوکیں نال اولگ ہوندی ہئی جیرھے کنڑک تے کپاہ
 دی موسم انھاں دا حق نہ رکھیندے ہن تے ویلھے سرا انھاں کوں برات ڈے
 ڈیندے ہن۔ وقت گزرن دے نال نال مینگھوالیں دے کجھ
 عینگریں پکریں مسلمانیں دئیں زمینیں تے اٹھویں حصے رکھ گھدے تے کجھ ٹھیکے
 مُستاجری تے رڑھ رنگڑی دا دھندا ستر گھدا۔ مدھو دا بھرا ارجن جام نبودے
 زمینیں تے اٹھواں حصہ رکھی کھڑا ہا۔ ہل پانی دی منزل تیں تاں ارجن تے اوندا پیو
 وکرم کریندے ہن۔ پرسبزی وچوں گندگنوال کڈھنا ہووے ہا، کپاہ یا سری دے
 چوپے مارٹے ہوون ہا تاں مدھو تے جیجاں ڈوہیں ما دھیریں جوانیں نال ہتھ بھڑائی
 کرا گھندیاں ہن۔

کئی ڈہنہواریں توں جام نبودی کپاہ چھیندی پئی ہئی، پڈدی دیگر
 کوں جڈاں ساریاں تریمتیں کپاہ دیاں بھریاں چاتے بھانجی گھنن سانگے جام دے
 دیرے تے آیاں تاں جام دا وڈا پتر نصرو جیرھا جو بہاولپور وچ گریجویشن پیا
 کریندا ہا ٹیوبل دے کھاڈے توں اگیں نال پانی پٹھا پیندا ہا مدھودی جیویں نصرو

تے دید پئی اُتھائیں سینکی تھی گئی۔ نورو پانی پی ٹیوبل دے کھاڈے توں تلے لتھاتاں
 اوں اپنے دیرے تے ہوں سارنیں تریمتیں کوں جھم تھیاڈ ٹھاجتھاں اوندا پیو
 زلانوئیں میل دا مہتر بن تے بھانجیاں ڈیون آیا پٹھا ہا۔ نورو تردی تردی دید پڑ
 والے پاسے بھنوائی تاں اوندی نگاہ بھمدی بھمدی اوں حسین پری پیکر دے
 مکھڑے تے ونج تھاہری جیند ارنگ کپاہ توں کجھ چوکھا چٹا، زلفاں انتریویں دی
 رات وانگوں کالیاں پنن تے درگھیاں، لب سرخ گلاب وانگے رتے انگرش اتے
 نفیسڑے نفیسڑے ہن۔ وڈی گالھ اے جیندیاں نرگیں اکھیں نورو کونوں پہلے
 اوکوں اہنی ٹین (نشانہ) تے گھدی پٹھیاں ہن۔ اکھیں چار تھیاں تاں ڈوہائیں
 دے لبیاں توں مُسک دی نئی نئی مہک پھٹن لگی۔ سکدیاں اکھیں اوتیں
 اہنی سک بکھ مٹیندیاں ریہاں جے تیں جام نو، مدھو کوں مخاطب تھی تے نہ
 آکھیا۔

”مائی تیں بھانجی کاسی گھننی“

اتے مدھو دی ماء اِرک دے دھو سے نال مدھو دے خیالیں وچ مغل نہ تھئی۔
 بھانجی گھنن دے بعد ساریاں تریمتیں اہنی اہنی بھانجی گنڈھ پدھ تے
 کچھ اچ مریندیاں تکھے پیر چیندیاں گھر روانہ تھی گیاں۔ جتھاں اجاں گھر دے
 ردھے پکے داکم اُنھاں دا راہ بھلیند اپیا ہا۔

نورو کوں ڈیکھن دے بعد مدھو بھانجی چاتے اُٹھن لگی تاں اوکوں ایویں لگا جیویں
 اوندے لنگیں وچ ساہ نہ ریہا ہووے۔ او بارے بارے قدمیں نال ماء دے
 پچھوں اگوں تے ڈیہدی پچھوں تے ڈیہدی چر کے گھر ونج پئی۔ اچ او خوش ہی

اوں نورو دی شکل اِچ اپنے شہزادے کوں لبھ گھدا ہا جیندی او ہک عرصے کنوں پوجا کریندی آندی ہئی۔ اوں شام اوکوں خوشی کنوں روٹی رُو نہ ڈتی ساری رات اوں مُستقبل دی منصوبہ بندی اِچ دھاڑتی۔ سویلے اچاں سمجھ نہ اُبھریا ہا او مکر ٹیرے ،تھاں پُہاری کنوں واندی ویلی تھی کپاہ تے وِجَن کیتے تیار تھی کھڑی۔

جیویں اہدن ”دل کوں دل سلام کریندے“

جڈاں او ماء دھیریں کپاہ تے پُپیاں تاں نورو انھاں کنوں پہلے اُنھاں کوں جی آیاں کوں اہدا کھڑا ہا۔ نورو ہک ڈو پھیری اُوں ہنے نال وی آن لنگھیا جتھوں مدھو پات چاتی کپاہ کھڑی چُندی ہئی۔ اتھاں پیاں تریمتیں ہوون پاروں اکھیں اکھیں نال ہک پئے کوں ”ست بسم اللہ..... نمستے..... اکھیونے۔“

جیرھے پنج ست ڈینہہ کپاہ چنیدی رہی انھاں کوں صرف اتنا جانکاری تھی سگی جو ہک پئے دے ناں دا پتہ لگ، گیونے۔ ایں توں زیادہ جیویں شکر اہدے

”انسان دی فطرت دا خاصہ اے او جیندے نال پیار دی پینگھ رسیدے اوندے لمس دا سکرٹینت ہوندے“

او حالی اپنے ایں فطری جذبے کوں توڑ نہ چا سگی اتے نہ ای آپت اِچ محبت پیار دیاں گالھیں سگی۔ آخر کپاہ دی چوٹی وی آن مکی تے نورو دی چھٹی مک گئی۔

اگلی ڈینہہ نورو مدھو دئیں سکیں سمیت بے روحا بے روحا بہا و لپور روانہ تھی گیا۔ وِجَن کوں تاں او گیا پیا پر مدھو دا کتابی چہرہ ڈیکھن دے بعد اوکوں کورس دیاں کتاباں اپنی امان اِچ نہ گھن سکیاں۔ اوندے دل و دماغ تے مدھو دی صورت ایں لیکھی جو اوکوں اپنے نیڑے تیرے دی ہر شے وِچ مدھو نظر ن لگی پہلے

جیکر او مہینے سوا مہینے دے بعد گھر پھیرا مریندا ہاتاں ہُن اٹھویں پندھرویں گھر آون
لگا۔ گھر آتے پچھوں تے ول وِجَن اصلوں اوندے چیتے وِج نہ راہندا۔ اوندے گھر
والے زورے ریت اوکوں پچھوں تے بھچندے۔ ڈوہیں پجاریں دی کڈاہیں نہ
کڈاہیں لختے کھن دی ملاقات تھی ویندی نہیں تاں زیادہ تر او ہک ہئے کوں پرے
کنوں ڈیکھ تے اتنی طلب اِچ ودھارا کریندے رہ ویندے۔ انھاں چھوٹیاں
چھوٹیاں ملاقاتاں انھاں دے مُب محبوبی والے سانگے کوں عاشق معشوقی دی
پوڑی تے وِج کھرایا۔

ہک ڈینہہ نورو اپنے گھر دے اگوں کھرا مدھو دے گھر دی ڈیڈھی تے
دیدنکائی کھرا ہا اتنے وِج اوں مدھوکوں ہک نکی چھوہرنال کپڑئیں دی گنڈھڑی چا
تے کھالے تے ویندا ڈٹھا تکرالختہ تاں او اوکوں کھالے آلے پاسے ویندا ڈیہدا
ریہا ولا کئی دل اِچ اگن مُنچ کریندا خود اڈاہیں روانہ تھی پیا۔ جڈاں اُتھاں پناں
تاں مدھو کجھ کپڑئیں کوں صابن دی پٹ مار تے پانی وِج چھلیندی پئی ہئی۔ نورو
کھنگھورا مارتے مدھو ڈو ڈیہدا کھلدا ہو یا اگوں تے لنگھیا گیا۔ مدھو جیرھی
جوہن نورو کوں ڈیکھن دے بعد کپڑے دھوون بھل پٹھی ہئی اوں نورو کوں
وگھے دی وِج تے امیں دے جھنڈ تلے اشارے نال سڈیندا ڈٹھا۔ مدھو ایڈے
اوڈے ڈیکھ تے نکی کوں کپڑے سکنے سٹ آون دا آہدی جھجکدی جھجکدی محبوب
دے سڈے تے روانہ تھی گئی۔

تکڑا لختہ ڈونہیں پجاری محبت دی دیوی کوں مٹھے پولیں دا
نذرانہ پیش کرتے راضی کریندے رہیے۔ نکی چھوہر کجھ دیر تاں مدھوکوں ایڈے

اوڈے ڈٹھا جڈاں اوکوں گولن اچ ناکام تھئی تاں اچی اواز اچ مدھو... مدھو... دے
 سڈ مارن لگی۔ مدھو دے کنیں نگی دے سڈ دی کھوچی تاں او نصر و کنوں مکلیندی اگلے
 آڈت وت نصر و نال ملن دی درائی پدھ تے ولدی کھالے تے کپڑے دھوون آن
 پٹھی۔ میل ملاپ دے ایں سلسلے دا منڈھ پدھا تاں ولا ختم تھیون اچ نہ آیا
 ہن او ہفتے دے ہفتے ملن لگے۔ انھاں دے پیاردا پودا اپنیاں پاڑاں اتنا جھکیاں کر
 گیا جو ہن تھڈ بجن توں باہروں ہا۔ ہن او ہک پئے کوں چھوڑن ای چاہندے تاں نہ
 چھوڑ سکدے۔

ایندے باوجود جڈاں او ہک تھیون دا سچیندے تاں انھاں کوں اپنے
 اگوں اپنے اپنے مذہب دی کالی کاتی لڑکدی نظر آندی تے او چھو نہیں تھی ویندے
 ساری گالھ دا انت اتھائیں تھیون ہا جو کیرھا اپنے مذہب کوں محبت تے قربان
 کریندے کیندا مذہب محبت دی چوکھٹ تے گوڈے ٹکیندے۔ جذبے سچے ہوون
 تاں کیرھی طاقت محبت دے اگوں آندی اے؟ اخیر مدھو بیٹی منی۔ اوں نصر و
 کوں آکھیا میں اتنی محبت سانگے اپنے دھرم کوں چھوڑتے مسلمان تھیون کوں تیار
 ہاں۔

جیندے جواب اچ نصر و آکھیا

”مدھو میڈی ججج تاں تہاڈے ویڑھے آون کنوں رہی، باقی رہی شادی دی گالھ تاں
 تیکوں بہا و پور چل تے میڈے نال کورٹ میرج کرنی پوسے شادی دے بعد گجھ
 ڈینہہ اساں کہیں کرائے دے مکان اچ گزریسوں ولا میں ہولے ہولے اپنے
 والدین کوں راضی کرن دا ترلا مریساں جیرھے اللہ کریسی تیکوں اتنی نو نہہ من

جیکر اُنھاں نہ مہیا تاں..... دے کچھن دی وی مدھو ضرورت محسوس نہ کیتی او نھرو
دی انڈتے چڑھتے بغیر سوچے سمجھے اوندے نال نکلن کوں تیار تھی گئی۔ پروگرام
اے بنیا نھرو آکھیا ”آندے اتوار عشاء دے بعد میں سواری گھن تے موڑ ایچ
آکھڑساں توں آ وچیں تے اساں اپنے خوابیں کوں تعبیر ڈیون روانہ تھی
پوسوں“

پروگرام ہدیج وچن دے بعد نھرو بہاولپور وچ تے اُنھوں دے دوستیں
نال مدھو دے متعلق گالھ کیتی۔ جھاں وچوں کجھ یاریں اوکوں اے جیڈے وڈے
قدم چاون توں روکیا جو او اے جیڈا وڈا خطرہ مل نہ گھنے۔ اوندے والدین
کہیں حیلے وی مدھو کوں اپنی نونہہ نہ منیسن۔ جھاں دی صلاح نھرو کوں سروں چنگی
نہ لگی۔ کجھ اوندے ملاں قسم دے یاریں اوندی کنڈ تھی اتے ایں نیک کم ایچ چیت
کرن دا مشورہ ڈتا۔ اُنھاں وچوں ہک جذباتی قسم دے مذہبی تاں اے توئی آکھ
ڈتا جو شہر ایچ ساڈا ہک مکان خالی کھڑے او جتنے ڈینہہ چاہن اوندے وچ رہ سگدن
جیند ائی کرایہ بھاڑانہ ہوسی ایندے علاوہ اساں کنوں جتنا کجھ تھی سکے تہاڈی امداد کیتی
رکھوں“

نھرو اپنے جماعتی دوستیں دے ایں سوہنے مشورے تے عمل کریندیں اگلے
ہفتے جڈاں گھر گیا تاں ولدڑ مدھو کوں اپنا ہمسفر بنا تے آیا۔ بہاولپور آتے ہناں
عدالت دے ذریعے نکاح پڑھوایا جیندے بعد او ذال مڑس دے گانڈھے وچ
گنڈھیج تے دوست دے مکان ایچ راہن لگے۔

بھانویں جو ہن مدھو سانگے چکھوں تے ول و نجن دے سارے رستے بند
تھی گئے ولاوی کہیں پچھتاوے حالی تیں اوکوں چونڈھی نہ پاتی۔

جذبائی رشتیں دی بھانویں جو اتنا زیادہ عمر نہ ہووے ولاوی وقتی طور تے خونی
رشتیں کوں مات ڈیون جو گے ہوندن پئے۔ مدھوتے نصرودی جذبائی محبت ہناں
کوں چکھوں دے ہر چلتے توں نچنت کر چھوڑیا، ہناں کوں محبت دے رشتے دے علاوہ
سارے رشتے بے وقعت محسوس تھیون لگے۔

مدھو دا غائب تھیون ہا ساری وتی وچ اوندے نکل و نجن دی ہل ہل مچ
اگئی۔ ارجن تے وکرم ڈوہیں پیو پتر پریشان ہوون مدھو آخر کنتے اگئی ہوسی۔
”دھیریں دے لچھن میریں کنوں اگھے کانتی ہوندے“

مدھو دی ماء داسارا شک نصروتے پک اچ بدل گیا۔ اوں پتر کوں ڈسایا میکوں
پکا یقین اے مدھو جام نبودے پتر نصر و نال نکل اگئی اے۔

سارے مینگھوال مدھو نال نصر و داناں سن تے رام رام کریندے اپنے گھریں ڈوروانہ
تھی گئے اتے ویندیں ویندیں اے وی آکھ گئے۔

”اوں کمینی ساڈے دھرم کوں بھر شٹ کیتے ٹساں جیکر ہن اوکوں گھراچ لت رکھن
ڈتی تاں ساڈی ذات برادری کنوں ختم ہوسو“

برادری دی گالھ سن تے ارجن تے اوندے پودے ترے ترے گئے ہناں داساہ
نہ اتے آوے نہ تلے۔

او پیو پتر تاں اوکھیں سوکھیں ہاں پکا کرتے مدھو دی جدائی کوں سراہ پٹھے پر
جیجاں دھی دی جدائی وچ ہمیش نجر دی رہ اگئی۔

جام نبو کوں پتر دی ایں بے حیائی دا پتہ لگاتاں او اوں ویلھے نیوئیں اکھیں
نال پتر دے پچھوں بہا و لپور روانہ تھی گیا۔ ڈو چار ڈہنہہ تاں او کوں نصرودا گھر گولن
اچ لگ گئے۔ آخر نصرودے یاریں توں پچھدا گچھدا ہک ڈہنہہ اوندے نکاٹے تے
وہنچ پناں۔

جام نبو روایتی قسم دا مذہبی چٹاں ہا او مدھو کوں نونہہ مدن تے اصلوں راضی تھی
ویندا بے او کوں بھرا دی نراضگی دا ڈرنہ ہوندا جیندی دھی چھوٹے لا توں نصرودی
منگ ہئی جیندے وٹے او نصرودی بھین کلثوم اپنے پتر راول نال پرنائی پٹھا ہا او
کڈاں چاہندا ہا اوند ا بھتر یجا اوندی دھی کوں چھوڑتے ڈیڈھیں (مینگھوا لیں) دی
دھی نال دُعا نکاح کرے۔ اوں جام نبو کوں اے تڑی پٹا چھوڑی ہئی اوندے
پتر کوں مدھو کوں ٹھگاڈے تے مدیحہ نال شادی کرنی پوسی نہیں تاں جتھاں میڈی دھی
گھر ہا ہسی ہناں کوں وی اہنی لاڈلی گھر پہا وٹی پوسی“

جام نبو پتر کوں وڈا سمجھایا دڑکے داب ڈتونس، پیار نال آکھیا جو او مدھو کوں چھوڑ
ڈیوے پر اوند کئی حربہ گار گر ثابت نہ تھیا۔ جڈاں نصرودی نانہہ کہیں حیلے ہا وچ تبدیل
نہ تھئی تاں او پھکا ترکا منہ لڑکیندا گھروں آیا۔

نصرود کنوں نانہہ سُن آون دے بعد جام نبو بھرا کوں قائل کرن دا
ترلا ماریا بھرا کوں آکھئیں

”چھوہر جوان امان اے او کوں گٹ مارتے تاں نتے سمجھاسگدے۔ غلطی کر کھڑے
بھتر بیجی مدیحہ کوں میں اپنے پتر شکور کیتے گھنن کوں تیار ہاں، نصرود مدھو نال مکالا ودا
ملے، توں بسم اللہ پڑھ اسماں بھرا برادری کوں سڈتے صبا حیلے ہی مدیحہ تے شکور

دیاں گنڈھیں چاہدھیں دوں،،

چام بشکن بھرا دی گالھ سُن تے پانی کنوں پتیک تھی گیا کاوڑ کنوں جھگ
وہیندیں آکھن لگا۔

”رشتے کئی بھید پکری دا سودا ہوندا ہک نال نہ تاں پے نال... پے نال نہ
تاں پے نال... خدا کنوں ڈر... توں تاں کئی تھتھوں چکا وویں... میڈی دھی تیکوں
نصرو کیجے گھنٹی پوسی تے ضرور گھنٹی پوسی تاں اہنی دھی کوں گھروہ پلہا، میکوں نکلی
کیجے کئی ورت لہ پوسے۔ اے سن گھن ولا اے بھرا بھرتی ختم ہوسی نہ میں تیڈے درتے
لنگھ آؤساں نہ توں منہ چاتے آنویں پیا۔

چام بشکن تاں اہنی کاوڑ مریندا اٹھیا گیا پر چام نبوکوں وقت پئے گیا
اوں کنوں بھرا دی جڑی چن ایچ نہ ائی چھیکڑی جت تمام کرن سانگے ذال سودھا
ڈو جھی واری پتر دا کوٹا ونج کھڑکائس۔ نصرو دی ماء پتر دے پیریں تے بو جھن
سیٹے، رُنی رڑی اوندے پو نصرو دیاں منتاں کیتیاں ساری حال حقیقت پتر دے
اگوں کھول رکھیونے لیکن نصرو اہنی ضد تے اڑیا ریہا والدین دے اگوں اہنی
مجبوری ظاہر کیتس

”مدھومیڈے سانگے اپنا دھرم، ماء پو اتے خویش قبیلہ چھوڑیے جیکر ہن میں وی
اونکوں چھوڑ ڈیواں تاں میکوں چنگا جوان کون آکھسی؟ اونکوں پیا کون قبول کرسی، او
تاں کتھاؤں دی نہ رہی“

نصرو اہنی گالھ مکائی تاں اوند اپوالانا

”او جو تیاں تیڈی بھین کوں نہیں وسیندے... تیڈا چاچا جو نہیں منیندا... ڈس...؟“

میں ہُن کنتے مڑاں....؟ میکوں تاں کئی رستہ لا.....

ابا....! یکوں چترگا کم آکھو بھانویں ماڑا جیرھا کجھ تھیوٹا ہا تھی گے میں مجبور آں ہُن
میں کجھ نمھی کر سگدا نورو ولدا ڈتا۔

نرودے پوجڈاں ڈٹھا جو سدھے انگلیں گھیونئیں پیا نکلدا تاں اوں کاوڑ

نال نورو کوں آکھیا

”میں تیکوں اٹھ ڈینہہ دی موکل ڈینداں جیرھا کجھ سوچتی سوچ گھن فیصلہ تیڈے
ہتھ اے سا کوں پچندیں...؟ مدھو کوں..؟ ساڈا تھیویں تاں مدھو کوں طلاق ڈے
تے گھر آونجیں، مدھو دا تھیویں تاں ساڈے جیندئیں اپنا مکروہ منہ چاتے ساڈی
حویلی ناں پیا ٹپیں... میں ساری زمین جائیداد تیڈے بھرا دے ناں کراڈیاں تے
تیڈا بے دخلی دانوٹس تائیں تیں پُج ویسی“
اتنا کجھ اہدے نرودے ماء پو گھر روانہ تھی گئے۔

مدھو اے ساریاں گالھیں ڈوجھے کمرے وچ پٹھیں سندی رہ گئی۔ ہناں
دے کنڈولاون دے بعد آتے نورو دے پیریں تے ڈھیہہ پئی اتے جھڑیاں کرن
لگی

”نرو اپنے سچے رب دا واسطہ ہئی میکوں چھوڑ نہ ڈیویں، میکوں ہُن تیڈا آسراھے
میکوں بے آسرا نہ کریں.....

نرو او کوں کھاڈی کنوں پکڑتے اوند امنہ اتوں تے کیتا اتے پیار نال

آکھئیں

”گالھی تھی گئیں میں اپنی جند کوں چھوڑ سگداں؟ چھوڑنا ہووے ہا تاں اوں ویلھے

نہ چھوڑ ڈیواں ہا جڈاں پہلی دفعہ میڈاپیو میکوں گھنن آیا ہا۔ اٹھی ہتھ منہ دھوتے تیاری کر آکتواں ڈینہہ اے گھروچ باندھتی پئیں اج میں تیکوں بہاولپوردا شہر مہرا آنواں“

مدھو ہنجوں اگھیندی اٹھی منہ ہتھ دھو، گلابی رنگ دی ساڑھی پاجیلھے شوکیس دے وڈے شیشے وچ خودکوں ڈٹھس تاں اوکوں یقین تھی گیا جونصرو اوکوں چھوڑن وی چاہوے تاں نہیں چھوڑسگدا۔

اول رات چرک تئیں او بہاولپور دے پارکیں وچ ٹردے پھر دے ریہے۔ رات دا کھانا وی شہر دے ہک اوسط درجے دے ہوٹل وچ کھدوئے، چرکے رات کوں تھک ترٹ تے گھرو لیے تاں مدھوکوں اگھلا آندے ودے ہن۔ بسترتے چیل دگھیرن سیتی اوکوں نندردی دیوی اہنی امان ایچ گھن گھدا۔ لیکن نصرو کوں چرک تئیں نندرنہائی اوپودے فیصلے تے غور کریندا ریہا۔

نصرو جہیں لوک رکھی سکھی کھاتے صبر شکر کرن والے تھولے ہوندن۔ اے کہیں نال محبت وی کرن تاں اوندے نال نال اپنے عیش آرام، عزت شہرت، تے ناں نمود کوں کنڈ چکھوں نہیں سٹ سگدے۔ ساریاں آسائشاں داء تے لاتے محبت پاوئے ہناں دے وس داروگ نہیں ہوندا۔ نصرو اتنا ڈینہہ مدھو نال رہتے بکھ، تریہہ نبھائی تاں اوندیاں اکھیں پلچ گیاں۔ اول تاں سوچیا ہا اوندے والدین مدھوکوں اہنی نونہہ من گھنسن تے ولا اونویں ٹھاٹھ باٹھ نال زندگی گزریاں پرہن تاں معاملہ ہی ترانویں تھی گیا ہا۔ اونداپیو اوکوں جائیداد کنوں بے دخل کرن دی دھمکی ڈے گیا ہا جیندے نال او اپنے لاشعور ایچ مدھو کنوں ڈھیر محبت کریندا ہا اوکوں اپنے فیصلے تے

پچھتاوا تھیون لگا۔ چار پنج راتیں اونکوں خواب اچ پو دے اے الفاظ سُنیدے
ریہے

”میں تیکوں جائیداد کنوں عاق کر ڈیساں“
اُدھر گئے نال اوندی جاگ تھی ویندی ہی۔

نصرو اپنے اندر دی کیفیت حالی مدھوتے ظاہر نہ تھیون ڈتی ہی اندری اندر
خود کوں لعن طعن کریندارہ ویندا ہا۔ اونکوں نیٹھے دا اے قول سچا لکھن پئے ویندا ہا
”جیلھے کئی چٹا کہیں تربیت تے عاشق تھے ونچے تاں اونکوں شادی دا فیصلہ کرن دی
اجازت نہیں ڈیونی چاہیدی کیوں جو جنون دی حالت اچ کئی بندہ اپنے مستقبل دا
ٹھیک فیصلہ نہیں کر سگدا“

او سوچیندا ہا اساں تاں کہیں کنوں اجازت دی لوڑھ ای محسوس نہیں کییتی
کہیں کنوں پچھوں ہا تاں کئی ساکوں ای روکے ہا۔ اساں تاں موہن داس کرم چند
دے ہم خیال تھئے پریم کوں زندگی دی سب توں ودھیا قدر سمجھی ودے
ہا۔ ساکوں اے خیال کڈاں آیا ہا جو

اور بھی غم ہیں زمانے میں محبت کے سوا

راحتیں اور بھی ہیں وصل کی راحت کے سوا

مدھو گجھ ڈیہنہاں توں نصرو دے ذہن دی لاہی چاڑھی کوں تھولا ہوں سمجھن
پئے گئی ہی او ایں ڈرتوں اکثر ویسی ویسی راہندی جو اوند امر دس اونکوں چھوڑ نہ ڈیوے
۔ او اپنے پئے کوں تسلیاں ڈیندی

”توں دل چھوٹا نہ کراوتیکوں زمین جائیداد کنوں بے دخل کر ڈیسن تاں کیا تھی پیا میں

وی تاں تیڈے پچھوں اپنے والدین دی محبت پیار جہیں ان مٹ جائیداد چھوڑ آئی
ہاں۔ بھاء لازمین، جائیداد کوں... امیر روٹی کھاندے غریب روٹی میں چنیاں تے
کھیس وڈن چاندی ہاں توں پڑھیا لکھیا ہئیں کئی چھوٹی موٹی نوکری کر گھنیں ساڈا
چنگا ٹیم پاس تھیسے پیا۔ ساکوں ساڈے پیار دی جائیداد کافی اے“

مدھو دی کئی تسلی نصرو دے ہاں تے نہ پوندی اونکوں اپنے
بنگلے، کوٹھیاں، دیرے دماے یاد آون لگدے۔ جہاں دے پسانویں او اپنے دوستیں دا
وڈ کا بنیارہ ویندا ہا۔ دولت توں محرومی دے احساس اونکوں ذہنی مریض بنا ڈتا تے او
مدھو کنوں پٹیا پٹیا راہن لگا۔

ہک ڈینہہ مدھو دی سویلے جاگ تھئی تاں اوں نصرو دے بستر کوں نصرو
دے ساتھ توں خالی کلہا بھاں بھاں کریندا ڈٹھا۔ پہلے تاں اوں سوچیا باہروں سیر
سپاٹے تے گیا ودا ہوسی جیلھے اوں نصرو دے سامان والا بیگ اتنی جاہ توں اوڈھر
تھیا ڈٹھا تاں اوندی دھاڑ نکل گئی۔ اے تاں اونکوں یقین ہا جو مسلمان تھیون دے بعد
اوندے گھر والے اونکوں گل نہ لیسن، مدھو کلہے سر روون دے رنج کیتے جتھ نہ کئی
اوندے نال رواون والا ہانہ چپ ڈواون والا۔

مدھو جیس ویلھے روروتے ہئی تاں گھر دا دروازہ پھریندی کہیں ان ڈٹھی منزل ڈومزل
واڈس پاون روانہ تھی گئی

گجھ ڈینہہ بعد نہرو چوں پولیس کوں ہک لاش ملی جیندی شناخت سانگے
شہر شہر اعلان کیتے گئے۔ جیندی کوسن تے مدھو دا بھرا رجن وی گیا تے مدھو دی
سُنجان تھی ورنجن دے بعد اوں بد قسمت دی لوتھ کوں وستی چوا آیا۔ مدھو دی بے وقتی

موت داسن تے ساری وتی کٹھی تھی اگئی۔ ہر چٹا اوندی موت تے ہک پڑوپیاں
 روندانہروکوں اوندی موت دادوشی ٹھہراتے اونکوں لعنت ملامت کھڑا کریندا ہا۔ ہن
 مسلمان تے ڈیڈھ (مینگھوال) جہاں چیندی مدھوکوں قبول نہ کیتا ہا۔ اوندے مران
 دے بعد ایں گالھ تے پھڈا پئی کھڑے ہن۔ کجھ اوندا جنازہ پڑھ
 تے اونکوں دفن کرن چاہندے ہن تاں گجھ اوندی ارتھی کوں شمشان گھاٹ نے تے
 اوندی آتما کوں شانتی سچاؤن۔

ادا میں تیکوں نماز کنوں تاں نہیں روکیا، اندروں مصلی چاتے اتھائیں
نماز پڑھ گھن، پچھلے جمعے میکوں اماں کنوں مندے کھوائے نی۔ رات ٹی وی تے
خبریں وچ کائناں سندا پیا ہاویں؟ ملتان دے امام باڑے وچ بم بھٹن نال پندھراں
بندے مرگن تے چالھی دے قریب زخمی تھین۔ تاں پچھلے جمعے اتھائیں کراچی دی
مسیت ایچ بم بھٹے او تیکوں بھل گے؟

اللہ دانائے ہی مسیت نہ ونج۔ زینب سجاد کوں منت کیتی۔

ہے لوک مسیت کائناں آؤسن؟ ہک میں ویندا پیاں؟ ادی دہشت
گردیں دے ڈر کنوں مسیتیں کوں تالے تاں نہ لگ وین۔ جلدی کر میکوں کپڑے
کڈھ ڈے جمعہ دا ٹائم تھیندا پے۔ اونویں مرغا کائی؟ چنگاں ہے خدا دے گھر ایچ
مروں شہید تاں سڈ یوں۔

بھرا دے منہ اوندے مرن دی گالھ سن تے زینت اوندی پوتھی تے ہتھ چاڈ تا تے
اونکوں وڈی حیاتی دیاں دعائیں ڈیوں لگی۔

سجاد امان پولی دالو ہندئیں سکدئیں دا پتر ہا ترائے بھینئیں دے بعد کئی چار
پنج سال دے وقفے دے نال وڈئیں منتیں مرادیں دے نال اچھیا ہا۔ ایندے پوپتے
کتنار اتیں میاں حلیم بھایہ فقیر سیں دی درگاہ تے ڈیوے ہا لیے ہن اتے ایندے
چاون تے میاں حلیم دی دیگ تے خواجہ فرید سیں دی دربار تے اٹا گھٹا ونج ڈتا ہا۔ سجاد
دیاں ڈو بھینئیں پر پنج تے گھر وروالیاں تھی گیاں ہن تے ہک بھین زینت جیرھی سجاد
کنوں چار پنج سال وڈی ہی اچاں کنواری پٹھی ہی۔ روزی روٹی دے جنجال
ایں خاندان کوں کراچی دا پانی ونج پلویا ہا۔ سجاد دا پوپو کراچی ایچ ہک سیٹھ دے گھر دی

چوکیداری کریندا ہاتے اوندی ماء تے بھین لوکیں دے گھریں وچ تھاں پو ہاری کرتے کجھ نہ کجھ کما گھندیان ہن۔ انھاں سجاد کوں کراچی دے ہک سرکاری سکول ایچ پڑھنا سٹیا ہو یا ہا، سجاد خیر نال ہن ستویں جماعت پیا پڑھدا ہاتے کھاپتر ہوون دی وجہ توں سارے گھر والیں دی اکھ دا تارا ہا۔ اوندے گھر والے اوکھے سوکھے تھی تے اوندا ہر لاڈ منیندے ہن تے اٹھے ویلھے انھاں دی دید سجاد تے مکھڑے تے راہندی ہئی۔ اوندا پو ہک پرانی ٹی وی وی اوندی فرمائش تے گھن آیا ہا۔

اوندے گھر والیں رتو کی جییں ویلھے دی اے خبر سنی ہئی جو ملتان دے امام باڑے وچ بم مٹھیے تاں انھاں دل ایچ نیت گھدا ہا جو او ہن سجاد کوں کہیں میل مچ یا کہیں کھ تے نہ وآنجن ڈیسن بھانویں او مسیت ایچ جمعہ نماز دا کھ ای کیوں نہ ہووے۔ اوندی ماء دا تاں رُو ہا چھوہر کوں مدرسے وچوں کڈھ گھنوں۔ کیا پتہ کیں ویلھے اتھاں وی کئی دہشت گرد پُچ و نچے۔ اوتاں سکول نہ چھوڑن دی ضد تے چھوہر اڑ گیا تاں اوندی ماء تاں پے دے کنوں اے گالھ ٹپا چھوڑی ہئی جو چھوہر ہن سکول کائناں ویندا راہسی۔ اساں چھوہر کوں پڑھاتے کیا کریسوں؟ غریبیں دیاں چوکھیاں نوکریاں تھیندین؟ اللہ وسائی دا چھوہر کڈوک دیاں پارھاں جماعتاں پڑھی ودے، چوکی نوکری تھی اس؟

ملک دی اڑدی گڑدی ڈیکھ تے ہن تاں انھاں دادل کراچی توں وی بھجیل تھی گیا ہا۔ او آہدے ہن اکھیں جو نوٹوں کوٹلہ دادو پُچ کھڑوں۔ لیکن ہک تاں سجاد دے پیودی تنخواہ سیٹھ کنے پھسی کھڑی ہئی ڈوجھا انھاں کوں اپنا گھروں ڈریندا ہا سوچیندے ہن کوٹلہ دادو پُچ تے کیا کریسوں؟ اتھاں کیرھی روزی لاتی اے؟

ہن سجاد دی ماء مائی گانہور سیٹھنی دے گھر پوچا مارن گئی ودی ہی تے سجاد کون بھین مسیت نہ پئی و نجن ڈیندی ہی۔ سجاد اپنی ضد تے اڑیا ہو یا ہا میں مسیت و نچ تے راہساں،، جیلھے زینب اونکوں دھوتے ہوئے کپڑے نہ کڈھ ڈتے تاں او ہنائیں کپڑئیں نال جمعہ دی ڈوجھی بانگ سن تے مسیت بھنا گیا۔ بھین اونکوں روکن کیتے اوندے پچھوں بھنی پر اواتلے اچ دروازے توں نکل تے اگلی اچ چ گیا۔

کم توں واندی تھی زینب دی ماء گھرائی تاں اوں زینب کون مصلے تے پہ تے رور و دعا منگدا ڈٹھا۔ زینب دی ماء ذرا نیڑے تھی تے زینب کنوں پچھنا کیتا اماں خیر تاں ہے؟ روندی کیوں پٹھیں؟

اماں میں سجاد ویرکوں پہوں روکیے مسیت نہ و نچ گھر نماز پڑھ گھن پر اوں میڈی ہک نہیں منی اتے زورے ریت مسیت گے پیا۔
اماں اللہ کرے سجاد خیر خوشی نال گھر ول آوے،،
اماں میں اوندے کیتے ڈ و پیکٹ لاپی داٹے دے منی پٹھی ہاں،،
زینب ماء کوں ڈسایا۔

اماں ڈرتاں تیڈا ٹھیک اے ایہا ہک جاہ ہی جیرھی پچی پئی ہی ہن تاں مسیتاں، درباریں کئی جاہ محفوظ نہیں رہیہ گئی، اللہ چنگائی کرسی
مائی گانہور دی کوں تاں حوصلہ ڈ وایا پر اوندئیں اپنیں اکھیں دے اگوں نیل و میج گئے۔
لحظے دے بعد سجاد نماز پڑھ تے خیر خوشی نال گھر ولیا تاں اوندی ماء تے بھین اونکوں بھ تے دروازے تے بھاگل و نچ پاتا۔ زینب اوں ویلھے ہمسائی دے ہال دے ہتھوں لاچے داٹے منگواتے محلے دے پالیں و نچ ولھاڈتے۔ زینب دی ماء پتر دامنہ چم

چم تے اوندیاں، گلھاں رتیاں لال کر ڈتیاں تے سجاد کوں اِکلاس لیندیں ہوئیں
آکھیں

”ابا اج تاں جیویں کیویں اللہ داناں ہئی ہے ڈینہہ ایہو جیہاں کم نہ پیا کریں“
چھو ہر ماء دی مت سن تے ہکا پکا ماء دے منہ ڈو تاڑ پٹھا۔

انوکھڑا سودا

اہج وت وٹو وریا اتنی رن بخت وڈی تے کھلا لہائی ودا ہا۔
 کتی کنجری.. بدماش.. جرامن رن.. سویلے مردان نال اپنے یارکوں ملن گئی ہاویں۔
 کنجری رن تیکوں میڈی عزت دا ذراوی خیال نہیں آیا۔ نوراسور ویلھے لوک اللہ نبی دا
 ناں گھندے نماز پڑھدے، قرآن دی تلاوت کریندے توں مونہہ کالا کرتے ول
 آئیں۔ بھونڈن تیں میکوں کتھائیں مونہہ پاون دانئیں رکھیا۔ جمالے لُنب دے پتر
 کنوں تاں میں کچھ ای گھنساں ڈنھا ک، پہلے میں تیڈی ملتی پڑھ گھناں۔
 پہانگ بھرتے اوڈرتوں گرڑاوتی بخت وڈی کوں گت کنوں وٹھی تے کھلئیں نال
 آگیا۔

سویل ڈنھاں دی گالھ اے وٹو وریا اتے جمال وگھا کچے سندھ دے وسیکی کھوہیں
 تے ادھ مربعے دی وٹھی تے راہندے ہن۔ ڈوہیں کھوہیں تے وریا تے وگھے برادری

دے جھگے ہن۔ جمال و گھے تے بخت وڈی جتھاں ہکی وستی اچ کھیڈ کڈتے وڈے
تھے ہن اُتھاں و سوراہا تے جنت و گھنی وی رلے بانبر وڈیندیں جوانی اچ قدم رکھیا
ہا۔ اے جوڑیاں چھوہر چھر کی دے ویلھے توں ہک ڈوجھے کوں دل ڈے پٹھیاں ہن
۔ محبت دی مہک لگدی تھولی اے۔ ہناں دے وی پیار محبت دے قصے نزدیکی کھوہیں
تیں پندھ کر گئے ہن۔ لوکیں کوں اے توئی پتا لگ چکا ہا کہ ہناں ہک ڈوجھے نال
زندگی گزارن دے وعدے وی کر گھدن۔

و سوری ماء مائی جکین و سو کیتے اہنی بھنجی بخت وڈی تے اوندی سٹھی آلی رات دا کپڑا
سٹی کھڑی ہئی۔ بخت وڈی ہن و سودے لیکھے ہئی۔ جنت دا پیو فیضن اپنے سوتر
میہر دے پتر جمال کیتے جنت دے رشتے دی ہا کیتی و داہا۔ ایہا گالھ ڈوہیں سریں کیتے
پریشانی دا کارن ہئی۔ ہناں دیاں اولاداں اہنی اہنی محبت ڈو لُجھدیاں ہن۔ او
اہنی ذات برادری توں باہر رشتے کرن دے حق اچ نہ ہن۔ و گھیں تے وریاویں
کوں حق ہسائیں وڈا سمجھایا جو ہک ہئے نال رشتے کر گھنواللہ دے ہانھے یکے بھراہاؤں
کیا و گھے تے کیا وریا؟ جیکر پالیں دی خوشی ایندے وچھے تاں تو آکوں پالیں دی
خوشی تے خوش تھیونا چاہیدئے خدا نہ کرے شادی دے بعد تو آڈے ہال کوئی غلط قدم
چا کھرن۔ بعد دی بدنامی کنوں ایہو ٹھیک اے جو تاں ہن اپنے پالیں دی گالھ من
گھنو۔ ہسائیں دی صلاح تے و گھے مار کہ تاں کجھ کجھ راضی ڈس دے ہن او
وریاویں نال رلن ملن کوں تیار ہن لیکن وریا کہیں دی منی منائی تے نہ پے کھڑ دے
ہن۔ جیرھا ہناں کوں ایں رشتے دی گالھ کریندا ہا اوندے نال کھا نگھے تھی ویندے
ہن۔ جیلھے حق ہسائیں اپنے آپ کوں کتے دا کچھ سدھا کرن اچ ناکام تھیندا ڈٹھا

تاں ہنائیں ڈوہیں برادرئیں کوں ہنائیں دے حال تے چھوڑ ڈتا۔
وگھئیں تے وریاویں اپنے پالیں دی مرضی دے خلاف پالیں دیاں شادیاں کر
ڈتیاں۔

اے اوں ویلھے دی گالھ اے جڈاں ہال ماء پوتتاں ماء پوکھیں وڈے دے
اگوں وی نہ الاسگدے ہن۔ والدین اپنے پالیں دیاں شادیاں تاں کرگھدیاں لیکن
پالیں دے دیں وچوں محبت دے جگدے چراغیں کوں پھوکا ڈے تے وسمانہ
سگے۔ حق ہمائیں دی اوہا گالھ ہوں جلدی ہر کہیں دے سامھنے آگئی۔ ہنائیں
دیاں اولاداں آپت اچ علیک سلیک رکھی ریہہ گیاں۔ جنت وگھنی تاں ستو واڑے
والی رات و سوناں پٹھی پکڑ تیج پئی جیکوں جنت دی ماء مریم مائی ڈیکھ گھداتے گھردی
گالھ گھراج دن تھی آگئی۔ ایویں کجھ ڈینہاں بعد بخت وڈی کوں اوندے ڈیر، جمال
نال کھڑا ڈٹھا، جمال تاں بھج گیا پر اوندے ڈیر بخت وڈی کوں خودای لعنت ملامت
کیتی تے اپنے بھراوسو کنوں وی کھلا بجا کرایا۔

ہن تاں اے توئی نوبت آگئی ہئی وسوتے جمال ڈو جھے چوتھے ہک ڈو جھے کوں اپنے
گھروں بھچندے ہن۔ ہنائیں کوں پریشانی وی تھیدی ہئی لیکن او خود کوں اپنے محبتیں
کنوں روک وی ناں سگدے ہن۔ وسوتے جمالے دے نال نال ہن ہنائیں دے
والدین وی سخت پریشان ہن ہنائیں دیاں ہن اکھیں اگھڑیاں ہن جو واقعی ساڈا
فیصلہ غلط ہا۔

کجھ ڈینھ دی چپ دے بعد اچ وت اتنجا واقعہ پیش آیا، ملاں بانگ کوں و سووریا
اٹنی تریمت بخت وڈی کوں جمال کوں مل تے آندا ڈیکھ گھدا ہا اوندی لوڑھے دے

پروں لنگھدے جمال تے وی دید و نچ پئی اج او جمالے دے پچھوں بھجن دی بجائے
 بخت وڈی تے چڑیا آیا اوندے گالھیں مندئیں دی کھوتے سارے گھر والہیں دی
 جاگ تھی گئی وسودے نال نال اوندی سارا ٹہر بخت وڈی کوں لعن طعن کیتی وسو دا
 پو پیریں بشکیہ پریشانی کوں متھا پکڑتے پہہ گیا مائی جیکن اپنی بھنچجی کوں ہن ہن
 تے اوندے کرتوتیں تے روون پہہ گئی۔ وسواج جوڑا چھک تے کپاہ دا رتج واہن
 نہ گیا اوندی ادھی ڈہنھوار پریشانی اج گزری پڈ دی دینر کوں او پٹھیں پٹھیں اٹھی
 تے وگھیں دی وستی روانہ تھی گیا اُتھاں ونچ تے اوں جمال وگھے کوں سڈ ماریا جیرھا
 وسو دے سڈے تے گھروں چھاوی کہاڑی چاتے باہروں نکھتا اوند اخیال ہاوسو
 اوندے نال جھیرڈے دی نیت نال آیا ہوسی۔ جمالے اوکوں گھروں نکل تے کوڑتج تے
 آکھیا ہن تائیں ڈھیر کھادی، کھرنہ ویسیں،، لیکن وسو اوکوں کاوڑیا ہو یا ڈیکھ تے
 اپنے ہتھ کھڑے چا کیتے اتے مٹھی اواز اج آکھیا

”اج میں تیڈے نال جھیرڈا لون نمھی آیا بھلکہ تیڈے نال ہک سودا کرن آیاں“

جمال کاوڑ نال پچھیا

”کیا دا سودا؟“

ذالیں دا سودا

کیا.....؟

ہا ذالیں دا سودا، میں تکڑی سوچ و چار دے بعد اے قدم چاون تے مجبور تھیاں۔ ڈس

تیڈی ہن کیا صلاح اے،، وسو آکھیا

جمال، وسو ریادی گالھ سن حیران تھی تے اوندے منہ ڈوتاڑ پٹھا جو وسواج کینجھیاں

گالھیں کریندا پٹھے۔

وسو، جمال دی چپ تر وژن کیتے گالھ شروع کیتی

”جمال میں سمجھ سگداں توں کیا سوچیندا پٹھیں؟ تیکوں ایں پریشانی چپ کراڈتے

لوک کیا آکھسن؟ لوکیں دی وسطیر توں ڈروں ہاتاں اساں پیلھے سوچوں ہا۔ پہلے

تاں اساں اپنے والدین دے غلط فیصلے تے احتجاج کرتے شادیاں نہ کروں

ہا۔ جیکر اساں اُنھاں دی آکھ تے شادیاں کر گھدیاں ہن تاں ول اینکوں تقدیر دا

فیصلہ جان تے خموش رہوں ہا۔ جیرھا جو اساں کنوں نہیں تھی آیا۔ ہن میں تاں اہداں

روز دے لوک کھلاون کنوں ہکے پھیردی ویا چنگی اے“

جمال جیرھا جو غور نال وسودیاں گالھیں سندا پٹھا ہا وسودی گالھ اوندے انگلیں لگی

اوں سوچیا جو وسو اہدا ٹھیک پے۔ اوں وسودی گالھ تے سر لوڈیا اتے اوں شام

ہنائیں آپنیاں آپنیاں زنانیاں ہک پے نال روانہ کر ڈتیاں اتے پے ڈیہنہ ساری وستی

اچ ایں انوکھڑے سودے تے گالھیں تھیون لکیاں۔

تھالی داوتاؤں / کرشن چندر

تاں سکیں میں اہدا پیا ہم جڈاں میرم پوراچ وی میڈا دھندا کہیں ترانویں نہ چلیاتے
 کئی کئی ڈینہہ لنگھنے ہاں راہن تے کم اُن ہجیا، کھیسے وچ تھیکڑی اٹھنی آن پچی تاں
 میں اہنی ذال کنوں پھیا

”گھراچ تھولا جھاں اٹاوی کائنی کیا؟“

اوں بنخیں آلی آکھیا،، چار پھلکے تھی پوسن،،

میں کھیسے اچوں اٹھنی کڈھاوندی تلی تے رکھیندیں اوکوں آکھیا

”وہج بزاروں ووتاؤں گھن آ، اہج روٹی ووتاؤں دی بھاچی نال کھا گھنوں“

اوں بنخیں آلی موچی تھی تے آکھیا

”ہن تاں کھا گھنوں شام دے ہج دا کیا ہنسی؟“

”توں موچی نہ تھی اوای اُتوں آلاڈے ڈیسی“

اوں میکوں کپیا ہو یا وتاؤں ڈ کھالیا

”ڈ یکھ ہاں ایندے وچ کیا لکھیل اے؟“

میں غور نال وتاؤں کوں ڈ ٹھاتاں وتاؤں دے بچ کجھ ایویں ہک ہے نال ستھیے پے

ہن لوظ ”اللہ“ صفا نظر دا پیا ہا۔

ہائے بھگوان، میں اپنے متھے تے ہتھر رکھتے آکھیا

”اے تاں مسلمانیں دا اللہ اے“

محلہ پور بیاں جتھاں میں راہندا ہم رلیا ملیا محلہ اے ادھی ابادی ہندوئیں دی اے اتے

ادھی مسلمانیں دی، لوک ٹولیاں بٹاتے اوں وتاؤں دا دیدار کرن سانگے آون پئے

گئے ہندو تے عیسائیں کوں تاں ایں وتاؤں تے یقین نہ آیا پر حاجی میاں اچھن

اوندے اُتے ایمان گھن آیا۔ پیلھی نذر نیاز ہناں ای ڈتی میں کپے وتاؤں کوں اوں

شیشے دے بکس اچ رکھ ڈتا جیندے اچ تاج محل لاکھا ہا۔ لکھلے اچ ہک مسلمان

اوندے تلوں ساوا کپڑا وچھا ڈتاتے میاں منن تماخوں والے قرآن پڑھن شروع

کر ڈتا ولا کیا ہا شہر دے یکے مسلمانیں وچ اوں وتاؤں دا نعرہ لگ گیا، سمی پورہ

کنوں میمن پورہ تائیں تے اُتھوں ٹیلا میاں دے چوک کنوں لاتے کوٹھیاراں دے

محلے تک دے لوک ساڈے وتاؤں کوں ڈیکھن سانگے آون پئے گئے۔

لوکیں اے آکھن شروع کر ڈتا جو ہک کافر دے گھر ایمان اپنا جلوہ ڈکھائے نذر نیاز

ودھدی گئی۔ پیلھی پنڈھری ست ہزار کنوں اُتے اگاڑی تھی جیندے وچوں ترائے

سوروپے میں سکیں کرم شاہ کوں ڈتے جیرھا چرس دا دم لاتے ہر وقت اوں وتاؤں دی

ڈیکھ بھال اچ لگا راہندا ہا۔

پندھراں ویہہ ڈینہہ بعد جڈاں لوکیں دے ایمانی جذبے وچ
 میگوں کجھ ٹھڈیر آندی نظری تاں ہک رات جیلھے کرم شاہ چرس دادم لاتے چڈے پٹی
 پیاہا۔ میں ہولے ہولے اتنی ذال کوں جگواتے کیسے وتاؤں دے اتلے پاسوں شیشے دا
 بکسا ہک پاسے کرتے پکھیا

”ڈیکھ ہاں رٹی ہن کیا ڈسدے اوں آکھیا“ اللہ
 میں وتاؤں دا رخ تھولا جھاں سُرکاتے ول پکھیا
 ہن.....؟

”اوم“ اڑے اے تاں اوم اے

میڈی ذال انگل کھاڈی تے رکھ گھدی اتے اونداسا راچہرہ حیرانی نال کچھ گیا۔
 راتی رات میں پنڈت رام دیال دا روپ کھڑکایا تے اوکوں وتاؤں دا بدلہ لیا
 ہو یا رخ ڈکھالیا۔ پنڈت چیکڑی بھریندیں آکھیا ”اوائے تاں اوم اے اوم
 اتلا ڈینہہ مسلمان سا کوں یو دن بنائی ریہہ رگن“،
 اوندی چیکڑی تے کرم شاہ دی جاگ تھی گئی اوندی سمجھ ایچ کجھ نہ پیا اندا ہا جو آخر اے
 کیا تھیندے پئے؟ او او دریں او دریں لال اکھیں نال سا کوں ڈیہدا پیا ہا۔ پنڈت رام
 دیال اوکوں تھڈا مارتے آکھیا

”نکل وے پلپت آسا ڈا دھرم پلپت کریندیں اوم کوں اللہ ڈسیندیں“،

شہراچ رپھڑ روئیں دامنڈ ہدھیج گیا ہا

ہندوا ہدے ہن اوم اے تاں مسلمان اہدے ہن اللہ

اللہ

ہری اوم تہ ست

اللہ اکبر

اگلے پنجویں ڈیڑھ سواریں وچ کئی پندھراں ویہہ ہزار دا چڑھاوا چڑھیا تے سونے
 دیاں مندیریاں تے ہک سونے دا کنکن اتر، لیکن ہولے ہولے ہندوئیں دا نشہ ہوا
 تھیون لگا میں سوچ ایچ پئے، گیوم جوگئی پیا ڈنگ ڈول کرنا چاہیدئے۔ سوچ سوچ
 تے جڈاں ہک رات رام دیال بھنگ دے نشے ایچ دھت تھیا فرش تے تاک تان تھیا
 پیاہا میں اتنی گھر والی کوں جگاتے پچھیا

”بھلا تھیوی ڈیکھ ہاں ہن تیکوں وتاؤں ایچ کیا نظر امدے؟ او وتاؤں کوں ڈیکھ
 تے ڈراگئی حیران تھی تے الاٹنی رام اے تاں کراس اے، عیسائیں دی صلیب اے،“
 شہیت میں تھوڈیں تے انگل رکھیندیں آکھیا۔ بس کہیں کوں گجھ نہیں آکھنا سویل
 تک چپ راہنا پوسی کل آڈت اے سویلے میں پادری ڈیورنیڈ کوں ٹکرساں،“
 وتاؤں ایچ مسیحی صلیب کوں ڈیکھن سانگے پادری ڈیورنیڈ اپنے نال یارہاں عیسائیں
 کوں گھن تے آیا تے او سارے وتاؤں وچ صلیب ڈیکھن سیت اپنے سینے تے
 کراس بناون پئے گئے، عیسائیں دے بھجن، گنوبجن پئے گئے سرتے چالی داررو مال
 لھپٹے سوہنے سوہنے فراکیں وچ گول گول ستھلیں والیاں تریمتیں این معجزے کوں
 ڈیکھ تے نہال تھیندیاں گیاں۔

شہر ایچ فساد و دھدے ویندے ہن ہندو اہدے ہن وتاؤں ایچ اوم اے، مسلمان
 اہدے ہن اللہ اے اتے عیسائی صلیب تے اڑیے کھڑے ہن۔ و دھدے و دھدے

اوہک پئے تے پتھر وساون تے آگئے۔ اکاڈ کا پتھرے بازی دیاں وارداتاں وی سٹیج
 ایچ آیاں

سمتی پورہ وچ ڈو ہندو مارے گئے، مستری محلے وچ ترائے مسلمان تے ہک عیسائی دا
 شہر دے ہک وڈے چوک ایچ ختام کیتا گیا شہر ایچ دفعہ 144 لاڈتی آگئی۔

جڈاں میڈی گرفتاری تھیونئی ہئی اوندی وچلی رات میں وتاؤں کوں موری ایچ
 بھکا ماریا۔ گھردی ساری نک سک سمبر تے ذال کوں آکھیم

”ایں شہر وچوں ساڈا دنہ پانی چوگئے ہن کہیں پئے شہر چل تے کئی پیادھندا کریسوں،،
 تاں سکیں تڈا ہوں دا میں بمبئی ایچ ہاں میرم پوردے ہناں ڈو مہیدیاں وچ میکوں کھٹی
 وئی تھئی ہئی اوندے وچوں ہک ٹیکسی گھدی ام، ہن چارورہیاں توں ٹیکسی چلاتے
 حق حلال دی روزی کمانداواں،،

اتلا آکھ تے میں ٹیکسی باردی میزتوں اپنا گلاس چاتا تے چھیکڑی گھٹ بھرتے گلاس
 خالی کرڈتا۔ یکدم میڈی نظر میزدی اوں سطح تے پئی جتھاں میڈے شیشے دے گلاس
 تلوں ہک سناں نشان بن گیا ہا، میں اپنے ہک سنگتی ٹیکسی ڈرائیور محمد بھائی توں کچھیا
 ”محمد بھائی ڈیکھ ہاں گلاس تلوں کیا نشان بن گئے

”اوم اے کناں اللہ؟“

محمد بھائی غورنال نشان ڈو ڈو ٹھامیڈ وڈیکھ تے میڈی کندتے زوردی تھپ مارتے
 آکھیا۔

بادشاہو..... اکھ پٹو اے بمبئی اے اتھاں نہ اوم اے نہ اللہ نہ صلیب اتھاں سب
 کچھ روپیہ اے بس روپیہ،، اتلا آکھ تے محمد بھائی میزتے ہتھ پھیرتے پانی دے نشان

کوں غلط حرف وانگوں میں ڈالتا۔

Disable Certificate

اوں ڈینھ شہباز دے ڈند ڈند وچوں کھل دیاں پھل جھڑیاں پھندیاں
 ودیاں ہن او خوشی کنوں مھنڈئیں نہ ماندا ہا اوندے پیر زمین تے نہ پئے ٹکدے ہن
 اوندی ٹوراچ کوئی عجیب خود اعتمادی اتے غرور پیدا تھی گیا ہا او خوش کیوں نہ تھیندا
 ؟ خوش تھیون اوند احق ہا جیرھے سٹوفلیٹ کوں پاون کیتے اوں اکدئیں چکدئیں
 درباریں تے متاں منیاں ہن ہر نماز دے بعد مسیت اچ پہہ تے دعا منگی ہئی ہر سفارش
 کرائی ہئی اچ او ہو سٹوفلیٹ اوندے ہتھ اچ ہا جیندے اتے پنج ست مجسٹریٹیں دے
 دستخطیں نال لکھیا ہو یا ہا

،،Disable Certificate،،

ایں سٹوفلیٹ اچ شہباز دی سچی ہا نہہ کوں کمزور لکھیا گیا ہا اتے اوندے نال اے وی
 لکھیل ہا جو اے استاد دی نوکری سانگے ٹھیک راہی۔

اے سٹوفلیٹ اوندے سانگے چھڑا کاغذ دا پرزہ نہ ہا بلکہ امید دی ہک کرن ہئی اوندے
 روشن مستقبل دی خوشخبری ہئی اوکوں غربت، بیروزگاری توں کڈھن دا حسین حیلہ ہا
 اوں اپنے گھر دے اندر داخل تھیون سیتی ونج تے ماء دے پیریں تے سر چار کھیا اتے
 خوشی کنوں ہنجھوں وہندئیں ہوئیں آکھیں

”اماں اے سارا تیڈے دعائیں دا نتیجہ ہے اماں ڈاکٹریں میکوں معذور لکھ ڈتے
 ،اماں ہن اللہ دے حکم نال تیڈے پتر دی سرکاری نوکری تھی ویسی تیکوں پڈھپے وچ

لوکیں دی نوکری نہ کرنی پوسی، اماں تیکوں ادی دے ڈے اچ کیتے کہیں دے اگوں چہی پوتھی نہ کرنی پوسی، عذر ادے پوکوں ہن میکوں عذر ادارشتہ ڈیون کیتے کوئی اعتراض نہ ہوسی ہنائیں داہن اے عذر مک گیا جو اسساں ہک بیروزگار نکٹھو کوں اہنی دھی دارشتہ کیویں ڈیوں،،۔

پتر دی خوشی ڈیکھ تے شہباز دی ماء وی خوش تھی گئی جو اجھومیڈا پتر سرکاری استاد بنیا۔ پرائیویٹ سکولیں وچ ہزار بارہ سو گھنن والے دی ہن ہزاریں وچ تنخواہ ہوسی۔

1998ء اچ معذور کوٹے دیاں آسامیاں آیاں تاں ہر پڑھیا لکھیا ایں کوشش اچ لگ گیا جو کہیں ترانویں، جائز، ناجائز اوندامعذوری سٹوفلیٹ بن ونجے جیرھے لوک قدرتی طور تے معذور ہن اوتاں خوش ہوون جو ہنائیں کوں نوکری ملی ای ملی بے عیب لوک وی ہروں بھروں خود کوں عیب دار ظاہر کرتے معذوری سٹوفلیٹ بنو اون دے چکر اچ ہن متاں ایں حیلے بیروزگاری توں بچ ونجوں۔

عام حالات اچ بھانویں جو ہر بندے دی خواہش ہوندی اے او ہر عیب ہر معذوری توں پاک ہووے لیکن اوں ویلھے غربت توں اکیے بیروزگار نو جوان دعائیں منگدے ودے ہن ڈاکٹر ساکوں معذور لکھ ڈیوے تندرست تے صحت مند نو جوان آہیں بھریندے ہن کاش ساڈی ہانہ نہ ہووے ساڈی لت نہ ہووے ہا، اسساں ہک اکھ کنوں کاٹے ہووں ہاتاں اچ اسساں وی نوکری دے حق دار تھئے کھرے ہووں ہا۔

شہباز جیلھے سٹوفلیٹ بنواتے آیاتاں اوندی ساری ٹہری سمیت سارے حق ہمسائے اوکوں مبارخی ڈیون سانگے کٹھے تھی گئے اوندانگتی رمضان وی اوکوں مبارخ ڈیون آیا جیندا معذوری سٹوفلیٹ نہ بن سکیا ہا۔ شہباز اوں کنوں کچھیا۔

میں کئے پیسے کا سنا ہن۔ کل کہیں کنوں پیسے ادھارے چاتے درخواست ڈے آؤساں
ٹھیک اے شہباز اللہ تیکوں کامیاب کرے میں ہن گھر وینداں۔ رمضان، شہباز کنوں
مکلاء تے گھر لگا گیا۔

آئی ڈی۔ منھوار شہباز فارم گھن تے مدرس دی درخواست ڈے آیا ہن ہفتے دے بعد
انٹرویو تھیوننا ہا شہباز دیاں اے ڈی۔ منھواراں وڈی بے چینی نال گزریاں۔ انٹرویو کوں
ہک ڈی۔ منھ دیر ہی شہباز انٹرویو کیتے اصل کاغذات کوں فوٹو اسٹیٹ کنوں نکھیر تے انج
پٹھا رکھیندا ہا۔ اوں معذوری سٹوفکیٹ کوں جیلھے اصل سندیں دے اتوں رکھیا تاں
اوندی مُرک نکل گئی۔ اوں دوران اجن چیت اوں ٹی وی والے پاسے دید ماری تاں
ٹی وی تے سیکرٹری تعلیم دے بیان دی پٹی چلدی پئی ہی جو
”محکمہ تعلیم انج معذور کوٹے تے تھیون والیں سارنیں آسامیں کوں لامیعا مدت
کیتے روک ڈتا گئے،“

شہباز دے ہتھوں اوندیاں سنداں ہوادے جھولے نال اڈرتے
پرے ونج پیاں معذوری سٹوفکیٹ اڈردا، اڈردا گھا چر دی بکری دے تلوں ونج پیا
، اوکوں اپنے کاغذات چاون دا ہوش نہ ریہا اوکوں ایویں محسوس تھیا جیویں اوندی سچی
پانہ کمزور نہ ہووے بھلکہ او اپنے ڈوہیں جگھیں کنوں معذور تھی گیا ہووے۔

ہا

جو جی دی حالی پہلی نہ ملی ہی، اور ات دے ایں ویلھے وی اکھیں پٹی
 پٹھا ہا۔ اوں پوہ دی پہاڑرات دا اکثر حصہ کھٹے گروکیندیں گزار ڈتا ہا۔ تیلی والا حقہ پی
 پی تے اوندا سنگھ ڈکھدا کھڑا ہا۔ اوندے تھوڈے ٹھسکی کنوں بھر بھرے تھی گئے ہن اوں
 کنوں تھک نہ پئی نگلیدی ہی او پانی پیون کیتے اٹھیا نلکے توں تازے پانی دارج
 کرتے ولا کھڑے تے آن پٹھا۔ چوڈی دا چندرا سماں تے رشنے لئی کھڑا ہا۔ اوندا
 اشاء کمرے دئیں ہارئیں کنوں پہانگاں بھر بھرتے اندر آندا پیا ہا۔ چاندنیاں راتیں
 تاں چگے بھلے بندے کوں پاگل کر ڈیندیں او تاں مریم دے پیار اچ ویلھے پاگل تھیا
 ودا ہا۔ چاندنی رات اوندے پاگل پن دے دورے وچ مزید ودھارا پئی کریندی
 ہی۔

گھراچ چھڑا جو جی تے اوندے پڈھڑے ماء پیورہ گئے ہن۔ اوندی بھین اتے بھجائی
 اوندے بھرانال شادی تے روانہ تھی گئے ہن۔ ہن رات دے کئی ترائے ساڈھے
 ترائے دا وقت ہوسی، پراہ مٹھن والی ہی، ہن اوں سمجھ دے اُبھرن کوں ہک ڈو گھنٹے
 رہ گئے ہن جیرھا جو جی کیتے بربادی دا سمجھ ہا، جیس مریم کوں اوں کنوں نکھیرتے ہمیشہ
 کیتے کلہا کر ڈیوٹا ہا۔ او کوں رہ رہ تے پور پوندے پئے ہن جیلھے او سوچیندا ہا مریم
 سویلے کہیں پئے دی تھی ویسی تاں اوندیاں ہنچھوں تراندیاں ہن او اہدا ہا وقت اتھائیں

رُک ونچے۔ اللہ کرے سویل تھیوے ای ناں....

مریم دے رلے گزریے پل ٹولیاں بنا بناتے اوندے اگوں لنگھدے
 پئے ہن او مریم دے خیال کنوں جتنا کنی کریندا ہا او جوں جوں یاد آمدی ہئی۔ مریم دا
 وہم اوکوں پل دی وھی نہ پیاڈیندا ہا اوکوں یاد آمدا پیا ہا چھوٹے لا مریم جڈاں ساڈے
 گھر آمدی ہئی تاں کیویں سار اسارا ڈینہہ شیدن ، لگ چھپا، جھم جھمڑا اتے
 اندھڑا قصائی کھیڈ دے ہا سے۔ ہک دفعہ لک چھپا کھیڈ دئیں میکوں جلیندی جاہ تے
 ڈھاہن نال مریم دے گوڈے تے ونواڑ دا تھڈا لگ پیا ہا اوند خون واہندا ڈیکھ تے
 میں پریشانی کنوں جلدی جلدی اپنے چولے دادا من پھاڑتے اوندے گوڈے تے پٹی
 چا پدھی ہئی۔ اوں ڈینہہ چولا پھاڑا ون تے اماں میڈی تکرری گت بنائی ہئی۔ گرمیں
 وچ ساری ساری ڈینہہ وار کھالے اچ ٹہدے ہا سے تے ڈوپہریں کوں جلیھے چاچے
 واحد کوں نندر ہوندی ہئی اوندئیں کھجئیں کوں وٹے مارتے پنڈ پچندے ہا سے اوندے
 جاگ پوون تے کڈا ہیں کڈا ہیں پنڈ دی جاہ تے مندے وی کھاوٹے پوندے ہن۔
 بچپن دیاں چسوں تھولے ڈینہہ دیاں ہن جوانی چڑھن تے پتہ لگا جلیھے
 بچپن دا ہیت محبت وچ تبدیل تھی چکا ہا۔ مریم کنوں کجھ ڈینہہ پرے تھیواں ہا تاں
 اوندی جھک تھی کھڑی ہئی، اوندی مونجھ آندی ہئی۔

ہک دفعہ میڈے سوتر دے پتر دی منوتی تے مریم تے اوندے گھر آ لے آئے
 ہن۔ منوتی والے ڈینہہ اواتنا سوہنی بنی ودی ہئی جو میکوں آکھنا پیا ”شالا نظر نہ لگے
 “میڈی گالھ سن تے او کھل پئی ہئی۔۔۔ منوتی دے پئے جھاڑے اساں یکے گھر
 آ لے پیلھوں چٹن گئے ہا سے او جیرھی حال تے ویندی ہئی میں اوندے پچھوں اوں

چال تے پیلھوں چٹن ونج کھڑا ہم، پیلھوں چٹنیں چٹنیں میں اوں کنوں کھیا ہا
 ”مریم میڈے نال شادی کریسین“

اومیڈی گالھ تے چپ تھی گئی ہئی۔ پتے اوں میڈی گالھ دا جواب کیوں نہ ڈتا
 ہا۔ اوں ڈینہہ اساں پیلھوں تھولیاں اتے گالھیں ڈھیر کیتیاں ہن۔

آ..... ہینجھی چس ہوندی ہئی او پیلھوں دا پھکا مریندی پئی ہئی میں

اوندیاں پیلھوں وٹواتے اوندے ہتھ تے جھٹ دیاں گوڑیاں پیلھوں رکھ تے
 آکھیا ہا ”اے کھا اوکئی پیلھوں ہن جیرھیاں کھاؤن سیتی اوں تھو تھولا ڈتی ہئی اتے
 میں کھل کنوں ہڈ پیا ہم اوں کاوڑ کنوں پیلھوں دی بھری ٹوری ہتھوں چھوڑ ویں میکوں
 ماری ہئی جیندے نال اوندیاں یکیاں پیلھوں ویٹیاں گیاں ہن۔ او میں کنوں رُس
 تے ہئی چال تے ونج کھڑی، جیکوں میں اپنیاں ساریاں پیلھوں ڈے تے منایا ہا۔
 اتنجھیاں خوشیاں ہن تاں خواب اچ ممکن کاسی۔

2010ء اچ لوڑھ آیا تاں میڈی خوش قسمتی مریم ہوریں دے پاسے وی

پانی آیا۔ اساں مریم ہوریں دی مڈی چواتے ہنا نہیں کوں اپنے گھر گھن
 ایوسے۔ وت تاں ساڈے وارے نیارے تھی گئے میں لختے لختے مریم ہوریں کنے ونج
 تے ہنا نہیں کنوں کھیاں

” کئی شے لوڑھ ہووے تاں.. ڈسو؟“

ہر رات مریم دی لوبھ تے میں مریم دی ماء کنوں قصے سنن ونج ہا ہواں۔ بھانویں جو
 اوندے قصے اوندیاں گالھیں میکوں سروں نہ بھاؤن ولا وی ہک گالھ ممکن تے
 اوکوں ہئی گالھ سناؤن دی فرمائش کر ڈیواں۔ میں اوندیاں گالھیں سندا تھولا ہم، میڈا

تاں یکا دھیان مریم ڈے ہوندا ہا۔ مریم دے گھر آلے جے تاں میکوں زورے ریت نہ اٹھاؤن ہا او تاں اصلوں نہ اٹھدا ہم۔

مریم دے آون نال میڈا ہر ڈینہہ عید اتے ہر شب شبرات بن گئی ہئی۔ ایں توں ودھ اے جو لوڑھ ایچ آون والی شوال دی عید وی ہناں ساڈے گھر منائی ہئی۔ چاندراں جیلھے چھوہریں ہک پئے کوں میندی لویندیاں پیاں ہن میں میندی لواون سانگے ہتھ اڈتے مریم دے اگوں ونج پٹھا ہم۔ میڈی حیاتی دی او پیلھی عید ہئی جڈاں عید دا چندر ڈیکھن کنوں پیلھے میں مریم دا چندر جھاں مکھدا ڈٹھا ہا۔ سویلے سویلے میں خود سیونیں دی تھالی چاتے مریم کوں عید ڈیون گیا ہم۔ اوں عید تے میں مریم کیتے سوہنا سوہنا کلپ گھدی آیا ہم جیکوں والیں ایچ لاتے مریم وڈی خوش تھئی ہئی۔

اوں ڈینہہ میڈنیں سارنیں خوشنیں تے پانی بھر گیا ہا جڈاں مریم دے پو رات کوں آن آکھیا جو ہن گھر ڈولن دا رستہ بن گئے سجاں گھر جلدے پیوں۔ مریم ہوریں پچھوں تے ونجن دی تیاری کیتی تاں اوں ویلھے میڈی شکل ڈیکھن دی ہئی۔ میں مریم دے گھر والیں کوں آکھیا اتناوی کیا جلدی اے چنگی ترانویں پانی تاں سک ونجے،،

مریم دے پو آکھیا

بس پتر ہن ہوں رہ گھدے سے... اٹھاں ونج تے کرنیں بھرنیں جاہیں داوی کئی ترٹل کرتے...

میڈی روونی شکل ڈیکھتے مریم آکھیا ہا۔

جوجی تئیں کنوں نکھرن دا افسوس میکیوں ای ہے، پر کیا کر سگدوں پچھوں تے ونجھتا تاں پوسی اج نہ تاں کل....ہے ڈینہہ نہ چاہندئیں ہوئیں میں خود ہناتیں داسامان ہنچو آیا ہم۔ ولدڑ میں کنوں موٹر سائیکل کوں یک نہ پئی لگدی ہئی۔ مریم دی ماء میں کنوں کجھ پچھیا تاں میں اوں ڈومنے کرتے اوندی گالھ دا جواب نہ ڈے سکیا ہم اتے تھوڈ ٹکیندا پچھوں تے آگیا ہم۔

اے ساریاں گالھیں جوجی دے چیتے دی چینگل تے لال بھنوالیاں کھیڈ دیاں کھڑیاں ہن۔

جوجی دے گھر والیں جوجی کیتے مریم دارشتہ گھنن تے وڈا زور لاتا ہا۔ جیندی مریم دے گھر والیں اے آکھ تے نانہہ کرڈتی ہئی۔

اساں مریم کوں اوندے بھرا دے وٹے ایچ حاجی پورڈتی پٹھوں۔ مریم دی چھوٹی بھین اساں جوجی کیتے ڈیون کوں تیار ہاؤں لیکن جوجی ایں رشتے کیتے تیار نہ تھیا۔ مریم دیاں گنڈھیں ہج وچن دے بعد جوجی کئی کئی ڈینہہ کمرے اچوں باہر نہ نکلد اہا۔ اوں چپ داروزہ رکھ گھدا ہا۔ اوندی پریشانی تے اوندے سارے گھر آلے پریشان ہن۔ جوجی دی ماء اوکوں وڈیاں تسلیاں ڈیندی ہئی

ابا جہان ایچ سوہنیں دی کمی کاسی۔ مریم تیڈے پکھے ایچ نہ ہئی۔ میں تیڈے کیتے اینجھی گنوار گھن آؤساں۔ اینجھی سوہنی گنوار گھن آؤساں جو مریم تیڈے ہاں تے نہ پوسی۔ جوجی کیتے ماء دیاں ساریاں تسلیاں بے کار ہن اوکوں کہیں سوہنے کو جھے نال کیا غرض ہئی او تاں اپنے دل دا سودا مریم نال کر چکا ہا۔

ہن ملاں بانگ تھیون آلی ہئی جوجی دا سوچ سوچ تے سر پھر دا پیا ہا۔ اوں کھے دا

تماخوں بدلاتے تیلی ماری، سوٹا مریندی جاہ تے او بھوڑتے منہ دے بھرٹے زمین
تے ڈٹھا۔ اوکوں لنگھیں دی چھوڑا گئی اتے اوں تے غش طاری تھی گئی
۔ اوں ڈٹھا اوندی مریم نال شادی تھی گئی اے او ذال مُرس ستو واڑہ دھاون گئے
ودن، مریم اپنے وڈی بھین دے پترکوں جو جی دی جھولی اچ پہاتے اوندے کیتے
چاہ چاتے امدی اے تاں او اوکوں چھیٹن سانگے اہدے
اڑی... اسوں ہک اتجھا پتر جنوں ہا،

مریم مذاق اچ تتی چاہ اوں ڈے اُ لریندی اے او گرم چاہ توں بچن سانگے اُدھر کے
نال اٹھدے تاں اذان دے بعد مؤذن مسیت اچ فریدن سکین دی کافی دے اے
پول پڑھدا کھڑا ہوندے

برہوں کھیندا لکھ لکھ بلائیں
تھی تھی ڈکھاری منگدی دُعائیں
شالا کہیں دیاں یارب کڈا ہیں
دیداں نہ اٹکن، وِڑی نہ پھاسے

کاں دی کا نوئی مرا گئی

چیتڑ مہینہ اپنا اکثر پندھ کپی ودا ہا۔ پنج ست
 ڈینہاں بعد و سا کھ دی سغرا اند لکن والی ہئی۔ وسا کھی دے شوقین وسا کھی دئیں تیار نہیں
 وچ ہن لیکن ڈھیر کئی لوک سخی سرور دو آ بے تے گئے و دے ہن۔ گرمیں دی موہر ہئی
 سجھ اجاں اجنی کاوڑ ڈ کھاوئی شروع نہ کیتی ہئی۔ ٹالھیاں لکراتے بے ڈھیر کئی ون
 پھہڑتے نویاں ٹارھیاں کڈھیندے پے ہن۔ سرینہہ آلسی ہوون پاروں اجاں
 اپنے پیلے پن کریندے و دے ہن۔

وستی توں ادھے میل دی و تھی تے کھڑیاں سرکاری رکھ دیاں گاٹو یاں چالیں جیرھیاں
 حالی دھنوا لیں توں سینکیاں ہن پھیکڑئیں (کچیاں پیلھوں) نال جھوریاں پیاں ہن
 ۔ وستی دے پچا دھوں لمی لوانڈ تے کھڑا کرینہہ دا واحد ون جیرھا سکھنا واحد نہ ہا لا
 شریک وی ہارتے پھلیں دی اجرک نال خود کوں سوہنا بنائی کھڑا ہا۔ کنکاں
 سٹئیں وچ ان پکاتے کاپی سانگے اج سبھائیں تے کھڑیاں ہن۔ سویل دے چھی

سوا چھی دا وقت ہوسی۔ میں ادھ جاگدا ادھ ستا کھیس نوٹی اجاں تاک تان تھیا پیا
ہم۔ اتنے اچ سانڈوڑ اندڑ و ترائے آوازیں میڈے کنیں وچ ہند ماری
”وقار مرانی قتل تھی گئے رات کئی اوندا خون کر گئے“

ادھر کے نال ٹپا مارتے اٹھیم اتے لکھتے کیتے مٹھے تے ہتھر رکھتے پہہ اگیم۔

وقار، دودے مرانی داوڈا پتر ہاجیرھا جو ہرن مولا

ہا۔ کڈا ہیں گنڈھیرے دا کم شروع کیتی کھڑا ہاتاں کڈا ہیں تیل مالش دا۔ او اتنا زیادہ
نغارہ وچاون تان نہ جاندا ہا ولا وی کہیں نہ کہیں شادی مراد تے اونکوں سڈ گھدا
ویندا ہا۔ او خردماغ ضرور ہا لیکن اندر دا گنڈرانا نہ ہا۔ سلا بھلا کہیں کوں ودھ گھٹ
الا ای کھڑا ہاتاں ڈوجھے لمحے اوں کنوں معافی ونج منگدا ہا اوندا نکا بھرا خان دانو کرہا
تے خان دے کوارٹر دے رہ ویندا ہا۔ صرف روٹی مانی کھاون کیتے شام فجر گھر دا پھیرا
مریندا ہا۔ دودا مرانی خود ماڑا موٹا ^{طبلہ} چلی ہاجیرھا کہیں میلے عرس تے کہیں قوال نال ^{طبلہ}
تے گت لاون دی چرہیر کرتے ہتھیں داسر کار ختم کر گھندا ہا، نتاں او وی تیل مالش دا
کم کریندا ہا دودے مرانی دی ذال ماسی بھاگاں شادی میل تے دول دما مے نال وستی
دے تریمتیں کوں سُھاڈیندی ہئی ہن دودا تے اوندی رن پڈھڑے تھی گئے ہن تے
کھٹی کمتی آلے وقار تے نیاز ہن جیرھے ایں ٹھالے دی گاڈی کوں ریڑھن اچ
آندری ہارھی ہن۔

سال ڈڈھ پہلے وقار دی شادی مامے دی دھی جنوناں تھئی جیندے وٹے ایں اہنی نکی
بھین رانی، ملیر دھنوں کوں ڈیونی کیتی۔ آکھن وستی والیں دا جو وقار دی رن اوندے
نکے بھرا نیاز دی منگ ہئی جیکوں حالات دے ہتھیں وقار دی قسمت دے ڈھولن اچ

مڑھ ڈتا اوتاں جیویں تھیا پر ہن ڈوہیں ذال مُڑس ہک پئے کوں ڈیکھ ڈیکھ جیندے
 ہن ڈوہیں دے پیاراچ ایہو جیہاں ولیکھا کتھاؤں نہ نظر دا ہاجیکوں کہیں مانگوں پیار
 دے لیپ نال پر کیتا ویندا۔ اور کھی سکھی کھاتے وی سونے سنویں زندگی پے
 گزریندے ہن۔ ڈینہہ ہن خیر دے نبھدے پئے ہن کرنی قسمت دی ہک ڈینہہ او
 آیا جو وقار دے قتل تھیون نال اوں گھراچ ماتم دی صف وچھ گئی جتھوں ڈینہہ رات
 دول نغارے اتے گاؤن وچاؤن دی کھو آندی ہئی۔

لحظہ کھن سوچیں دی کھپڑ تالی دے بعد جڈاں میڈا آتما جاہ تے آیاتاں میں دودے
 مراٹی دے گھر آلے پاسے وچن دی اُر کیتی جتھاں پئے وی ہوں سارے لوک میں
 کنوں اگے پنے کھڑے ہن مقتول دی گچی کہاڑی دے ہکے وار نال کپی گئی ہئی
 ذری بھوری چم ہاجیرھا گچی تے جسم دے سانگے کوں قائم رکھی کھڑا ہا۔ جو ان کھڑے
 تے ٹکرائیں والی رنکیل گندی پاتے ایویں دگھریا پیا ہاجیویں ہننے چیل سدھی کرن کیتے
 رڑھیا ہووے لگدا ایویں ہاجیویں قاتل اوند اخون کہیں ہئی جاہ تے کرتے اوں موئے
 ہوئے کوں ولا کھڑے تے آن سمایا ہووے کبوتریں دی ہک کھڈی بھنی پئی ہئی تے
 ہک کوٹھے کوں وی اندر لے پاسوں سندھ دا سکھنا نشان ڈتا گیا ہا قاتل دی نیت
 ایویں نظر دی ہئی جیویں لوکیں دے خیال کوں چان اُجھ تے چوری آلے پاسے
 ونچا پھیٹر کرن اچ لگا رہ گیا ہووے گھر دا سمھو سامان امن امان اہنی اہنی جاہ تے
 اونویں دا اونویں لاتھا ہاتھیا۔ میکوں رہ رہ تے پور پوندے ہن جو کبوتریں دی چوری
 واسطے آؤن والا بندہ، بندے کوں قتل کرن دی جرات کیویں کر سگدے۔ حیرانی
 تاں ایں گالھ دی ہئی چوریں بندہ ماریے، چوری کہیں شے دی نہیں کیتی پیا تاں

پیا ساری رات نہ کتے بھونکنین نہ کہیں گھر والے دی جاگ تھی اے۔ سارے
گھر والیں کوں سویلے پتہ ودالگے جو بندہ قتل تھی گئے۔

ہُن تریمتیں دے وین اسمان کوں لوڈے کھڑے ڈیندے ہن۔ ہک
پاسوں ماء سینے تے ہتھ مارتے ہائے اچرا کریندی جاہ تے پڈ پڈ ویندی ہی تاں پئے
پاسوں مقتول دی بیوہ دا وین سُنید اہا

،، میکوں کیندے سہارے چھوڑی ویندیں،،

قصبے والے گھر حق ہمایاں آون شروع تھی گیاں ہن جیرھیاں ہک ڈوجھے دے
ڈکھ سکھ تے چکن اپنا پہلا فرض سمجھدین۔ ہارھوں رکشے دے رکن دی کنوائی۔ اتنے
اچ مقتول دیاں بھینیں سینہ کٹیندیاں گھر دی ڈیڈھی تائیں آپنیاں۔ اتنجھی ہائے ہائے
دھاڑ دھاڑ مچی جو میڈے ضبط دے اواندھے ترٹن تے آگئے تے میں اوکھیں سوکھیں
ہنجوں ڈکیند ہا ہر نکل آئیم۔

ہُن ہا ہر کھالے دی بھرتے ٹالھی دی چھاں تلے تڈا وچھا ڈتا گیا
ہا۔ ہرجنا تو بہ تو بہ معافی معافی لئی پٹھا ہا۔ پولیس کوں اطلاع کر ڈتی اگئی ہی۔ مقتول دا
ہڈھڑا پوجیندی جوان پتر دی موت چیل ترور ڈتی ہی تے مقتول دے بھرا کوں لوک
آسرے نال تڈے تے گھن آئے۔ ہڈھڑا پوج پٹھیں پٹھیں بھونیں تے کھرڑیاں
مارتے ہونکن پئے ویندا ہا۔ مقتول دے بھرا دئیں اکھیں توں ہنجوں دیاں اڈاں پیاں
واہندیاں ہن۔ اجاں تیں پتہ نہ لگ سگدا پیا ہا جو قاتل کون اے؟ اے لعنت دا
بُجا کیندے پگھے آئے؟

وقار نال اٹھن ہا ہن والے سارے لوک ہر ڈیئے ودے ہن۔ ہر ہڈھے، عینگر دی

زبان توں ایہو کلمہ سٹیندا ہا

”اللہ سکیں آں حق ناں حق کنوں بچانویں، قاتل دا پردہ فاش کریں۔ اللہ سکیں
آں جیکر تیں قاتل تے ستارا العیوب بن تے پردہ ڈتا چاتاں جا پے کتنے بے گناہ لوک
اویہہ وات آویسن“

ایندے علاوہ ہر بندہ وسیب اچ و دھدی بد امنی، چوری
ڈکیتی، دہشت گردی اتے آپت دی کھاپت دے نال نال آدم دی بے حسی دا اپنے
اپنے لوٹیں وچ کھپارا پٹھا کھپدا ہا۔ اتنے اچ
”کاں دی کانوئی مرگئی..... کاں دی کانوئی مرگئی.....“

دی کومیڈے کنیں دی کوئی ان کھڑکائی۔ نکے نکے ہال ہک موئے کاں کوں ہتھ اچ
پاتی کانویں کوں کٹھا کرن اچ لگے ہوئے ہن۔ بے بے تائیں پالیں دی کھوچدی
پئی ہی او او توئی دے کاں، کراں... کراں..... کریندے پالیں دے اتوں جھم
ویندے تھیندے ہن۔

نکے پالیں دی فطرت وی عجیب ہوندی اے۔ ہر ڈکھ سکھ، خوشی، غم
کنوں پر و بھرے۔ ہنائیں کوں جیویں چنگا لگدے اونویں کریندن۔ بعضے بعضے خوشی
دے ویلھے روندیں متھے لگدن تے بعضے غم دے ویلھے خوش نہال ڈسدن۔ ایں
واقعے وی ہناں تے کئی خاص اثر نہ چھوڑیا ہا۔ ہر ڈکھ، سکھ توں بے نیاز او اپنی مستی
اچ مست ہن۔

جیر ہلے ہک موئے کاں سانگے میں کانویں دا اے جیڈا وڈا احتجاج ڈٹھاتاں
میڈے ہنچھوں تر آئے۔ میکیوں انسان ہوون تے شرم محسوس تھیون لگی۔ میں سوچیا

اساں بیجھی اشرف مخلوق ہاؤں۔ ہک انسان ڈوجھے کون ڈو گلی چئی ویندے۔ بھرا بھرا
 دادمن اے، دھی ماء داروائیں رکھیندی۔ کئی رشتہ رشتہ نہیں۔ انسان دا اتنجا تاں کئی
 خون سفید تھئے جو ہک پئے نال کتری ورت کھاؤن کون تیار نہیں۔ چوری قتل،
 ڈکیتی، دہشت گردی، بردہ فروشی..... کیرھا کمینہ تے غلیظ کم اتنجا ہے جیرھا انسان
 ہتھوں نہ تھیندا ہووے۔ کاں پکھی تھی تے وی اساں کنوں کتنے اُچیرے اتے عظیم
 ان، کانویں کون اپنی ذات کتنا پیاری اے۔ کاں تاں کاں کانویں دے کجھ کھنڈ
 کٹھے کرتے ہنائیں کون ڈکھاؤ چا کراں..... کراں.... کریندے اُتھائیں کٹھے تھی
 ویسن اتے جیندے ہتھیں کھنڈ ہوئے اونکوں ٹھنگیں نال ٹب چسین۔

میکوں کانویں دی میت اتے آپت دے ورتارے وڈی چس ڈتی تے
 آدم دی بے میتی اتے درندگی ہک اکھوی نہ بھائی۔ میں سوچیندیں سوچیندیں سوچیں
 وچ کتھاؤں دا کتھائیں نکل گیم تے او توئی پچھوں تے نہ ولیم بے تیں لوکیں دی
 ایں گالھ میڈی تار نہ تر وڈتی جو پولیس آگئی اے۔ تھانے دار چوں پنجیں سپاہیں
 سمیت گاڈی توں آن لتھا۔ واردات آلی جاہ کون ڈٹھس بھالیس۔ مقتول دے بھنیں،
 دشمنیں بارے پچھ گچھ کیٹس تے بچدی کاروائی بوتلاں پیون تے توڑکوں چنی۔

ڈوچنے جیرھے پولیس کون کجھ مشکوک لگے پولیس ہنائیں کون نال کچھرہ بندے لاش
 کون پوسٹ مارٹم کیتے ڈوجھی ویگن تے رکھویندے روانہ تھی گئے۔

پوسٹ مارٹم دے بعد لاش کون وڈ وڈیریں دے قبرستان ڈاڈے دی سچی کچھ اچ سوما
 ڈتا گیا۔ ہناں وچوں جھاں کون پولیس اپنے نال گھن گئی ہئی ہک جیرھا کجھ چلتا پلتا ہا
 پڈدی دیگر تائیں چھٹ تے گھروں آیا تے ڈوجھا رے سینکا او توئی نہ چھٹ سگے

ابے تیں خان دانشی تگہ اے، گالھ نہ گُرک پٹھا جو اے قتل وقار دے سکے بھرا نیاز کیتے تے خود نیاز وی پولیس تے اگوں اے، گالھ امانا نہ کر گھدی۔ نیاز پکڑ تچ گیا تے او کہاڑی جیندے نال بھرا کوں گٹھا ہس تے اپنے خون آ لے کپڑے تھانے ڈے ڈتونس۔

نیاز دے پکڑ تچ و نجن دے بعد جڈاں اوں توں پکھیا گیا ”وے بھڑ وی داتیں بھرا کوں کیوں ماریے؟ تاں اونداجواب ایہو ہا میکوں کٹیندا ہا کچھلی ڈیٹھو ارمیڈے کبوتر و تچ چھوڑیے نس میں ولوا آیاں میڈی گڈا وٹوں ہک منڈی تر اے چانگھی گھوڑی گھن اے میکوں کاوڑ لگی میں اوکوں مار رکھیے۔

قتل دی ایں بے بنیاد وجہ میڈے پیریں تلوں زمین چھک گھدی سوچ سوچ تے میڈا دماغ مھٹن کوں آ گیا انسان وی کے جیڈا درندہ ہے کجھ کبوتریں سانگے ہک گڈا سانگے ماء پیو جائے کوں مارن کنوں نہیں دکدا۔ کبوتر تاں ہے وی کھینج و نجن ہا گڈا تاں ای وی اونچے ہا پر بھرا۔۔۔۔؟

اجاں میں سوچیں دے گھم گھیر توں باہر نہ نکھتا ہم میکوں یاد آیا جو روئے زمین تے قتل و غارت دامندھ وی تاں ہک بھراڈ و جھے کوں قتل کرتے پدھا ہا بھرا تاں ہن جیرھے یوسف جھیں بھرا کوں کھوہ اچ سٹ آئے ہن۔ ایں بھرا دا خون کرتے کیرھا انوکھا کم کیتے بھرا تاں ازل توں ہک ہے دے ویری آندے پن۔

نیاز دے پکڑ تچ و نجن دے ہفتہ کھن بعد شہر والیں کجھ دودے مراٹی دی غربت تے ترس کھاندیں اتے ڈھیر اپنے ڈرتوں جو نا جائز کہیں تے ابھرنہ تر وڑ کھڑے اگاڑی کراتے خان دی مدد نال اونداجالان کرا چھوڑیا۔ اونداتوں چالان تھی گیا پر میکوں

سوچیں دی دل دل توں چھٹکارا نہ مل سکیا۔

اج وی کتھائیں میں کوئی اتنجا واقعہ ڈیکھاں یا سٹاں میڈے کنیں پالیں دے الا دی

اے پڑڈ و ضرور سنیدی اے

”کاں دی کانوئی مرگئی“

”کاں دی کانوئی مرگئی“

جیویں نکلے پال کانویں دی میت اتے آپت دے ورتارے ڈوساڈ ادھیان ڈواتے

ساڈی سستی ہوئی جس کوں جگا ون دا اہر پئے کریندے ہوون۔

وٹہ سٹہ

تنور وچ ہل سٹیا کھڑا ہا۔ زینو پاتری وچوں اٹا پٹ پٹ تے پلے تھن وچ پیڑے پٹھی
 بنیدی ہئی۔ زینو دا پئے سلطان اپنے ترائے سالہ پتر حامد کوں انگریزی وچ جسم دے
 حصیں دے ناں پٹھا پکوندا ہا۔ جیرھے لوظ کوں حامد دی تو تلی زبان ادا کرن ایچ
 ناکام تھیدی ہئی۔ جیویں او فنگر (finger) کوں جڈاں فندل، ہسیر (Hair)
 کوں ہٹیل پڑھدا تاں ڈوہیں پیو پتر کھل کنوں پڈ پوندے ہن۔ زینو دی سس مائی
 وٹو ڈینھ چڑھے اجاں مٹی گڈی پٹھی ہئی۔ کجھ ڈینھواریں توں او ایں
 ویلھے مٹی وٹڑیندی ہئی اوند آکھن ہا جو کئی ڈینھ اوندی مٹی سرھیدی اے جتھوں اوند
 مکھن نہیں نکلدا۔ مکھن بچاون سانگے او حالی مٹی ولوڑن ایچ رُجھی ہوئی ہئی۔ اوندی
 مٹی دی گھپ گھپ سارے ماحول کوں مترنم بنائی کھڑی ہئی۔ زینو دا سوہرا احمد
 ڈندالی چاتے مال تلوں پھوسیاں کھڑا ملیندا ہا۔ زینو اجاں ڈو جھا پیڑا گھڑیا ہوسی
 اتنے وچ اوندی ننان منور وندی رڑدی ہک پال کچھڑتے اتے ڈو جھے کوں انگل نال
 لاتی ڈیڈھی تائیں آہنی۔ جیویں مائی و سودی دی دید دروازے والے پاسے

اُٹھی۔ اوں منو کوں ایں حالت اچ ڈٹھاتاں سنت او ندے مونہوں نکھتا
 ”ماء گھولی ونچے“ اچ وت میڈی نازیں دی پلی دھی نال جھیرا لائے نے۔

منو جڈاں ماء دیں اکھیں وچ اپنے کیتے محبت دی چمک ڈٹھی تاں اوہجے پکاٹ بھرتے
 ماء دی گل گچی لگ گئی۔

ماء منوکوں ہاں نال لاتے زینو دے گھر والیں تے گا لھیں مندے اتے پٹ پلوت دی
 واچھڑوساڈتی۔ زینو ہر پھیر وانگ ایں دفعہ وی چھوہ مار، تلے سر سٹ تے سب کجھ
 سُندی ساہندی رہی۔ البتہ کہیں کہیں ویلھے کافی اکھ نال اپنے پئے سلطان ڈ و ضرور
 ڈیکھ گھندی ہئی جیرہا ناچان کیرھے خیالیں وچ گارتھی تے ساری صورت حال
 توں بے خبر ڈ سداہا۔

ایں راوے پاوے تے ہن احمد وی ڈ ندالی رکھ تے اڈا ہیں آ گیا ہا۔ او دھی دے سر
 تے ہتھ پھریندیں اکھن لگا

”چپ کر میڈی دھی ہمسائے سنسن تاں کیا آ کسن؟“

کجھ ہمسائیاں ایں راہے تے کندھی توں گتر اتے واپس تھی گیاں جیویں اے کئی
 معمولی گالھ ہووے۔ احمد وڈ وڈ رتے اپنی ذال کوں وی چپ تھی و نجن دی درخاس
 کیتی اتے نال اے وی آکھیا جو میں خود مسات وادھلے کوں مل تے آکھساں اپنے پتر
 کوں سمجھاوے۔ وادھلے دا ناں سن تے منو کھڑنلی تھی۔

”اوں موئے تاں میکیوں کھلے کھوائن اونکوں کیا آکھسیں؟“

وادھلا منو داسو ہر اتے احمد ودا اولواں سلواں مسات ہا۔ اے پیڑھی کڈوک دی نکھڑا گئی
 ہئی جیکوں ننویں سروں اولادیں دے وٹے سٹے دے رشتیں نال گنڈھیا گیا ہا۔

منومندہ دی کھوری ہئی۔ ماء دی بے جاوٹب اونکوں وگاڑتے رکھ چھوڑیا ہا۔ اوڈ و جھے چوتھے کہیں چندری گالھ تے رسیماں پھلاتے پیکیں آن پاہندی ہئی اونکوں اے گالھ تھچوں ڈسائی ای نہ گئی ہئی جو عورت دا اصل ٹکانا اوندے سس سوہرے اتے پئے دا گھر ہوندے نہ کہ ماء پیو دا گھر۔ جیویں منہ آندا ہس کڈھ مریندی ہئی۔ اے نہ ڈیہدی ہئی میں سوہرے نال الیندی پئی ہاں، میڈے نال الاون والی میڈی سسھے یا میں اپنے مجازی خدا نال مخاطب ہاں۔ اج وی اوندے کھلے کھاون دی وجہ اوندی اوبد تمیزی ہئی جیرھی اول اپنے سوہرے نال کیتی۔ سوہرے جو آکھے

”ابا منو حقے تے انگارتاں رکھ ڈے“

پہلے الاتے تاں سروں گنولی نہیں۔ ڈو ترائے پھیری آکھن تے جواب ڈٹس تاں اے ہاں سرٹکا۔

”ہا تیڈا وی بھنڈن کریندی ہاں“

وادھلا ٹھڈے مزاج دا بندہ ہا اوتاں اوندی ایں گالھ تے وی چپ کرویندا لیکن منودی بد قسمتی اوندی اے گالھ اوندے پئے ایاز سن گھدی اتے اول کاوڑاچ منوکوں ڈو چار کھلے جڑڈ تے جیندے نتیجے وچ منو معمول مطابق رس تے پیکیں آ پٹھی۔

ایں پھیر منو دا آون ہا زینو غریب تے سختی ہل گئی۔ مائی وسودی ولدی پھر دی گالھ زینو تے ختم تھیندی ہئی۔ ہُن اوندی کاوڑا اپنے پتر سلطان تے وی نہ جھلیندی ہئی

”تیکوں اپنی بھین دا ذرا دھیان کائنی توں ہنائیں دی چھویر کوں کچھ اچ پاتی پئیں جہاں تیڈی بھین داماس چوٹد گدھے۔ زینوکوں ہک ادھ مار پٹا ہنائیں کوں وی پتہ لگے منو دا وی کئی وارثھے رے سینکی کائنی“

اسی گالھتے اوں اپنے پئے احمد و نال وی جھیرا لاتا

”تساں زینو دیاں تعریفاں کریندے نوھے تھکدے تہا کوں اہنی نیانی دا کئی خیال
کائنی“

احمد او نکوں کئی دفعہ سمجھایا

”بھلا تھیوی زینو دا کئی قصور ہووے تاں اساں وی او نکوں کجھ آکھوں او ہر وقت ساڈی
سیوا کریندیں نہیں تھکدی۔ روٹی پکاتے آوے تاں پہلے تیکوں میکوں ڈیوے، گھر دا
سارا کم کار کرے، تیکوں مُٹھ مروڑا کرے میڈی اتا والی انج کرے۔ اپنے پئے اتے
پتر حامد دا خیال انج رکھے، حرام اے جو اوں کڈا ہیں منہ گنجایا ہووے۔ پتر جیوی زینو
تاں ساڈے گھر دا بخت اے توں ڈس اساں گھر آئے بخت کوں کیوں تھڈے
ماروں“

سمجھدی تاں مائی و سووی ہئی جو زینو جہیں سگھڑاتے ہر حکم تے بسم اللہ پڑھن والی نو نہہ
کہیں قسمت والے کوں ملدی اے۔ او اے وی چانڈی ہئی جو اوندی دھی منہ پھٹ
اے پر منو اوندی پیٹ گھر وڑی دی دھی ہوون دی وجہ توں او نکوں پیاری وی
پہوں ہئی۔ جیندے نال پیار کریندے اوندے عیب نہیں ڈکھیندے۔ ماء دی محبت
دھی دے سارے عیبیں تے پردہ سٹ ڈیندی ہئی۔ مامتادے ہتھوں مجبور ماء کوں اہنی
دھی وچ کئی عیب نہ نظر داہا۔ منو دا ہمیش کنوں ہکو منڈھ ہا کئی پھیری گئی ماری پر کہیں مار
اونکوں اے مت نہ ڈتی جو او اپنے گھر کوں گھر کرے۔ اوندے سرتیجے اوں کنوں کک
ہن اتے اوندی روزدی کتے بھونک توں چن سا نگے ایں دفعہ او نکوں گھنن سا نگے نہ
آئے اتے نہ منو پچھوں تے ول وچن دا خودا ہر کیتا۔

ہن سلطان دی ماء اے وی آکھن شروع کر ڈتا جیلھے او ساڈی دھی کوں نہیں
 وسیندے۔ اسوں کیا سانگے ہنائیں دی دھی کوں گھر دی سین بنائی پٹھے رہوں۔ تسوں
 وی زینوکوں اوندے ماء پیودے گھر چا آؤ۔ اے سُن تے زینودی پھمڑی پھمڑی
 کنب گئی۔ اے گالھ نہ ہئی جو اونکوں اپنے ماء پیوکوں نفرت ہئی بلکہ اوندی وجہ ہک ہئی
 ہئی اوند اخیال ہا

”عورت دی جتھاں شادی تھی ونچے اُتھوں اوند ا جنازہ نکلنا چاہیدے۔ ڈ و جھا او اپنے
 پئے نال ڈ اڈھی محبت کریندی ہئی، او سمجھدی ہئی پیکیں ونچ تے او اپنے مڑس دی محبت
 اتے اوند ا پتر حامد اپنے پیودے پیار توں محروم تھی ویسی۔ او جائدی ہئی جیرھے ہال
 پلپن اچ اپنے پیویا ماء ڈ وہائیں وچوں کہیں ہک دی محبت توں محروم تھی ونجن
 ہنائیں دی زندگی محرومی اتے ادھور دا مجموعہ تھی ویندی اے اتے ہنائیں ادھوریں کوں
 ساری زندگی کہیں حیلے وی پورا نہیں کیتا ونچ سگیندا۔ اے سوچ جیلھے اونکوں پوندی ہئی
 تاں اوند اول دہل ویندا ہا۔“

سلطان اپنی ماء کوں لکھ سمجھایا جو قصور ساڈی بھین دا ہے اوں کڈا ہیں اپنے گھر کوں گھر
 نہیں کیتا۔ تسوں اوندیں غلطیں دی سزا زینوکوں کیوں ڈ یوں چاہندو؟ توں اہدیں
 تاں میں اڈی منوکوں اوندے گھر چا آنداں۔ اماں منودے گھر چا ون دی گالھ تے
 اُکھڑی کہاڑی وانگ اٹھی اتے آکھن لگی

”ہا..... ہا..... زینو تاں حجانی اے سارے عیب تاں میڈی دھی وچ ہن۔ حرامن رن
 پتے کیا جھول پلائے جوڈ وہیں پیو پتر اوندے مرید تھئے پن۔ منوکئی گند دا تھاں اے
 جیکوں اسوں ہنائیں دے گھر بھکاتے ول آؤں۔ تیں کنے اپنی بھین دی روٹی کاسنی

تاں میں خود اپنی دھی کوں کما تے کھوا جائدی ہاں۔ ہنائیں کوں منودی لوڑھ ہووے ہا
تاں او خود اینکوں عزت شان نال گھر گھن و نجن ہا۔ جڈاں منوکوں آپ چا وٹ ویسوں
لوک بچے نہ گھر ژیسے وے؟

ہنائیں کوں جیلھے ساڈی دھی دی لوڑھ کائنی اساں کیا سانگے ہنائیں دی دھی کوں گھر
دی سین بنائی پیٹھے رہوں۔ چکیندیں تاں ونج اپنی ذال کوں پیکیں چا آ“
اماں آخر زینو دا قصور؟

زینو دا ایہو قصور اے جو او منودے پئے ایازدی بھین اے۔ اماں لوک ولا کجھ
کائنا آکھسن؟ جڈاں اساں منوکوں گھر جھل پلہیسوں اتے زینو کوں اوندے ماء پیو
دے گھر چا آوسوں۔ اماں نموشی تاں ولا وی تھیسے۔ سلطان ذرا کاوڑ نال ماء کوں
آکھیا۔

”بس میں ہیا کجھ نمھی چاندی بے توں میڈا پتر ہئیں تاں ہئے ہئے زینو کوں پیکیں چا
نتاں میں تیکوں پتری دھاراں کڈا ہیں نہ بخشیاں ولا نہ توں میڈا پتر نہ میں تیڈی ماء“

ہر ماء وانگے سلطان دی ماء دی تڑی دا تیر اپنے نشانے تے لگا۔ سلطان ماء دا اے اٹل
فیصلہ سن وسم تے پہہ گیا۔ اتے سوچن لگا۔ وٹہ سٹہ وی ساڈے معاشرے دا کیا بدترین
رواج اے۔ چا پے کتنا گھر ہن تیں ایں موذی رواج دا شکار تھئے ہوسن۔ عجیب گالھ
اے، کرے کئی تے بھرے کئی، قصور کہیں دا ہووے سزا کہیں کوں ملے۔ اج جیکر میڈی
شادی وٹے سٹے دی نہ ہوندی تاں میڈا گھر جیرھا کہیں حیلے وی جنت توں گھٹ نہ
ہا ایویں کھینڈ و کھینڈ نہ تھیندا، میڈی ذال تے میڈا پتر حامد میں کنوں نہ نکھر دے۔

ہائے.....کاش ایویں ہوندا۔

موکل

ساون مہینا اپنے گائویں ساہ پورے پیا کریندا ہا۔ ایس سال ساون او کنجوسی ڈ کھائی جو
 حد مکا چھوڑی۔ پورا مہینا مینہ دی ہک پھینگ نہ پئی۔ بارش توں وانجے لوکیں سانگے
 اُمید دی ہک لاٹ شام توں جھڑ دیاں ٹکڑیاں ٹکڑیاں آسمان تے پانلاں و دیاں
 پیندیاں ہن۔ وتی دے سیانے سوڈھے بزرگیں دا آکھن ہا اتنچھے بدل ہتوں مینہ
 وسیندن تے اج رات ضرور بارش تھیبسی۔

رات دے تقریباً نوں ساڈھے نوں دا وقت ہوسی۔ اتلے اج جھڑ

گجیا جھڑ دی گاج تے کن پھڑریندیں انور مائی انٹی دھی کوں سڈ ماریا

”اماں سکینہ جھڑ گجدا پئے اجھو مینہ آیا میں جے تائیں تنور کچھدی ہاں توں بھچدیں
 پارھوں کاٹھیاں چاگھن، مینہ وس پیا تاں سو پلے ردھا پکا کرن مشکل تھی ویسی“

سکینہ چاچے دی نونہہ ہئی ظفر نال اوندی شادی کوں چار سال تھیندے پئے ہن۔ ظفر
 تے سکینہ ہکے گھراچ ہئے چنے، پلے سنھیے اتے رتے کھیڈ کھڈتے جوان تھئے۔ شادی
 دے بعد سکینہ دی زندگی وچ صرف اتنا تبدیلی آئی اوہک کمرے توں نکل تے ڈوجھے

کمرے وچ آگئی۔ اوہو ہٹو ویڑھا، ہکے لوک، ہکے خوشیاں، ہکے غم۔ سیکنہ دے ماء پو
 خوش جوا نھاں دی دھی ہر ویلھے اُنھاں دے اکھیں دے سامھنئے راہسی۔ ظفردی ٹہری
 نہال جوا نئی چٹھو پر اپنے گھراچ آگئی اے بارھوں آون والی چھو ہر دا ورتا راپتہ کینجھا
 ہوندا۔ اوسا کوں اتنا عزت مان ڈے سگدی یا نا نہہ۔ ایں توں ودھ ڈوہیں سریں دی
 خوش قسمتی اے جو ظفرتے سیکنہ دی آپت اچ ڈاڈھی دل محبت ہئی۔ ظفردی ماء، سیکنہ
 کوں کڈا ہیں اتنی نو نہہ نہ سمجھیا اوسارے حق ہمسائیں کوں ایہو آہدی پھر دی ہئی سیکنہ
 میڈی نو نہہ نہیں میڈی دھی اے۔

شادی دے ڈوسال بعد ظفردے گھر چندر جھاں پتر جمیا تاں سیکنہ دی عزت گھراچ
 پیلھے توں ڈوڑی تھی گئی۔ وقاص دے جمرے توں پیلھے انھاں دے ویڑھے وچ
 چھوٹا بال کئی کائناں ہا، ایں سانگے سارے گھراچ وقاص ہر دل دی دھڑکن اتے ہر
 اکھ دا تارا بن گیا، کہیں ویلھے ڈاڈا لڑکئی ودا ہس تاں کہیں ویلھے نانا کچھ اچ ماری پیا
 ہس، ہک ویلھے ڈاڈی ڈان کھو بندی پئی ہئی تاں پئے لمحے نانی لوریاں پٹھی ڈیندی
 ہس، سچ گالھ تاں اے جیکر نکلے کوں پنھنج نہ پلاوئی ہوندی تاں ہال دے چاچے،
 مامے، بواء، ماسیاں سیکنہ کوں ہال دی شکل ڈیکھنی نہ ڈیندے۔

وڈی خوشی، محبت اتے پریم نال وقت نبھدا پیا ہا۔ بھاء لگے جوئے نفعے دی بھاء کوں
 جیں وسدے رسدے گھریں دیاں خوشیاں سوا کر ڈتیاں، زمین دا ہک ایکڑ
 جیرھا ظفردا سوہرا ملک ماہیوال گھنٹاں کیتی ودا ہا، ملک نورن اوں ایکڑ دا ویہہ ہزار
 اکھ ودھاتے خود ونج گھدا۔ ظفردی پوکوں ڈاڈھا آکھیا، زمین چاچے کوں گھنن ڈیو۔
 اوکڈ وکٹاں ایندا خلید ارتھیا ودا ہا۔ ظفردے پو ظفردی ہک نہ منی اتے زمین دا ایکڑ

گھن تے اوند ا انتقال وی کرا آیا۔ ہک وڈی غلطی جیڑی ملک نورن کنوں تھئی اوں زمین دی بیج ہوں گھٹ لکھوائی۔

ایں زمین دے کئے توں جھیرے دامنڈ ہدھا جیں سکے بھرانویں کوں کانوکان کر ڈتا۔ ہکو ویرھا ڈوھسیں وچ پھنڈتج گیا چھڑا گھریں دے ادھ وچ دیوار نہ آئی، ہنائیں دے دیس دی آدھل وچ وی ہک کندھ اُسر گئی۔ ملک ماہیوال اتنی دھی اپنے گھر جھل پہنائی۔ او ہک وکیل دے مشورے نال زمین تے شفیعے دی درخواست وی عدالت جمع کروا آیا، جیندیاں ہن کجھ ڈینھاں توں پیشیاں چل دیاں پیاں ہن۔ ملک نورن گھٹ بیج لکھواون دی وجہ توں پریشان ہا او سوچیندا ہا جیکر ہن میں شفیعہ ہرداں تاں میکوں ہوں نقصان امدے، ملک ماہیوال آکھ ڈتا ہا بھانویں میکوں پیو ڈاڈے دی اُکی زمین وچ تے سپریم کورٹ توئی ونجنا پیا میں اے زمین دا ایکڑ ملک نورن کوں نہ چکن ڈیاں۔

جھیرا عروج تے ہا سکینہ کوں جھیرے نال اٹھیں کئی مہینے تھی گئے، ظفر تے سکینہ سانگے ملن دے سارے رستے بند ہوون نہ او ہک پئے دے گھر یں آونج سگن نہ انھاں کوں راہیں پنڈھیں ملن دی آزادی ہووے۔ البتہ ملک ماہیوال دے واروں اتنا چھوٹ ضرور ڈتی گئی ہئی جو نکا وقاص ڈوہیں گھریں آونج سگدا ہا۔

ظفر تے سکینہ ہک ڈوجھے کوں ملن سانگے اتا ولے ہوون اتے انھاں دے میل ملاپ دی کئی راہ نہ پئی نکلے۔ ظفر چاچے کنوں ذال دی موکل گھنن دے کھتر کیتے، چاچے کوں اوندے چیتے یاریں کنوں اکھوایا۔ برادری دے مہاندرے مہاندے

بندے چاچے ڈوٹور گیا۔ لیکن اوندے سوہرے کہیں میٹرھ کوں مُہت نہ ڈتی۔ برادری دے ہک وڈ کے ظفر کوں صلاح ڈتی ہک جاہ ہے میکوں پکا یقین اے دتھوں ضرور سدھ تھسی ظفر دے پچھن تے اوں جوان آکھیا او بکھر پور والے پیر ان جھاں کوں تیڈا چاچا کڈا ہیں نا نہہ نہیں کر سگدا۔

جوان دی صلاح ظفر دے انگلیں لگی کیوں جو اتنا تاں او جاندا ہا بکھر پور والے پیر انھاں دے وڈے چھوٹے فیصلے کریندن اونکوں اے وی یاد آگیا ہک رشتے دار دی شادی تے چاچا ماہیوال رُسیا پیا ہاتے شادی تے نہ پیا ہندا ہا شادی والے حبیب شاہ کنوں اکھوایا تے چاچے ماہیوال کوں ساگی اوں شادی تے ونجنا پیا۔ اتنا گجھ جانن دے باوجود ظفر دا بکھر پور پیر سائیں کنے ونجن کیتے دل نہ پیا ہندا ہا۔

کافی غور فکر دے بعد ظفر ہک ڈینھ دل دے ہتھوں مجبور تھی ڈپ ڈپ کریندے دل نال بکھر پور روانہ تھی گیا تے وڈے عذابیں نال پیر سائیں کوں چاچے دے درتے میٹرھ بناتے گھن آیا۔

پیر سائیں ملک ماہیوال کوں حال حال ایچ حال ڈتا۔
 ,, میں ظفر کیتے نکلی دی موکل گھنن آیا پٹھاں ہن توں کیا آہدیں،،

جیندے جواب ایچ ملک ماہیوال اپنی پشکی لہاتے پیر سائیں دے پیریں تے چاستی اتے ہتھ ہدھتے آکھیا۔

,, سوہنا میکوں تساں ایس کم دانہ آکھو، نورن میڈا ہوں دل ڈکھائے اوں میڈے نال اوکیتی اے جیرھی بندہ دشمن نال نہیں کریندا سائیں تہا کوں علم اے لبتے دے مرن دے بعد میں کڈا ہیں اوکوں وڈا بھرا نہیں سمجھیا ہمیشہ اونکوں آپنا اتا

سمجھیے، جیلھے ہک پیواپنے پالیں نال ایویں کرے، سوہناں ولا کیارا ہندے،،
ملک ماہیوال چپ تھیاتاں پیرسائیں اونکوں ولاٹھڈے ہاں سمجھاون دی کوشش کیتی۔

،، میاں اے تساں ڈو بھرانویں دا جھیرڈے توں جان تیڈا بھرا
جانے، تساں اپنے جھیرڈے وچ انھاں مصومیں دیاں زندگیاں کیوں تباہ کریندو
جیرھے اصلوں بے قصور ان اتے ہک پئے کوں بہوں پیار کریندن،،

،، بس پیرسائیں میڈا دل نہیں منیندا میڈی دھی میڈے دشمنیں دے گھرو نچے، سائیں
نراض نہ تھیوا ہے آکھوتاں میں تہا کوں چک نال جتی چاڈیواں، تہاڈے حکم تے کھو اچ
پٹھا لڑکیج کھڑاں، سوہنا میکوں اتنجا کم نہ آکھو جیرھا میں کنوں نہ تھی سگے،، ملک
ماہیوال ڈکھارا تھی تے آکھیا۔

پیرسائیں سانگے ملک ماہیوال دے منہ نانہہ سُننن دا پہلا موقع ہا۔ پیرسائیں پھوکیا
تانیہ بکھر پور روانہ تھی گیا اتے ظفر دی اے آس وی نراس تھی تے رہ گئی۔

ظفر ہر پاسوں مایوس تھیون دے بعد کئی منصوبے بنیندا رہ ویندا ہا کڈا ہیں او
سوچیندا زال کوں کڈھ تے کراچی نکھتا ونجاں، کڈا ہیں اوندی سوچ ہوندی جھیرڈا کر
تے سس سوہرے دے گھروں زورے نال زال کوں چاگھناں۔ خدادی مہربانی نال
حالی اوندیاں سوچاں سوچیں دی حدتائیں ہن اول کئی اتنجا اول قدم نہ چاتا ہا۔

ہک ڈینھوار ظفر کجھ مونجھا مونجھا ہا اوں سوچیا کیوں نہ اچ شکار پوردا چکر
مار آنواں نوواں تازہ تھیا اوساں اتے کپاہ کیتے اسلم گشکوری کنوں سپرے وی چاتی
اوساں۔ ایہونیت تے او شکار پور ٹر پیا۔ ساری ڈینھوار اوں شکار پور ہوئیں تے
فلماں ڈیہدئیں بھنی۔ ولدڑ رستے وچ ہک سنگتی کنے پہہ تھیا جتھاں ہٹیں گپیں وچ

اونکوں وقت دا پتہ نہ چلیا اتے اونکوں کافی چرک تھی گیا۔ جیلھے اوسنگتی کنوں مُکلاتے گھر
ونجن پیا تاں اوندے دوست اونکوں آکھیا

”یاراج ٹک پوکھتاں اویل دائیم اے ڈوجھا بارش بنی کھڑی اے ایں نہ تھیوے جو
رستے وچ بارش آونجی،“

ظفر آکھیا

”بچ منٹ دا تاں سفر اے اچھو گھر ونج کھڑاں، اتنا آکھتے اوں گھر ڈوچول
ڈتی۔“

ظفر جیویں گھر دے نیڑے پنا اوں سکینہ کوں حویلی دے پارھوں کاٹھیاں چیندا
ڈٹھا۔ ظفر گھر ونجن دی بجائے سکینہ ڈوٹریا گیا اوں اوندیاں کاٹھیاں اُتھائیں
رکھوا چھوڑیاں اتے سکینہ دے مُٹھے مُٹھے احتجاج دے باوجود اونکوں ہتھ کنوں پکڑ گھدا۔

جیلھے اوں سکینہ کوں ونجن دی چھٹی ڈتی اوں ویلھے کافی دیر تھی گئی ہئی

سکینہ آکھیا ”میں ہن کھھی گھر نہیں ونج سگدی یا تاں توں میکوں اپنے گھر گھدی چل
یا اپنے ہتھیں میکوں میڈے ماء پیو دے گھر چُچائی آ،“

ظفر، سکینہ کوں نال کریند اس سوہرے دی حویلی دے اندر لنگھیا گیا، اُتھاں چُچتے او
نلکے تلوں پہہ تھیا اتے سکینہ نلکا گیرن پئے گئی۔ سکینہ دا پوجیندی نلکے ڈوکنڈ ہئی نلکے
دی کھوتے کیرھا تھیا اتے کچھنا کیٹس

کیرھا ہئیں؟

جیندے جواب اچ سکینہ ظفر دا ناں گھن تے اونکوں چُپ کراڈتی۔

اوں ساری رات وڈے زور شور دی بارش وٹھی کئی گان اتنجانہ ریہا جیرھا چُک گیا

ہووے، پراہ باکھ ویلھے ملک ماہیوال ظفر کوں سڈتے آپوچان سکینہ دی موکل ڈے
ڈتی۔

چھاں دیوتا

ہیا پتہ ہئی؟

کیا؟

پہل وک گئی

ناں وے ناناں

سہی گالھ ، جیرھے ڈو پٹھان ہن موٹر سائیکل تے لنگھین ایسے گھن گین
 خانہ خراب تھیوے ہنیں پٹھانیں دا وسیب دے اُکدے چکدے ون پھاری چئی
 ویندن، اے تاں اتھاں آئے چنگے نہ ہن۔

ہایار واقعی ہنیں دے آون کنوں پہلے وسیب دا کئی ون وکیا کڈا ہیں نہ ہا اے ہی گالھ
 اے ضرورت دے وقت لوک ہک پے کنوں تھوئی، لڑھا، کام منگ گھندے ہن
 پر یار سارا قصور پٹھانیں داوی کائی، اساں جیکر اپنے ون نہ وپچوں تاں ہنیں زورے
 ریت تاں نہیں گھننے

ہاے گالھ تاں ہے اساں وچیندوں تاں او گھندن

اچھا اے ڈس، پپل و پچیا کیوں پنے؟ کہیں سنجائی ولہیٹ گئی ہانے؟

پیا تاں پتہ نہیں ماسٹر اللہ بچایا اہدا پیا ہا جاہ سوڑی تھیندی ہئی، چنگی بھلی جاہ ملی کھڑا
ہا۔ ایندے کپج و نجن نال چنگا بھلا سکول دا صحن ودھ ویسی۔ ملک منظور، غلام حیدر کوں

ساری صورت حال کنوں آگاہ کیتا۔

ملک منظور تیکوں یاد ہو سی جڈاں کوٹلہ داد بجلی نہ آئی ہئی سکول اجاں مڈل نہ بچیا ہا۔ سکول

دا صرف ہک کمرہ تے برآمدہ ہوندا ہا گرمی دی موسم ایں پپل تلے پال ٹائیس تے پہہ

تے پڑھدے ہن چھٹی دے بعد اتھاں اٹھے ویلھے لوکیں دامیلہ لگا راہندا ہا لوک کمیں

کاریں توں واندے ویلے تھی ایندی چھاں تے پگھر آن سکیندے ہن۔ لوکیں دے

شادی دیاں جچوں اتھائیں باہندیاں ہن جھمڑتاڑی اتھائیں تھیندی ہئی، مزے دی

گالھ یار جڈاں ملکیں دی کئی شادی ہووے ہا تاں چس آویندی ہئی ساری ساری

رات نانی شرمواتے اونداجوانتر انبلی کٹانہ گھیکے مریندے ہن۔

ساون مانہہ کوں ساون مانہہ کوں لڑھدا آیا۔۔۔۔۔

سکول اچ ترائے مہینے گرمی دیاں چھٹیاں جو تھیون ہا بندے تاں بندے وستی دے

زناوریں دے کلے وی پپل تلے لگ ویندے ہن۔ ایہو پپل تاں ہا جیرہا سب دے

سریں تے چھاں کیتی راہندا ہا تے کہیں دے سرتے دھپ دا کٹاواں نہ آون ڈیندا

ہا۔ ایں تاں کڈا ہیں کہیں کیتے ہاں سوڑا نہ کیتا ہا۔ چھٹی دے بعد کتھاؤں ورنج ویندا ہا

تاں کتھاؤں شیدن، کتھاؤں پال لاٹو ویندے دے ہوندے ہن تاں کتھاؤں ٹک

بل کھیڈدے، پال لک چھپا جو کھیڈن ہا تاں ائی ایں پپل دا منڈھ ہوندا ہا۔

ڈوپہر تھیندے و نجن ہاوستی دے سارے ہڈھے نینگر اپنیاں تڈیاں پڑچھیاں چاتے اتھائیں آن ڈھکدے ہن، کئی کئی تاش دیاں پڑیاں لگ ویندیاں ہن کتھاؤں سپ سترتج ویندی ہئی تاں کتھاؤں ڈوسری یا بڑھے باز، انھیں سارے رونقیں توں بے نیاز ہک پاسوں نشائی مارکہ دنور ڈنڈ کے تے سنگت کریندے ساوی رگڑیندے اتے شالا خیر ہمیشہ خیر دے الاپ الیندیں بھنگ دے پیالے پیندے پئے ہوندے ہن۔ وسائے خاں، میاں جیوایا، پھلو مرانی تے نور و مہیسر تاں اتھاؤں دے گڑنگ نشائی ہن کہیں کہیں ویلھے مولا بخش موچی اتے بشکن لوہاروی گرمی کڈھن کیتے پیالا ادھ پیالا ساوی پی گھندے ہن۔ مہینے ڈونوں قلندر شاہ ونگ کنوں اتے حضرت والے کنوں گودھے خاں گلغادوی آنکلدے ہن، ہنائیں دے آون نال نشائیں دیاں عیداں ہوندیاں ہن ولا دنور سوٹے کوں سہی نہ ملدی ہئی کیا ڈینہہ کیا رات ہر وقت ساوی ملیندی اتے پویندی پئی ہوندی ہئی۔ نشائی مارکے داتکیہ کلام ہا

”نشہ سا بچھاھے“

جیس کئے جتنا پوٹی ہووے ہا حاضر کر ڈیندا ہا ہک پئے توں لکاتے کئی کجھ وی نہ رکھیندا ہا۔ نشائی مارکے دے بارے کئی کہانیاں مشہور ہن۔ نور و مہیسر دے نال اہدن، سارا ڈینہہ بھنگ پیون دے بعد ہک شام چنے دی دال گھن تے گھر ویندا پیا ہا گستان دے نیڑے ریتڑی والے کھوتے وٹ پکاون بہہ گیا جیس ویلھے پیشاب اچوں جھگ اٹھدی ڈٹھس اوکوں کنی داہڑ کا سمجھ تے دال اوندے وچ ویٹ پٹھا۔ غلام حیدر دی ایں گالھ تے ملک منظور اتے غلام حیدر ڈوہیں کھل پئے

نشائیں دے اتجھے کئی قصے وستی والے ہک ڈوجھے کوں سُناتے جس چیندے ہن۔

ملک صاحب آجیلھے تاش دے پڑجم و نجن ہاتاں تاش دے شوقین تاش تے نشائیں
دے سنگتی نشائیں نال اتے شغل دے شوقین چھوہریں نال ٹولیاں بناتے آن
ہا ہندے ہن جیلھے ہنائیں دا کئی من پسند کھلاڑی چھوہرور پکاوے ہاتاں او اوندی کند
تھپ چھڑیندے ہن یا اوندے کیتے تاڑی مرواڑیندے ہن۔

ہک ڈیئھ سوئل توں تاش پئی کھڈیندی ہی جیلھے شوکی مہیسر ساندوڑ اندر تجھی دفعہ
چور بنیا تاں کرمی مرانی جیرھا جو بادشاہ بنیا پٹھا ہا اونکوں کھتی بن دی سز اسنائی شوکی وسا
وسا تھی سزا بھوگن سانگے اٹھن پیا تاں ہا ہروں پٹھے بگو کٹائے اوکوں چڑایا

”ماریا تاش کھیڈن نوھی ڈا امدی تاں کھیڈ دا کیوں آئیں؟ اگیرے دھپ تے کن
پکڑیے نی، اوں توں پہلے سارئیں کوں ابا سڈی اتے ہن۔۔۔“

ہا وے ہا بھوسڑی دا پنا جو نہیں پیا کھیڈ دا توں اگوں برت بییاں کریندیں۔ میں
تساں کنوں کئی گھٹ کھیڈن والا ہاں کل کیناں ڈٹھا ہاوی قادرے کنوں ڈو دفعہ کن
پکڑ وائے، احمد و تکر الخظہ میڈے پیر گھٹین پٹھے۔ ایتجھی سوٹک چاتی پٹھی تاں توں کلہا
میڈے نال کھیڈ چا رن، رن دا لگی،

ہا ہروں پٹھے پتہ نہیں کیں آکھیا ”شودارن کنوں تھکاو دے“

شوکی، بگے نال ڈھیر کھورھا تھیون پیا تاں کرمی اوکوں دڑکاڈتا

”اینڈے اہلیں نہ پوتکھے کھتی بن تے تاش وند سوئل دا سارے تیڈے مونہہ ڈو تاڑی
پٹھوں“

شوکی دے کھتی بن دے بعد ولا اونویں تاش کھڈ بجن پئے گئی۔

ہا۔۔۔۔۔ منظور میاں ایس پل نال گنڈھی کیرھی کیرھی گالھ دوہراؤں؟ کیرھے قصے

دامنڈھ بدھوں؟ خدا جانے کتنے پیڑھیں توں تھیون والے واقعات دا ایہو پپل عینی شاہد ہا۔ جیرھا لوکیں دے کتنے رازیں کتنے گالھیں کوں اپنے سینے وچ سانجھی کھڑا ہا۔ ایندے ناں اہدن ایکوں کتھاؤں ڈیٹھیں ٹورا آیاں ہن۔ ملک منظور میں تیں کنوں کچھداں توں ڈسا کیا او ڈیٹھیں ہن جہاں ساڈے سر توں چٹکا دور کیتا اساں جیرھے اپنے وسیب اتنی وسوں دے ون وچ تے فطرت دا حسن و نچیندے پیوں چنگے ہاؤں، ساڈے سر تے چھاں کرن والیاں، ساکوں چھاں دیوتا دان کرن والیاں ڈیٹھیں کیوں تھی سگدین۔

ترکھتاں اساں خود ہاؤں جیرھے تھوڑے جنیں جوئے دی خاطر درختیں دا تختہ چاتی ویندوں۔ میڈ اول اہدے اوکئی دیویاں ہوسن
ملک منظور او ضرور کئی دیویاں ہوسن۔

پارت

اساں کاہیاں پڑھ پڑھ انج رہ گئے، چُل کہیں دے کول نماز پڑھوں
ہتھ ہدہ بھانویں ہتھ کھول پڑھوں، اے پھول نہ پھول نماز پڑھوں
ہتھ تسبیح مسجد رقص کروں، پاگل وچ دول نماز پڑھوں
جتھ طارق دڑکے نہ ہوون، اُوہا مسجد گول نماز پڑھوں

پڈھڑے دے کنیں اے کھو چُدی اے تاں او اپنے پترکوں سڈتے اکھیندے۔
ابا بارھوں ونج ڈیکھ کون اے جیرھا ایں نفرت دے دوراچ پیاردی مٹھی مٹھی لے وچ
ہتھ اچ تسبیح پامسیت اچ رقص کرن، گل اچ دول پا نماز پڑھن دا اہداودے۔ اتے
انجھی مسیت دا گولاؤھے جتھاں دڑکے نہ ہوون۔ اونکوں اگوں تے بھجاتے
اونکوں آکھ اتھاں انجھی کئی مسیت کاسی جتھاں اے سہولتاں ہوون
اتھوں ٹردا تھی ایں نہ تھیوے جو کئی جھیرے کارملاں تیڈی گالھ سن تے تیں تے کفر دا
فتویٰ لاوے یا تیکوں کافر جان تے اتھاں بم، بارود پھٹاوے اتے اساں بے گناہ
تیڈے نال رگڑیے ونجوں۔

پتر گھروں باہر نکلدے تاں کیا ڈہدے ہک سدھا سادا دیہاتی بندہ جیندے سرتے چٹا پٹکا، پیریں ہتھ دی سیتی چم دی کنالی جتی، چٹا چولا اتے منجھلی پدھی ہوئی اے اتے جیکوں لوک طارق سیں، طارق سیں دے ناں نال پکریندے پین۔ لوکیں کوں کٹھا کیتی انھاں کوں انسان دوستی دادرس ڈیندا اتے مذہبی تنگ نظری اتے فرقہ واریت کنوں روکیندا پٹھے اولوکیں کوں اہدا پٹھے جو سب توں وڈی نیکی ہک ڈوجھے دا احترام، ہک ڈوجھے دے رسمیں ریتیں اتے جذبات دا احترام کرن اے کئی ہتھ چھوڑتے نماز پڑھدے بھانویں ہتھ پدھتے، کئی رفع یدین کریندے بھانویں نہیں کریندا۔ ساکوں اوندنا احترام کرنا چاہیدے اسان جیلھے ہک ڈوجھے دا احترام کرن شروع کریسوں تاں سارے رولے مک ویسن ول تاں کئی جھیرا ای نہ راہسی۔

ہال پیو دے سڈتے گھرویندے۔ اوند اپواوں کنوں کچھنا کریندے۔

کون ہا؟ اتے پتر آون اچ اتنا دیر کیوں لاڈتی؟

ہال اپنے پیو کوں ڈسیندے۔

ابا ہک بڈھڑا ضعیف بندہ اے میکوں تاں او بندہ کہیں پئے جہان دی مخلوق لگدے۔

کئی عجیب وغریب اتے انوکھیاں گالھیں کریندے۔ جیرھا شیعہ سنی اتے کافر مسلم

کنوں اچا تھی تے سوچن اتے احترام آدمیت دادرس پٹھا ڈیندے۔ جیندے

وچاریں توں صاف ظاہر تھیندے جو اصل نیکی خلق و نڈن اتے ہک ڈوجھے کوں محبت

ڈیون اے۔ ایندے نال اسان ایں حیاتی کوں جنت بنا سگدوں اتے اگلی زندگی

کوں سوڑگ۔

ہال تھولی چپ دے بعد ول پیونال الیندے

”ابا ساکوں اے گالھیں اچ تیں کہیں مسیت دے ملاں تاں نہیں ڈسایاں۔

ابا جتھاں ونچو سارے مسلک ڈوجھے تے کوڑے ہوون دا الزام لیندن اتے خود

کوں سچا اکھیندن۔ ابا سہی گالھ پچھدیں تاں میکوں اوندیں گالھیں وڈی چس ڈتی

اے میکوں تیڈے سڈ تے آنوٹا پئے نتاں دل نہ اہدا ہا پچھوں تے ولن کوں“

”ابا میکوں تاں او بندہ کئی مصلح لگدے۔ میں اہداں او کہیں پئے ملک اچ ہووے

ہا تاں اتھوں دے لوک اینکوں بھگوان بنا تے ایندی پوجا کرن ہا۔ میں تاں اہداں

توں بارھوں جُل تے اوندیاں گالھیں سن۔ میں دعوے نال اہداں تیکوں پہوں چس

ڈسین اوندیاں گالھیں“

پیو اپنے پتر دیں گالھیں وچ دلچسی گھنڈیں اہدے“

پتر توں اہداں پیا ہانویں ساکوں اتنجھیاں گالھیں کہیں مسیت دے ملاں نہیں

ڈسیاں تاں سن اے سارے ڈڈھ دے پٹکارے ہن انھیں گالھیں نال ملاں دی

روزی روٹی جڑی ہوئی اے جیکر او اتنجھیاں گالھیں ڈسن پئے ونجن تاں کھاون

کتھوں؟ پتر اصل گالھ ایہاھے جیرھی توں سن تے اُنیں۔ اٹھی میکوں جلدی

اڈاہیں گھن جُل ایں توں پہلے او بھگوان صفت انسان اپنا وعظ مکاتے ونچے پیا۔

اچاں کھو امدی پئی اے میڈے خیال اچ او بندہ حالی مجمع لاتی پٹھے“

ہال بڈھڑے پیوکوں ڈانگ کنوں پکڑتے مجھے وچ گھن ویندے جتھاں لوک کٹھے تھی

طارق سیں دے اشلوک پٹھے سنزدے ہوندن۔ ہال ہک پاسوں اپنے پیو

کوں بلہاڈیندے اتے اوڈ ونہیں پیو، پتر طارق سرکار دے بیت سنزن پہہ

ویندن۔ جیس ویلھے اواتھاں بچدن تاں طارق سکین ہک ڈوہڑہ مکاتے اے ڈوہڑہ
پڑھدے پئے ہوندن۔

اے کون اے کیندی گول اچ ہے کیوں رقص کریندے کون ہوسی
کڈی تسبیحھے، کڈی تِلک متھے کئی روپ وٹیندے کون ہوسی
ہن سنتاں واجب فرض بہوں اوہک فتویندے کون ہوسی
جڈاں طارق ویندوں سجدے وچ، کئی غزل سُئیندے کون ہوسی
اے ڈوہڑہ مکاتے طارق سکین سٹیج چھوڑن پوندن تاں پڈھڑے سمیت کئی لوک
انھاں کوں کجھ پیا کلام سُناون داواویلا اتے ارداس کریندن۔ طارق سکین انھاں دے
اصرار تے ول پڑھن شروع کریندن تاں اوہو آدمی جیرھا لحظہ پہلے طارق سکین تے
صرف صوفی شاعر ہوون دا ٹھپہ لئی پٹھا ہوندے۔ طارق سکین کنوں

سب طارق مال آزاد تھئے تیڈیاں ڈاچیاں ڈانوں نال ودئین

ساڈا دلھے طارق جگ وانگوں ایہا گال اے ٹوکرے پدھنے ہیں

میں پٹیاں کھول تے انگلیں توں کپ ڈا ترئیں دے ڈکھلائے ہم حال سنائے ہم
اتے

میڈا اوچھن میڈا گھرتاں
صرف کرینہہ ہا کنڑ دارہ گے

وغیرہ وغیرہ جیہیں ڈوہڑے، غزلاں سُن تے حیران رہ ویندے اتے اول کنوں اے فیصلہ کرن مشکل تھی ویندے جو طارق سئیں جئیں قادر الکلام، مہان اتے فطرت شناس شاعر کوں کیرہاناں ڈیواں؟ اینکوں مصوریہٹ آکھاں، سرائیکی دا ورڈ زورتھ، گوئے یا ثانی فرید آکھاں۔

محفل برخواست تھیدی اے تاں اوندا پتر اونکوں گھر چلن دا اہدے پڑھڑا حالی تئیں طارق سئیں دے کلام دی چس توں بہر نہیں نکھتا ہوندا او ادھر کے نال پتر ڈو ڈہدے جیرھا دیر توں اوکوں گھر چلن دا آہدا کھڑا ہوندے۔ او پتر کوں شکر گزار نظریں نال ڈہدیں اکھیندے ”ابا اج موئیں نال گنڈھی میں آہنی حیاتی اج تائیں اتجھا شاعر نہیں سُنیا۔ ابا ایہو شاعر ولا کڈا ہیں اتھاں آوے تاں میکوں ضرور سُنو اویں تیڈا اپنے پڑھڑے پوتے احسان ہوسی“

پتر اپنے پیوکوں اوندی پارت پالن دا پک کرویندے اتے او پو پتر گھر ڈوروانہ تھی ویندن۔

پیلھوں

اللہ جوائی اپنے لوہندئیں سکہئیں دے ڈے و ہترے کوں میچی سین
کنوں صلوات رکھاتے روانہ تھیون پئی تاں نکئی میچی رباب اونکوں آکھن لگی
”ماسی ایں دفعہ پیلھوں نو یکلیاں کھندی پئیں ہر پھیری چاندی ہانویں ساکھ کر
گھندی یاں ہاسے۔ ایں دفعہ تاں پیلھوں دی شکل نئے چاڈٹھی“

اللہ جوائی نکئی میچی کوں جواب ڈیون کیتے اجاں منہ جڑیندی ودی ہئی اتنے وچ وڈی
میچی دھی دی ہا وچ ہاملائی

”اللہ جوائی ایہو گلہ میکوں وی ہے تیں کنوں۔۔۔ توں ڈس اساں کڈا ہیں میڈا حق
رکھیا ہووے؟ تیں کڈا ہیں پیلھوں آنڈیاں ہوون اساں تیکوں خالی ہتھ ٹور
چھوڑیا ہووے؟۔“

ناں میچی سین ناں... میں کڈاں آکھیے؟ تساں میڈا حق رکھیے۔ تساں تاں ہتھوں ہر
ہمیش میڈے پورھیے کنوں ڈو داٹے اُتے ڈے تے میکوں روانہ کیتے۔ ایں توں علاوہ

وی تساں تاں ہاؤ جیرھے اساں غریبیں دے سرتے ہتھ رکھیندو۔ اساں تو آڈے احسان کیوں لہاسگدو؟ تساں تاں ہاؤ جیرھے ہم کنوں لاتے قبرتیں ساڈی خبرگیری کریندو۔ اساں بے عملیں کوں تاں سچے چھے ہال دے کن وچ بانگ ڈواون دی متھاجی، ساڈا کئی مرے بھرے تاں نماز جنازہ تساں پڑھاؤ، کوڑے وٹے دی روٹی کوں ختم ڈیو، قل کلمہ پڑھو اونیاں ہوون یا نذر نیاز کرنی ہووے تاں وی تساں پکرو۔ میچی سین سچ تاں اے ہے جو سا کوں کلمہ پڑھاتے مسلمان وی تساں کریندو۔ میچی سین تو آکوں تاں پتنے چالیں رہ نہیں گیاں نال ایمان دے کلتھوں اساں گھر دے یکے جی رکھ وچ رُل رُل تے ول آیوں حرام جو ہک ڈڈے اتے ہک ٹوری کنوں اُتے ہک پیلھ وی ہتھیں ائی ہووے جیرھی پالیں گھر ہجن کنوں پیلھے پھکا پھکا چاکیتن۔ سبھائیں ہی الدین شہید آلے پاسے پھیرا مریسوں اہدن اُتھاں اجاں کجھ چالیں ودین جیرھیاں پیلھوں ہتھیں آیاں سب کنوں پیلھے میچی سین تساں کنے ہجسن“

اللہ جو ائی الدین شہید یاڈ و جھے قبرستانیں وچ چالیں دے ہوون دی کیا وجہ ہے؟ اوندی وجہ اے ہے جو لوک ڈردن اتھوں ون مارن نال ساکوں جن بھوت ناں چمبڑ وچن۔ ون مارن نال جن بھوت ساڈا اگاٹا نہ بھن سٹن۔ ایہا چھرکی نہ ہووے ہا تاں اتھوں دیاں چالیں وی کڈوک دیاں سکیں ورھیاں دیاں تھی گیاں ہوون ہا۔ وڈی میچی آکھیا

ایویں میچی سین ایویں۔ اساں آپ ای ایں ڈرتوں کڈا ہیں گستان وچوں سکی ترنبھ نہیں چاتی، ساڈے کہیں بال وی بھلے چکے کڈا ہیں اتھاؤں کاٹھی چاتی اے چا

تاں اساں اوکوں وی دڑکاڈے تے اوہا سٹوا گھستی اے، اللہ جوئی آکھیا
 اللہ جوئی اے تیڈی گالھ سچ اے جو رکھ وچ اصلوں چالیں نہیں رہ گیاں پچھلے خمیس
 میں تے تیڈا ڈیرکوٹ مٹھن خواجہ سکین دی زیارت کرن ویندے پئے ہا سے رکھ
 وچوں ونج لنگھیوں سارا پدھرای پدھراو گئے ایکڑ دی تھی تے کئی کذا نویں چال تے
 لئی نظر دی ہئی تاں نظر دی ہئی۔ پئے کہیں ون دا ناں نشان کائناں ہا۔ ادی کل دی گالھ
 اے اتھاں جھر ہوندا ہا۔ چال، لئی، ککر کنڈا، کرینہہ کانے ہک پئے نال ستھئے کھڑے
 ہوندے ہن۔ ہن تاں گھروں نکل تے فاضل واہ تے چڑھو کوٹلہ عیسن اتے کوٹلے
 پہلوان دی سڑک صاف ڈسن پئے ویندن۔ اتھوں کوٹلہ پہلوان بس توں لہوتاں کوٹلہ
 دادا ٹہ تے مئی مسیت سامھنے کھڑے ڈسدن۔ میچی سین آکھیا۔

ہاں تے میچی سین ایہوتاں میں اہدی پئی ہم چالیں نہیں رہ گیاں تاں جیویں
 اہدیاں پیاں ہا وے اتھاں جھر ہوندا ہا جھروی اتنجا جو نال کھڑا ہو یا بندہ نظر نہ آندا ہا کئی
 سال پہلھے دی گالھ اے اچاں رمضانوں میڈا اٹھ ڈاہ سال دا ہوسی ہک ڈینہہ
 ساڈے نال رکھ اچ کاٹھیں تے روانہ تھی پیا۔ ڈاڈھا جھلیو سے ابا ناں چل
 اساں کاٹھیاں چٹسوں کناں تیڈا خیال کریسوں، رل ویسیں، جڈاں ہک نہ منیس
 تاں اوندے پو آکھیا چلے پیا ساڈے نال ودارا ہسی۔

ولا کیا تھیا؟ اللہ جوئی نسوار ڈیون کیتے رکی تاں رباب پچھیا۔ ولا کیا تھیوٹا ہا اوہو تھیا
 جیندا ڈرہا اساں ذرا کاٹھیں کرن وچ کیا رھویو سے او کھیڈ دا کھیڈ دا اساں
 کنوں انج تھی گیا گول گول ہٹو سے اوندے روون دی کوتاں اساں تیں آوے
 پئی پراوڈے سے نہ پیا کھڑے لکھلے دے بعد لدھا اول ڈینہہ جیرھیاں کاٹھیاں چٹی

کھڑے ہاسے چاتے گھروں ایو سے ہئے ڈیہ نہہ ولا اونکوں نال نہ نتو سے۔ یاتاں او جنگل ہایا ہن وئیں کوں گولٹا پوندے اجاں چال تاں کتھائیں نہ کتھائیں ڈس پوندی اے۔ کریہہ تے کنڈے داتاں ناں نہیں رہ گیا، نویں پود ڈیلھے ڈٹھے ہوون تاں ڈٹھے ہوون میڈے خیال وچ شنگریں دے ناں دا اُنھاں کوں پتہ کیناں ہوسی۔ شنگریں دی موسم مال شنگر بچا کھڑ دے ہن اتے بندے کنڈے دے لتھے مُر کئے مُر کئے شنگر، کریہہاں دے ڈیلھے اتے لایاں دی شکو شوق نال کھاندے ہن۔ اماں رُباب تیکوں شنگریاں ان؟

اللہ جوئی گالھیں گالھیں وچ نکئی میجی کنوں کچھ گھدا۔

کتھاں ماسی...؟ شنگریں داناں تاں سنیا ہویاھے پر خدا ڈ کھائے کائے“

ہا دھیاتوں ناں تاں سنی و دیں تیڈے سینکھیں کوں تاں ایندے ناں دا پتہ نہ ہوسی۔ کچھلی ڈیلھے ہنھو ارمیڈی نو نہہ مائی اپنے پئے رمضانوں اتے اپنے سوہرے رحیمن کوں آکھ آکھ ہٹی اے کتھاؤں کنڈے دی کاٹھی گولی آونکے کوں ڈ دھر نکھتا پئے سُم سُم اکڈھ تے ڈ دھرتے لیسوں سُم سُم دے کڈھن جوگی کاٹھی کتھاؤں نہیں لہھی۔ اللہ جوئی اپنی گالھ مکائی تاں رباب آکھیا۔

”ماسی اتنا سارے ون ہوندے ہن تاں ہن کیوں نہیں رہ گئے؟“

اماں... اسماں ختم کر گیوں۔۔۔ پیلھے انھاں دی راکی کیتے راکھے تے گارڈ ہوندے ہن سرکاری رکھ وچوں کہیں کوں سکی ترنبھ مارن دی اجازت نہ ہئی۔ رکھ وچوں سکلیاں کاٹھیاں چٹن ویلھے ڈپ ڈپ پ راہندی ہئی را کھانہ آونچے۔ اوں ویلھے راکھے حرام نہ کھندے ہن اور رکھ دے وئیں کوں اولاد آلی کار سمجھدے ہن۔ ہن تاں پتہ

نہیں رکھے ہن وی سہی یا کائناں، کڈوک دا کہیں راکھے کوں ڈٹھانے۔ رکھ دے
لوکی زمینداریں رکھ کوں کھاؤن شروع کر ڈتے۔ بچدی رکھ دا اے آکھتے صفایا کرا
گھدا گئے جواتھاں ڈاکولک تے لوکیں کوں لٹیندن، لٹن والے تاں چٹے پدھرتے
لٹ گھندن۔ اے تاں لٹیریں دارکھدی زمین ہتھیاؤن دا بہانہ ہا۔

بس دھیا کیا چکھدیں؟ خان تے زمیندارتاں چاہندن رکھ دے سارے ون مرتج
وچن تے ساری بھونیں اساں کنے آونچے اے تاں ساڈے دل نال اے رکھ دے ختم
تھیون نال اساں ان رادھ غریبیں دا کتنا نقصان تھئے پیلھوں دی موسم پیلھوں وچ
تے غرسوائی کریندے ہاسے، ایندے علاوہ اتھاؤں کاٹھیاں چن تے شہروچ وچوں ہا
جیندے نال ساڈیاں چلھیں گرم راہندیاں ہن۔ خیر پتر ساکوں تاں اللہ سکیں ہئے
پاسوں ٹکر ڈے ڈیسی ارمان تاں اسں گالھ داھے جیویں اج اتھاں ہئے ڈھیر کئی ون
نہیں رہ گئے سبھاں کوں ساڈیاں آون والیاں نسلان چکھدیاں و دیاں ہوسن
چال کینجھئی ہوندی ہئی، پیلھوں کینجھیاں تھیندیاں ہن.....؟

گالھیں گالھیں وچ وقت گزرن دا پتہ نہ چلیا جیویں عصر دی بانگ تھئی اللہ
جوائی میچی سین کنوں مکلیندی، ہئے ڈینہہ پیلھوں پچاؤن دا وعدہ کریندی ڈوہترے
کوں کچھرتے چاتے گھر روانہ تھی گئی۔

اللہ جوائی تاں اپنے گھر گئی پئی پر اوندیاں اے پتے دیاں گالھیں کئی
ڈینہہ تیں رباب دے چیتے وچ گھمدیاں رہ گیاں

جیویں اج اتھاں ہئے ڈھیر کئی ون نہیں رہ گئے سبھاں کوں ساڈیاں آون والیاں
نسلان چکھدیاں و دیاں ہوسن چال کینجھئی ہوندی ہئی، پیلھوں کینجھیاں تھیندیاں ہن؟

ویزہ

مہار جمعہ اجاں ڈاچی ڈوہ تے پٹھا اوندی نونہہ فضاوندے کیتے
 روٹی اتے لسی داڈ ولا چائی مسائیں اوں ڈوگرانہہ ماریے ہوسن اتلے ایچ اوندے
 بھترے بچے نواز اونکوں اے منحوس خبر آن سنائی جو تیڈا سنگتی ڈو تو رام سے ورھیاں دا تھی
 گئے۔ اے تاں اونکوں پتہ ہا جو ڈو تو کنھائیں ڈو۔ نہاں کنوں بیمار اے پر مہار جمعہ ڈو تو
 دے مرن دی خبر سن تے چٹاک ونج پیا۔ اوں روٹی ہک پاسے ولا رکھی اتے اپنی
 ذال مائی کندن کوں سڈ ماریا

اڑی کندن سندی پیسے اج میڈا بھراوڑا ڈو تو اللہ کوں پیارا تھی گئے۔

مائی کندن جیرھی ذرا پرو بھری کجھی دے بھوترے چاتے تہی پٹھی پدھیدی ہی اپنے
 مڑس دی گالھ سندیں ویہلی تھی تے ہکے ساہ ایچ آکھیا

ڈو تو.....؟ اڈی راجنی دا پئے۔۔۔۔۔ مر گئے

ہے ہے شو دا اپنے ہتھیں اپنے بالیں دیاں شادیاں نہ کر سکیا

ہا بھلا تھیوی او ہوتیڈاڈیر..... ڈ تو سا کوں چھوڑ گئے

تھولی چپ دے بعد مہار جمعے آ مرادا اپنے نال الیندئیں ولا آکھیا او
چھوڑتاں سا کوں کڈوک دا گیا ہا پرا یہو ہک آسرا ہا جیندے بندے کڈا ہیں نہ کڈا ہیں
مل پوندن، اوہو آسرا وی اج مک گیا۔

مہار جمعے دے لاتے ساری سا گھر کٹھی تھی گئی مہار جمعے دانٹڈھا بھرا، نواز دا پو بچایا
وی اٹھائیں آ گیا۔ کجھ دیر کیتے سارے چپ تھی گئے۔ بچائے آون سیت پرے کنوں
وڈے بھرا جمعے کنوں پچھیا ادا تیڈا بھتر یجا ہدا پیا ہاڈ تو رضا تھی گئے۔

ہا یارا میکوں وی ہن نواز ان ڈیسی ساڈا یار سا کوں چھوڑ گئے اتنا ہدیں مہار جمعہ
تریمتیں وانگوں وین کرتے روون لگا اللہ بچائے اونکوں صبر ڈ واون دی ہوں کوشش
کیتی پر مہار جمعہ اپنیاں ہنجوں نہ ڈک سکیا۔

بچائے بھرا کوں آکھیا ادا کوڑا جہان اے ہر کہیں چھوڑ ونجنے اج ڈ تو بھرا ٹر گئے کل
ساڈی واری اے۔

مہار جمعے بھرا دی گالھ سن تے آکھیا اللہ بچایا تیڈی گالھ سہی اے ہر کہیں ٹر ونجنے۔
ارمان تاں ایں گالھ دا ہے جو میں اپنے یار دا چھیکڑی دیدار نہ کر سکیم۔

ڈ تو رام، مہار جمعے دا چھوٹے لادا سنگتی ہا مر بے کھن دی تھی تے انھاں دے گھر ہن او
ہکی جاہ تے بانبر وڈیندے، اٹھ چریندے وڈے تھے اتے انھاں دیاں شادیاں وی
ڈ وچوں مہینے دے فرق نال تھیاں۔ اے اوں ویلھے دی گالھ اے جیں ویلھے
ہندوستان دا ونڈا را نہ تھیا ہا چولستان اتے راجستھان ہکی جاہ دے ڈوناں ہن۔ سن

سنتالی وچ ونڈا راتھیا تاں راجستھان اتے چولستان دے وچاگ ہک کنڈیلی تار چھک
 ڈتی گئی اتے ڈتو دا گھر راجستھان اتے جمعے دا گھر چولستان اچ آ گیا۔ ہکے وسنیک
 ہکی وسندی دے لوک ہک ہئے کنوں نکھر گئے۔ او مربعے دی تھی تے
 راہندیں ہوئیں وی ہک ہئے کنوں بہوں پرو بھرے تھی گئے لوہے دی کنڈیلی
 تار اُنھاں کوں ہک ڈوجھے کنوں بہوں کنڈیتا کر ڈتا اُنھاں دے میل ملاپ دے
 سارے رستے بند تھی گئے ہک ڈوجھے دی شادی مراد دے مہتر ہک ڈوجھے دے ڈکھ
 سکھتے آون و نجن جو گے نہ ریہے۔

جیں ویلھے اے ونڈا راتھیا جمعے اتے ڈتو دیاں نویاں نویاں شادیاں تھیاں ہویاں ہن
 اُنھاں دے حالی پال نہ چے ہن سال کھن دے بعد ڈتو دے گھر پتر چایا تاں جمعہ
 مہاراونکوں مبارخی ڈیون کیتے بہوں اُتاوا تھیا لیکن او اوندے گھر وچ تے
 اونکوں مبارخی نہ ڈے سکیا۔ ایویں جمعے دے گھر خوشی غمی دے پل آئے تاں ڈتو قانونی
 رکاوٹیں پاروں جمعے دی جاہ تے نہ آسکیا۔ ہن جمعہ تے ڈتو پالیں بچیں والے ہن او
 ہک ڈوجھے کوں پرے کنوں ڈیکھتاں سگدے ہن اپنا لا تاں ہک ڈوجھے تک ہچا
 سگدے ہن پر ہک ہئے دی پراہ پنچیت اچ آون نہ سگدے ہن ہک ہئے کوں ہتھ نہ ملا
 سگدے ہن ہک ہئے کوں بھاکل پاتے ہک ڈوجھے دا غم ہلکانہ کر سگدے ہن۔ کئی سال
 پہلے جمعے دی نونہہ مائی مشکلی ناگ دے ڈنگچن نال فوت تھئی تاں ڈتو رام اپنے سنگتی
 کوں پرچاون سانگے ایں ڈونہ آسکیا۔

اچ وت جمعے دا بھرانویں کنوں پیارا سنگتی جیرھا اوندے اُتے جان چھڑکیندا ہامر
 ستا ہا جمعے دے اکھیں توں نیر نہ پئے رکدے ہن اُون اپنی دھی کوں سڈتے آکھیا اماں

غلام فاطمہ میکیوں دھوتا ہو یا پٹکا چان ڈے میں تیڈے چاچے
 دے گھروینداں میں ڈیہداں اج کیرھا جھلیندے اے کئی ساخت اے ہک
 بھراڈ وجھے بھراڈے گھر جیرھا جو سڈ پندھتے ہے اُتھاں ویزے دے بغیر نہیں ونج
 سگدا۔

سارے جھلن آ لے جو پارھے والے فوجی اونکوں تار دے پاروں نہ ونجن ڈیسن پر
 مہار جمعہ سرتے پٹکے دے ول ولیند فوجیں دی چوکی والے پاسے ٹرپیا تے
 اُتھاں ونج تے فوجی دے اگوں جچڑیاں کرن لگ پیا جو

"میکیوں اپنے بھراڈا چھیکڑی دیدار کرن سانگے ونجن ڈیو میں تہاڈے اگوں ہتھ ہدی
 کھڑاں میں اپنے یار دامنہ ڈیکھتے پچھلے پیریں واپس آویساں"

پراوندی کئی منت زاری فوجیں دے سکروٹ دل اج نرمی پیدا نہ کرسگی۔
 جڈاں فوجیں اوندی ہک نہ منی اتے اوندی رینی توں تنگ تھی تے اونکوں رائفل دے
 گندے نال پچھوں تے دھکاڈ تاتاں او کنڈ دے بھرونج پیا اوندی دھوتی پوتی پٹکی
 اوندے ڈھانوں نال لیہہ تے پرے ونج پئی او اٹھی تے پاگلئیں وانگوں زورے نال
 خاردار تاریں کنوں لنگھن دی کوشش کرن لگا اوندی اے حرکت ڈیکھتے ڈی فوجی
 بندوقاں سدھیاں کرتے اوں ڈوچوے آئے فوجیں کوں امداد ڈیکھتے مہار جمعہ دا
 بھراڈے گھروالے مہار جمعہ کوں اتھوں زورے نال گھیل تے گھر گھن آئے
 اوں ساراڈیہنھ اوڈ تو دے چھیکڑی دیدار دی سک اج ڈھاڑاں مار مار تے روند
 اتے وا پندا ریہا جو ایس کنوں وڈا ظلم وی کئی تھی سگدے جو ہکی جو اج پلن والے
 لوک ایکڑیں دے پندھتے باہون والے لوک جیرھے ہک ہئے دے گھردیں چلھیں

دا اٹھدا دھوں وی ڈیہدے ہوون پٹھے، جسھاں کوں ہک ڈوجھے دے گھر چڑھدی کنی
 دے تڑکے دی ہواڑتوں پتہ لگدا ہووے پیا جو فلانے دے گھر کیا روہا پئے، ہک پئے
 دے ڈکھ سکھتے وچن سانگے ویزے دے متھاج ہوون۔ اے کینجھی مجبوری اے
 جو ہک بھراڈ وچھے بھرا دی میت کوں کندھا ڈیون نہیں ونج سگدا۔ اللہ سین آں ایتجھی
 متھاجی ڈکھالن کنوں پہلے میکوں سنبھال گھنیں ہاتاں ٹھیک ہامیڈا اے جیون کیرھے کم
 دا اے جڈاں میں اپنے بھتر تخبیں دے سرتے ہتھ پھیرتے انھاں کوں چپ ڈواون
 جو گانھی۔ اپنے سنگتی دے تڈے تے ہا ہون جتی نمھی۔

مہار جمعے داسارا پھر اوندی حالت ڈیکھتے پریشان ہا

مہار جمعہ اللہ کوں فریاد سناون دے بعد ہوکلا مارتے ایویں ڈتو نال مخاطب تھیا جیویں او
 اوندے اگوں پٹھا اوندی گالھ سندا پٹھا ہووے۔

"ڈتو بھراوا میکوں معاف کر ڈیویں میں مجبور ہاں نتاں ضرور تیڈی ارٹھی
 کوں موٹھا ڈیون آنواں ہا میں خود اپنے ہتھیں نال تیڈی سادھی جوڑتے تیکوں اگلے
 جہان ٹوراں ہا۔ بھراوا میکوں معاف کر ڈیویں تیڈا بھراپہوں مجبور اے۔ اتنا تکھے
 پاسپورٹ اتے ویزہ وی تاں نہیں بن سگدا جو ویزہ لو اتے تیں کنے آواں پیا۔ میڈا ایا آ
 مونجھا اصلوں نہ تھیویں میں بہوں جلدی تیں ڈواویساں۔ اتھاں ساڈے ادھ اچ کئی
 چجیلی نوکدار تار یا دیوار نہ ہوسی ساکوں ہک پئے کوں ملن سانگے کہیں ٹکٹ یا ویزے
 دی لوڑھ نہ پوسی۔ اتھاں اساں ہر پابندی کنوں ایویں آزاد ہو سوں جیویں پکھی
 پرندے آزاد ہوندن اتے انھاں کوں کتھائیں آون وچن سانگے کئی روک ٹوک اتے
 کہیں ویزے دی لوڑھ نہیں ہوندی۔ وا کڑہ مریندیں لختے کیتے مہار جمعے دی اکھل

اگئی۔ اتے جا گن دے بعد ولامہار جمعے دا اوہووا کڑہ شروع تھی گیا۔

اوں ڈیہاڑے کنوں مہار جمعے کھاوَن پیوَن پہوں گھٹ کر ڈتا۔ روٹی اگوں آن رکھو ہاتاں ہک ڈو گرانہہ مار گھندا ہا کڈا ہوں کئی شے منگ تے نہ کھادی ہس۔ کلہا پٹھیں پٹھیں الاون یا روون پئے ویندا ہا خوراک دی کمی دی وجہ توں اوندی طبیعت اچ بہوں ساری ہٹائی آ گئی اتے ڈینھو ڈینھو اوندی صحت پچھو نہیں تھیندی اگئی۔ اوندے گھر والیں اوندے کئی دوا دارو کیتے، پھل تعویذ گھدے پر کئی دوا اتے کئی پھل دھاگا اوندی ڈھانڈی طبیعت کوں اُسائی نہ ڈے سکیا اتے مہار جمعہ ہفتے کھن دی بیماری دے بعد بغیر کہیں ویزے، پاسپورٹ دے اپنے یار ڈتوڈ وروانہ تھی گیا۔

ریڈو

محمود دے گھر سارا ڈینھ مہمانیں دی آونج رہ گئی۔ مہمان رشتہ دار
 نومی کوں سالگرہ دی خوشی دے موقعہ تے کئی نہ کئی گفٹ ڈیندے۔ چاہ بوتل پیون
 دے بعد نومی کوں وڈی حیاتی دیاں دعائیں ڈے تے روانہ تھیندے رہے۔ پڈ دی
 دیگر کوں مہمانیں توں واندے ویلے تھی محمود تے میں وساخ تے نومی دی ڈوجھی
 سالکنڈھ دے گزریل پروگرام دیاں گالھیں چھیڑی پٹھے ہاسے۔ اتنے ایچ محمود دی
 ماء کچھ ایچ ریڈو ماری ظاہر تھی۔ محمود ماء کوں ڈیکھ تے آکھیا

او.....ہ اماں آگئی اے۔ وت ریڈو دے گٹھیں دا آکھسی،

اچاں محمود اہنی گالھ مکیندا اودا ہا اماں مبارک اساں تائیں آہنی۔ اساں اماں دی
 موجودگی وچ لحظہ چپ تھی گیو سے۔ اماں مبارک واقعی آونج سیت محمود کوں آکھیا

ابا محمود گٹے نومی گھدی آندا؟ کتواں ڈینھ اے تیکوں روز آکھ چھڑیندی ہاں۔ تیں
 کنے پیسے کائنی تاں اے ویہہ روپے ہینی میں نسوار دے پسیں وچوں کھنجا کھنجاتے

رکھیندی رہ گئی ہاں

اماں مبارک ویہہ روپے دا بھانج محمود ڈے کرتے آکھیا
 ”اج ضرور گھدی آنویں“

محمود ماء کنوں جان چھڑا ون سائے ننگے تکھے تکھے آکھیا
 ”اماں پیسے توں رکھ انھاں دی توں نسوار گھننیں اج میں تیڈے ریڈو دے گٹے ضرور
 گھدی آؤساں“

جیلھے محمود ماء کنوں پیسے نہ گھدے تاں اماں مبارک آکھیا
 ”اہداتاں روز نہیں گھدی تاں نوھی آندا“

اماں مبارک دے ونجھن دے بعد میں محمود کوں آکھیا ”یار کمال اے ماء سائے ننگے توں
 ڈا، ویہہ دے گٹے نوھی آن سگدا“

ڈا، ویہہ دی گالھ نہیں دراصل میکیوں یاد نہیں راہندے
 اچھا محمود اے ڈس ہاں تیڈی ماء اتنا ریڈو کیوں سندی اے
 اوں کنوں کچھ میکیوں کیا پتہ

روہی وچوں کئی عشق داروگ تاں دل کوں لاتے نہیں آئی“
 لڈھ آ ماء دے ناں ایویں اہدیں؟

میں کیا چا آکھے عشق کرن کئی گناہ داکم اے، روہی دے عشق کئی کہیں کنوں کچھ ہن؟
 میں آکھے متاں.....

کافی دیر اماں مبارک دے ریڈو کوں موضوع بناتے اساں کھلدے رہ گیسے۔ محمود
 تے میں چھڑے دوست نہ ہا سے۔ کئی ورہیاں توں ساڈا اچترگا خلق ساہ، پیار پریت
 اتے بھرا بھرتی دارشتہ ہا۔ ساڈا بھانویں آپت اج کئی خونی رشتہ نہ ہاول وی اساں

بکے گھر دے فردوانگے راہندے ہا سے۔ کئی سال پہلے محمود دے پیو دی روہی وچ راہنڈ زمین ہک ریٹائرڈ فوجی نیامت چیمہ کوں ایلاٹ تھئی تاں محمود اپوز زمین کھسوا تے دامان اچ ساڈے کھوتے دیرہ آن لاتا۔

مہار کریم بخش دی روہی وچ چنگی بھلی گالھ ہئی او اتھوں دامہاندر اتے پراہ پنچیت والا بندہ ہا۔ مہمان نواز اتہنجا جو ہر ویلھے اوندے گوپے تے ڈوچار مہمان رہ ویندے ہن۔ میڈا ابا ملک خمیسہ جڈاں کنڈا فرید تے ونچے ہا یا روہی وچوں اگنویں ونز جن سانگے ونچے ہا تاں او مہار کریم بخش کنے مہمان ونج تھیندا ہا۔ اتے ایویں مہار کریم بخش جڈاں خواجہ فرید دے عرس تے اندا ہا یا کہیں پئے کم کار سانگے دریا دالیکا ٹپدا ہا تاں اسوں کنے آن راہندا ہا۔ جتھوں میڈے ابا تے مہار کریم بخش دی سونہہ سُنجان تھئی اتے اے سونہہ رونہہ سنگت وچ تبدیل تھی گئی۔

جڈاں میڈے ابا تے کوں کریم بخش داروہی دی زمین توں بے دخلی دا پتہ لگاتاں ابا سکیں ہوں ارمانی تھئے۔ اوں ویلھے میڈے وڈے بھرار بنواز کوں نال گھن تے روہی روانہ تھی گئے۔ مہار کریم بخش ابا کوں ڈیہد نیں پاک بھرتے ابا دی گل گچی لگ گیا۔ ابا تے سکیں دے حوصلہ ڈیواون تے مہار کریم بخش آکھیا

ملک خمیسہ اے کے جیڈی زیادتی اے تیکوں پتہ اے جو اسوں اتھاں روہی وچ تہڈا نہہ دے مقیم ہاؤں جڈاں ہاکڑہ واہندا ہا۔ جڈاں اتھاں فصلاں تھیندیاں ہن، جڈاں روہی آباد ہوندی ہئی۔ ہاکڑہ دے سک ونجن تے جڈاں بکھ تریبہ توں بھسیج تے کئی خاندانیں اتھوں مڈی لڈاں کیتی اوں ویلھے وی ساڈے وڈ کھیں روہی کوں کنڈ نہ کیتی، بکھ تریبہ ڈکھ ڈنچ دامقابلہ کیتا۔ یاراے کے جیڈا دروہ اے منڈھ قدیم توں

وسن والہیں داروہی دی زمین تے کئی حق کاسی؟ اہر پنجاب دا کئی فوجی، کئی جرنیل یا کئی پھر والا بندہ آنے نکلے ڈے تے روہی دی زمین اپنے ناں ایلاٹ کراتے اونچے اتے زمین زادیں کوں بے دخل کر ڈیوے۔

اوندے گالھ مکاون تے ملک خمیسے آکھیا

بھراوا تیڈی گالھ سولھاں آنے ٹھیک اے پرتوں اساں کرای کیا سگدوں جیرھے کجھ کر سگدن اوچپ ان۔ حق تاں ہنائیں دا ہے جنھاں کوں اساں ووٹ ڈے تے اسمبلی پچیندوں۔ انھاں کوں چاہیدئے جو اسمبلی وچ ایہا گالھ ٹورن جو روہی دی زمین صرف روہی واسیں کوں ایلاٹ کیتی ونچے لیکن انھاں کوں ساڈے نال کہیں ہمدردی؟ انھاں دا تاں صرف اوتائیں ساڈے نال تعلق واسطہ ہوندے جے تائیں اساں کنوں ووٹ نہیں گھن گھندے۔

مہار کریم بخش ساری رات ایں وانج تے وا کڑا مریندار یہا۔ سویلے ملک خمیسہ انھاں دی اپنے کھوہ تے مڈی چوا آیا۔

ملک خمیسے ہو ریں مہار کریم بخش دے پتر کوں اکھیں وچ جاہ ڈتی۔ نہ صرف انھاں کوں راہن کیتے ٹکانا ڈتا۔ رادھی روڈھی کنڑک دے ڈوا یگزوی کریم بخش کوں ڈے ڈتے۔ پورے اٹھ ڈینھ کریم بخش دی پٹری دا شام فجر دا ٹکڑا ملک خمیسے دے گھروں پک تے امدار یہا۔ ملک کریم بخش دے اتھاں آون دے چھی مہینے بعد ملک خمیسے دے لویک دے ڈوا یگزوکاؤ تھئے تاں اوں کریم بخش کوں گھدن دا آکھیا۔ کریم بخش ناہوند داروونار نا تاں ملک خمیسے اوکوں آکھیا ”زناور کیرھلے کم آوسن؟

ہئے ڈے۔ ہنھ کوئلہ نصیر منڈی ہئی کریم بخش اپنے وڈے پتر کوں نال کریندا مال کوں منڈی

وہ نچ لائس۔ اتھوں جیرھا کجھ وٹیا اوں ملک خمیسے دی تلی تے رکھیندیں آکھیا

”ملک صاحب تساں ڈسو ایندے نال زمین تھیندی اے؟

ملک خمیسے پیسے ڈیکھتے آکھیا

”ہایار پیسے تاں واقعی تھولے ہن پر چنتے دی کئی گالھ نہیں جتنا رقم کھٹسے میں اپنے پلوں

بھر چھڑیاں۔ ولا کنٹرک کپاہ تے تیڈے پاسوں تھولی تھولی رقم کٹیند ارہ ویساں۔

ملک خمیسے دی گالھ تے کریم بخش اوندے اگوں ہتھ چاہدھے۔

”پہلے تہاڈے لکھاں احسان ہن میڈی منومیکوں گھناڈ یون دی بجائے اے ڈوا یکڑ

تساں خود گھن گھنو۔ ساکوں راہکی سانگے تساں کنوں زمین مل ویندی اے اساں ڈو

ایکڑ دے زمیندار بن تے کیا کرٹے؟

یار زمین میں تاں گھندا پیاں۔ توں کئی میں کنوں انج نہیں۔ میں گھناں بھانویں توں

۔۔۔ کیا فرق پوندے۔

پچھیں تساں خود کیوں نوھے گھندے چا؟

میں تہوں نمھی گھندا جو پہلے میڈی ڈھیر ساری زمین ہے پئی اتے زمین دی ڈھیر لوڑھ

تیکوں اے۔

کریم بخش، ملک خمیسے دے زور کرن تے چپ تھی گیا۔

کریم بخش جتھاں ملک خمیسے دا احسان مند ہا اونکوں اے وی اصلوں چترگانہ لگدا ہا جو ہر

ویلھے انھاں دے احسانیں تلے دہیارہ ونچے۔ اونہ چاہندا ہا جو کئی اوکوں قابلِ رحم سمجھے

اونکوں اے گالھ سروں نہ بھمدی ہی جیلھے ملک دے دیرے تے آئے ہوئے لوک

ولا ولا اوندی بربادی دے قصے سن تے اونکوں ہمدرد نظریں نال تکیندے ہن۔ یا

جیلھے خود ملک خمیسہ اوند اتعارف کرویندئیں اوند اپراٹا ٹھاٹھ باٹھ ڈ ساتھ ساتھ اوندی اچوکی حالت ڈ ولوکیں دادھیان ڈ یوینداہا۔

کریم بخش داوڈ اپتر کالودمان آون دے کجھ ڈینھ بعد پال اچیں سودھا کراچی کماون گیا ہا پیا۔ اوند اچھوٹا پتر محمود رڑھ رنگڑی اتے اپنے پالیں وچ پوراہا۔ کریم بخش اتے اوندی ذال مبارک مائی ہن جیرھے ہک ڈ وجھے کون گل لائی پے ہن۔ کریم بخش تاں کہیں نہ کہیں ویلھے ملک دے دیرے تے روح کون ہوا لوا امد اہا لیکن اماں مبارک روہی توں آون دے بعد بالکل کلمی تھی گئی ہئی۔ کتھ روہی وچ ہر میل منوتی شادی غمی دی مہترانی۔ کتھ لوکیں نال مل ہا ہن، الاون کون ترسدی کلمی تریت

کریم بخش دی طبیعت ہن اکثر خراب رہ ویندی ہئی۔ اوں ملک دے دیرے تے وی وچن گھٹ کر ڈتا ہا صرف اوں ویلھے وینداہا جیلھے ملک سڈ اوس ہا۔ نتاں سارا ڈینھ گھر اچ کھنگدا کھر کدا ایں آس تے ریڈ یوکن نال لاتی راہندا ہا متاں کڈا ہیں اے خبر سنچن کون ملے جو روہی دیاں زمیناں روہی واسیں کون ایلاٹ کیتیاں ویندئیں۔ لیکن ایں خبر دے سنن کون ترسدا اوں تاں قبراں وچ مائیاں۔ کریم بخش دے مرن دے بعد مائی مبارک اصلوں کلمی تھی گئی۔ ہڈھے دی وجہ توں او کجھ کنیں کنوں پوڑی اتے دید کنوں ڈھری وی تھی گئی ہئی۔ جیویں اہدن جو تھلکئیں کون چچڑوی چھوڑ ویندن۔ او وی ہن مکمل تنہائی دا شکار ہئی۔ اوندے نال الاون والا رل ہا ہون والا، اوندے ڈکھ درد و نڈاون والا کئی نہ رہیاہا۔ محمود تے کالو اپنے پال اچیں وچ نہال ہن انھاں کڈا ہیں آپو جان ماء کنوں نہ آن پچھیا اماں تیکوں کیا ضرورت اے۔

محمود دا پتر نومی ہن سکول وچن پے گیا ہا نتاں پوترے نال مائی مبارک دل وندال

گھندی ہئی۔ کالوتے اوندے ہال کراچی دے تھی تے رہ گئے ہن۔ ہن پے دے مرن دے بعد مبارک مائی دی صاحبی بالکل ختم تھی، گئی ہن اوہر وقت پے دی نشانی ریڈیو کون کن نال لاتی اپنے کمرے وچ پٹھی رہ ویندی ہئی۔ ہاروی آوے ہا تاں ریڈیو اوندے نال ہوندا ہا۔ میں کئی دفعہ سوچیا جو کڈا ہیں وقت ملیا تاں اماں مبارک کنوں پچھساں، اماں آخر ریڈیو دی کیا کہانی اے توں ہر وقت ریڈیو کیوں چاتی ودی راہندیں۔

وقت اتنی رفتار نال گزردا رہا۔ آخر او ڈیہنھ وی آگیا سویل دا وقت ہا میں اپنے گھر کنوں نکلا اپیا ہم جو اپنے گھر دے دروازے تے میوں اماں مبارک مل پئی میں اونکوں جھک تے سلام کیتا اتے موقعے کوں غنیمت سمجھدیں میں اماں مبارک کنوں پچھیا؟ اماں ہک گالھ پچھاں ناراض تاں نہ تھیسیں؟

اماں مبارک کھلدیں آکھیا ابا پچھ میں اپنے پتر نال ناراض کیوں تھیسوں؟
میں آکھیا اماں توں اتنا ریڈیو جو سندیں تیکوں سمجھ آندی اے؟

اول ایندا جیرھا جواب ڈتا میں سن تے چٹاک وچ پیوم
اول آکھیا

”اباپیا تاں کئی نہیں الیندا الے الیندا تاں ہے سمجھ آوے تے بھانویں نہ آوے“

خلیلی

نویں سیشن دا آغاز ہا۔ نویاں نویاں کلاساں لکیاں ہن۔ حالی پالیں کوں نویں کورس نہ ملیے ہن۔ کجھ پالیں کنے پرائیاں کتاباں ہن۔ جیندے نال استاد صاحبان پالیں دی حاضری کوں پورا کرن کیتے کلاسز کوں مصروف رکھی راہندے ہن۔ باقاعدہ پڑھائی شروع نہ تھئی ہئی۔ میں اٹھویں کلاس وچوں ریاضی دا پیریڈ پڑھا تے نکلا اپیا ہم۔ اجاں میڈا ہک پیر دفتر دے باہروں اتے ہک اندر ہا۔ جے تاں اڈے والی مسیت وچوں اعلان دی کھوائی میں اعلان سنڈیں آکھیا اوہ۔۔۔ مولوی وت کہیں کوں ماری کھڑے۔

اوندی وجہ اے ہئی جو ایں مسیت کوں اے سو بھ حاصل ہئی جو اتھاں بغیر نماز دے وقت دے جیکر کئی سپیکر وچ پھوکاوی ڈیوے ہا چاتاں لوک ایویں سمجھدے ہن ضرور کئی فوتگی دا اعلان ہوسی۔ اے تاں میکوں ای پتہ لگ گیا ہا جو کئی فوت تھی گئے۔ لیکن کون فوت تھئے؟ دا پتہ کرن کیتے میں کلاسیں دے شور توں پرو بھرا تھی سکول دے باہروں نکل تے اعلان سنڈن دی کوشش کیتی تاں قاری صاحب دی آواز صاف سنیدی پئی ہئی

”پیر بخش عرف رومی قصائی دا پتر خلیل فوت تھی گئے جیندے جنازے دا اعلان بعد وچ کیتا ویسی“

اعلان سنن دے بعد دفتر وچ گھر دئیں میں جیب وچوں سگریٹ کڈھتے بکھائی اتے خلیلی دی بے وقتی موت تے پریشان تھی تے سوچن بہہ اگیوم۔

خلیل دی عمر کئی چوڑاں پنڈھراں سال ہوسی۔ مس لاہندی پئی ہس۔ اے عمر تاں اوندے گھوٹ بنن دی ہئی۔ او قبریں مڈی لڈان کیتی ویندا ہا۔ میکیوں خیال آیا کہ غربت وی کے جیڈی ظالم شے ہے۔ ذرا رو انہیں رکھیندی۔ بلکہ ایس آکھوں جو غربت بہوں وڈی بیماری اے۔ اے حقیقت اپنی جاہ میکیوں خیال آیا کجھ والدین وی چھڑے ناں دے والدین ہوندن۔ اوسال دے سال ہال جنن کوں تاں فرض عین سمجھن لیکن انہاں کوں جن تے انہاں دی کھا دخوراک کپڑے پائے اتے تعلیم تربیت توں اصلوں لاتعلق تھی ویندن جیویں ڈو جھے جانور۔

خلیلی جینداناں تاں خلیل ہا لیکن اوکوں سارے شہر والے خلیلی دے ناں نال چاندے ہن اوندا پیورمی قصائی انہاں والدین وچ سرفہرست ہا۔ جیرھے سب کجھ صرف روپے پیسے کوں سمجھن اوں ۹ وگے نہری زمین داز میدنار ہوندئیں کڈا ہیں اپنے پالیں تے خاص توجہ نہ ڈتی۔ او صرف کجھ وگے زمین دامالک نہ ہا بلکہ ساہن والادی بزاراچ اوندی ہک چھوٹی جہیں ہٹی (دکان) وی ہئی جتھوں اوندے گھر دا خرچہ نکھتارا ہندا ہا۔ میں اے تاں نہیں اہدا جو اوں اپنے پتر دا علاج نہ کیتا ہوسی۔ لیکن جتنا اوندے پالیں دا اوں تے حق ہا۔ اوں انہاں کوں او حق کڈا ہیں نہ ڈتا ہک خلیلی کیا؟ اوندے ڈو جھے پال جھاں وچ اوندی پک دا وارث حمید (میدا) اتے اوندے ڈو جھے پال

جہاں وچ مجیدی، نینا تے ڈکرا شامل ہن۔ بالکل پتیمیں توں وی ودھ اوکھی زندگی گزریندے پئے ہن۔ انھاں کیتے عشرہ محرم اتے عید ہک سنویں ہن وستی والیں انھاں کوں کڈا ہن نوں جوڑا پاتا پیریں نوں جتی پاتی نہ ڈٹھی۔ ساری زندگی انھاں لوکیں دے لتھے پرانے پاتے زندگی گزارے۔ عید برات دے موقعے انھاں کوں اتنا فائدہ ضرور تھیندا ہا جو او اول ڈینھ رنج روٹی کھا سگدے ہن۔ اتے ڈاہ، ویہہ روپے عید دی خرچی وی انھاں کوں لوکیں کنوں خوشی خوشی مل ویندی ہئی جیرھی او پیو دی تلی تے ونج رکھیندے ہن۔ انھاں دا پیو انھاں کوں کجھ ڈیون دی بجائے ہتوں کجھ نہ کجھ انھاں کنوں گھنن دی امید وچ رہندا ہا۔ او سارا ڈینھ لوکیں دے ہوٹلیں تے برتن مانجھ، پوہاریاں مارتے ہر شام اوندے تلی تے کجھ نہ کجھ ونج رکھیندے ہن جیندے بدلے انھاں دے گھر والے انھاں کوں روٹی دا گبھا چا سٹیندے ہن۔ جے تیں ملاز قصابی جیندا رہیا او میدے کوں ہوٹل تے اپنے نال لاتی رہیا شام دا او کوں کجھ نہ کجھ ڈے وی ڈیندا اتے اوندا دارووی دوستیں کنوں منگ پن تے کرویندا رہیا۔ اوندے بعد میدے دی وی کہیں سدھ نہ لدھی او ہن وی اکثر بیمار رہ ویندے اتے لوکیں کنوں پن منگ تے گزارہ کریندے۔ ایویں مجیدی، نینا تے ڈکرا ہن جیرھے جو والدین دے ہوندیں لوکیں دے رحم و کرم تے ہن۔

خلیلی جتنا ڈینھ زندہ رہیا بیماری دی حالت وچ وی لوکیں کنوں پندا منگد البغیر دوا دارو دے ٹی بی جہیں بیماری نال گزریندا رہیا۔ او اتنا گالھانہ ہا جتنا غربت، عدم توجہی اتے محرومیں دے باعث نظر ادا ہا۔ بعض دفعہ آنجھیاں کھلواونیاں گالھیں کریندا ہا جو لوک کئی کئی ڈینھ اوندے گالھیں تے کھلدے رہ ویندے ہن۔

ہک دفعہ ساہن والا ہائی سکول جیرھا اوں ویلھے مڈل سکول ہا اوندے وچ سرائیکی
مشاعرہ تھیندا اپیا ہا خلیلی سٹیج دے نال کھڑا ہاتے سٹیج تے مرحوم شا کر مھر وی شاعری
کھڑے پڑھدے ہن۔ جیلھے انھاں اپنے ہک ڈوہڑے دا مصرع

میڈے شوق دی لال کبوتری دے پرکھوہ تے براچ کیس چھوڑیے

پڑھیا تاں نال کھڑے خلیلی اتجھی تار نال ستت ”میں چھوڑیے“ آکھیا جیویں آہد اپیا
ہو وے کیا کر گھنسیں ونج میں چھوڑیے

خلیلی دے نال کھڑے سارے لوک کھل کنوں ونج لکھیچ پئے اتے مشاعرے دے کئی عرصہ

بعد تیں لوک شا کر دا اے مصرع اوندے اگوں پڑھدے ہن جیندے جواب اچ

خلیلی ہر دفعہ شوق دی لال کبوتری کوں بروچ چھوڑن دا اعتراف کرتے پئے لوکیں کوں

ایں جرم توں بری الذمہ کرتے انھاں کوں خوش کیتی راہندا ہا۔

ایندے علاوہ ہک موقعے جڈاں جو او ہک وٹرنری ڈاکٹر فدا کلاسرے نال اوندی دکان

تے شکار پور ویندا ہا، ہک دفعہ ڈبل سواری تے پابندی ہئی اوڈوہیں موٹر سائیکل تے

شکار پور ویندے پئے ہن۔ انھاں کوں رستے وچ پولیس جھل گھدا۔ جھل کیا گھدا ہک

پولیس مین انھاں دے موٹر سائیکل تے چڑھ پٹھا اتے ڈاکٹر فدا کوں انھاں ویگن تے

باہون دا آکھیا۔ ڈاکٹر فدا ویگن تے چڑھن پیا تاں خلیلی اوکوں آکھیا

”اچ میڈے پنچ ختم“

چاہیدا تاں ایویں ہا جو اوڈا کٹر دے پکڑ بجن دا افسوس کرے ہا۔ لیکن جیس ساری زندگی

احساس ناں دی شکل نہ ڈٹھی ہو وے اونکوں کیویں کہیں دا احساس تھی سگدے۔ او ایں

طرح دے ہر احساس توں عاری ہا۔ اونکوں صرف اپنے پنچ روپے نال غرض ہئی

جیرھے ڈاکٹر دے پکڑ تیجن نال ختم تھیندے پئے ہن۔

خلیلی دالوکیں کنوں پیسے منکن داطریقہ وی نویکلا ہا اوں جیس کنوں پیسے منگئے ہوون ہا۔
وہج تے اوندے منہ ڈوتاڑ کھڑ داہا جیکر اونداسا مھننے والا اوندے تاژن تے اول ڈے
نہ ڈیکھے ہاتاں او گٹکار ڈے تے اوکوں متوجہ کریندا ہا تے اوندے ڈیکھن تے
اکھیں بھرکاتے اپنی شہادت والی انگل کھڑی کرتے اکھیں بھرکیندیں اہدا ہا
”آنہ ڈے“

بعض دفعہ جیس کنوں پیسے منگے ہاتے اونا نہہ کر ڈیوے ہاتاں او اوندے پچھوں جڑ
لگدا ہا۔ آخر بندے کوں کجھ نہ کجھ ڈے تے اوں کنوں جان چھڑوانی پوندی ہئی۔
زندگی دے چھیکڑی ڈینھواریں او پتلو قریشی نال رہ ویندا ہا کنڑک دی موسم پتلو
جیرھی ہارتے دانے گھنن ونجے ہا خلیلی اوندے نال ہوند اہا او ہار والے کنوں کجھ نہ
کجھ دانے خلیلی کوں وی گھناڈیندا ہا۔ ہاریں توں جیرھے دانے کٹھے تھیون ہا خلیلی گھر
ڈے تے گھر راہون دی بجائے وت پتلو قریشی کنے آویندا ہا۔ کیوں جو اونکوں اپنے گھر
والئیں کنوں ودھکی پتلو کنوں پیار اتے مٹھاسا ہملدا ہا۔ اوروٹی ٹکی وی پتلو کنے کھمد اہا
اتے راہندا وی اوندے نال ہا۔

خلیلی دے متعلق سوچیندیں سوچیندیں میں اوندے جنازے دا اعلان نہ سن سکیم

میکوں اوں ویلھے پتہ لگا جیلھے مولوی اعجاز اپنی سریلی آواز نال آکھیا

”جنازہ تیار اے تکھے تکھے جنازہ گاہ وچ آونجو“

میں ابا ہلے قد میں نال جنازہ گاہ اکیم تاں لوک صفاں بناتے جنازے دی انتظار راج

ہن جنازہ پڑھچن دے بعد میں سوچیا کیوں نہ خلیلی دا چھیکڑی منہ ڈیکھ گھناں میں

لوکیں دے دھکے دھوڑے کھمد خلیلی دے کھڑے توئی پچ تے خلیلی دے منہ
 ڈے ڈٹھاتاں اوند اچہرہ اونویں محرومی دا پیش خیمہ نظر دا پیا ہا جیویں اوندے
 جیندیں ہوندا ہا میکوں ایویں محسوس تھیا جیویں اچھو خلیلی گٹکار ڈے تے انگل
 کھڑی کرتے آکھسی

”آ نہ ڈے“

اتے میڈے نانہہ کرن تے وی میڈے پچھوں جڑ لکسی جے تائیں میں اونکوں پیسے نہ
 ڈیساں۔ لیکن اج بالکل ایویں نہ تھیا جیند امیکوں بہوں ڈکھ تھیا اتے میں آہ
 بھریندیں خودکوں آکھیا اے کردار وی اپنے اختتام کوں پناں۔ آہ خلیلی۔۔۔۔۔

بارش

اڑیاں چھوہریں کنتے مرگے؟

اُرتے نوھے اندیاں؟

اڑی کلثومی سویل دارژدی پٹھی ہاں پاوے تلے پوہاری ڈے۔ کنزئی دروازے تے

مندھنا نوھی ٹنگیدی۔ آمنہ چھری چاتے ننانویں کوں تکسیر ڈے ہاں چا۔۔ ہے ہے

کینجھی اندھاری اتے بارش آگئی اے۔ پر پر جیڈ اننانواں وسدا پئے۔ کہیں

کوں ذری چتنا کانتی جوگئی میڈی گالھ سنے چا

نانی چھوہریں دے ناں گھن تے انھاں کوں سڈ تے آکھیا

سکولیں وچ گرمیں دیاں پھٹیاں ہن۔ میں نانی ہووے دے گھر آیا ہو یا ہم۔ ساری

ڈہنھوار زوردی گرمی اتے جس ریہا۔ عصر دی بانگ ملن والی ہئی جے تیں اسمان تے

بدل دیں ٹکڑیں دی آمد رفت شروع تھی گئی۔ اچن چیت زوردی ہوا چلی جیرھی ہوں

جلد اندھاری وچ تبدیل تھی گئی اتے ننانویں نال زور شور دی بارش شروع تھی گئی۔

مردسریں تے ٹوکرے، تھال بروٹے وغیرہ پاتے مال کوں بھانے، چھپریں وچ

پدھن کیتے ولاون پئے گئے۔

میں کمرے دے دروازے تے کھڑاوسدی بارش داتماشہ کھڑا ڈیکھدار یہا۔ جتھاں اتنا تیز بارش اتے ننانویں داہوون ہک تکلیف ڈیون والی گالھ ہی اتھاں نانی دیاں گالھیں میڈے کیتے ہک دلچسپ موضوع ہن۔ جیلھے نانی پالیں دے ذمے لاون والے کمیں توں واندی تھئی تاں میں آکھیا نانی توں وی عجیب گالھیں کریندیں بھلا پاوے تلے پوہاری ڈیون دا اندھاری نال کیا تعلق؟۔ مہاڑی تے پدھے گڈا، گڈی یا کونڈے نال ٹنکیا مندھٹا مینہ کوں روکن وچ کیرھی مدد ڈے سگدن۔ تکسیر ڈیو بجن یا کو بچن نال ننانواں کیوں رُک سگدے۔ عجیب گالھ اے نانی توں ایں ترقی دے دور وچ وی اتجھیں گالھیں تے یقین رکھیندیں۔

ابا اساں انھاں گالھیں تے کیوں یقین نہ کروں جیرھیاں اساں کئی دفعہ آزما چکوں، جیرھیاں اساں پوڈاڈے کنوں کریندے آندو۔ نویں سیانے تساں آگپو تہا کوں کیا پتہ تساں کل دے ہال ڈو جماعتاں پڑھ کیا پو۔ ایویں سمجھن پئے گیو جیویں ماء صرف تو آڈے اتے ویائی ہووے۔

میں نانی دے گالھیں تے اوندے نال بحث کرن دی بجائے سوچن پئے گیوم اے گالھیں آخر کے تائیں سچ ہوسن اتے کیوں وجود اچ آیاں ہوسن؟ کافی غور دے بعد میڈی ناقص سوچ ایں نتیجے تے پہنچی

جڈاں انسان اتنا زیادہ ترقی نہ کیتی ہوسی اتے جہالت دا دور ہوسی اوں ویلھے دے لوک زندگی دی مشکلات نال نبرن سانگے مختلف طریقہیں اتے تاویلین نال زندگی کوں آسان بناون دے ہان مریندے رہ گئے ہوسن جہاں دے نتیجے وچ اے

اساطیراں وقتاً فوقتاً کہیں تجربے یا تاویل دی بنیاد تے وجود وچ آندیاں ریہاں ہوسن ڈٹھا ونجے تاں انھاں اساطیراں کوں ای سائنس دی ابتدا سمجھنا چاہیدئے کیوں جو اتھاؤں سوچ دا عمل جاری تھئے جیویں سائنس دا کئی قانون حتمی نہیں ہوندا اتے اوندے وچ تبدیلی دے چانس موجود راہندن اے اساطیراں وی اوں ویلھے دے تجربے دی پیداوار ہن۔ جہاں وچ سچے یا کوڑے ہون دی گنجائش موجود اے۔

میں سوچیا چلو ایویں ای ہووے تاں اوں ویلھے دی حدتیں تاں انھاں تے اعتقاد دا ہک جواز ہے لیکن حالی تیں انھاں گالھیں کوں گنڈھ ڈتی راہون کجھ ہی ترانویں لگدے۔ میں خود کلامی دے انداز وچ خود کوں آکھیا ٹھیک اے تیڈے نزدیک اے گالھیں صرف ڈھگو سلے دی حدتیں ہن اتے توں اپنی جاہ تے سچاوی ہو میں تاں وی یار تیڈا کیا مسئلہ ہے جیکر لوکیں کوں ایں بے اطمینانی دے دور وچ وی انھاں گالھیں وچوں اطمینان دا لحظہ میسر آندے۔ توں کون ہئیں انھاں کنوں اے آس اے امید کھسن والا۔

لحظے دے بعد بارش دا زور ترٹ گیا اتے ننناواں وی ختم تھی گیا اے تاں پتہ نہیں نانی دے سوئے سوتر نال یا قدرتی طور تے۔ لیکن میکوں نانی دیں اکھیں دی چمک ایویں ڈس دی پئی ہئی جیویں بارش تے ننناواں اوندی ایں کرت کار نال رکیا ہووے۔ اتے اوندیاں نگاہیں خاموشی دی زبان اچ میڈا مذاق اڈیندیاں پیاں ہوون۔

ہن بارش رکن دے بعد نانی ہک ہال کوں سڈ تے پانی دی ڈہی وچ سرم دا تیل ویٹن دا آہدی پئی ہئی اوندے خیال اچ اے منتر کرن نال جھڑپٹج ویسی۔

قطعه بہشت۔ آستان قدس رضوی

قطعه بہشت۔ آستان قدس رضوی

قطعه بہشت۔ آستان قدس رضوی ^{۱۴۰۲}قطعه بہشت۔ آستان قدس رضوی

قطعه بہشت۔ آستان قدس رضوی

قطعه بہشت۔ آستان قدس رضوی قطعہ بہشت۔ آستان قدس رضوی

بسم الله الرحمن الرحيم

لئى بار

سارے حقوق لکھاری کنے ہتھیکڑے ہن

کتاب	لئی ہار
کہانی کار	جاوید آصف
مکھ پناں	جواد جوگی
کمپوزنگ	قاضی شاہد
پیشکش	شاء اللہ سنی
مئل	300